

Biznis.rs

PRIMERAK ZA PRETPLATNIKE

BROJ 6 / MART 2022.

Prve posledice rata
u Ukrajini

POTKOPANI TEMELJI GLOBALNE EKONOMIJE

Zoran Bogetić, profesor
Ekonomskog fakulteta
Univerziteta u Beogradu

**BUMERANG I
EFEKAT BIČA
U GLOBALNIM
LANCIMA
SNABDEVANJA**

Miladin Kovačević,
direktor Republičkog
zavoda za statistiku

**PERFORMANSE
SRPSKE PRIVREDE
ZAVISIĆE OD ISHODA
SUKOBA IZMEĐU
ISTOKA I ZAPADA**

TLD
BELGRADE

Heartbeat of the City

- MODERN A-CLASS OFFICE BUILDING
- 8,300 M2 OF GLA ON 9 FLOORS
- PRIME CITY LOCATION
- TAILOR MADE INTERIOR DESIGN SOLUTIONS
- PREMIUM RETAIL OFFER

MPC
PROPERTIES

T: +381 11 2200 217
office@mpcproperties.rs
mpcproperties.rs

EKONOMIJA MORA BITI ZDRAVA

**Marko
Andrejić**

glavni i odgovorni
urednik

Upravo u trenutku kada smo poverovali da pandemija korona virusa polako jenjava i da se svet vraća u kakvu-takvu (novu) normalu, pokazala se tačnim ocena da globalne zdravstvene krize poslovično prate ekonomske, a da sa njima neminovno u ljudskoj civilizaciji dolaze i ratovi. Naime, vojni sukob Rusije i Ukrajine pokrenuo je novu spiralu geopolitičkih, strateških i ekonomskih problema kojima se trenutno ne naslućuje kraj, a ni ishod koji će uticati na sve nas u godinama koje dolaze. Ono što je već vidljivo i što se može tvrditi sa priličnom sigurnošću jeste da su ozbiljno potkopani temelji globalne ekonomije i da će za oporavak biti potrebno mnogo više vremena nego što nam je trebalo za ubrzani rast u proteklih nekoliko decenija.

Uz inflaciju koja je postala glavna briga proteklih meseci, sada se pojavila i energetska kriza, ali i problemi koji će tek isplivati na površinu izolacijom Rusije iz svetske privrede, finansijskih i novčanih tokova, i povlačenjem zapadnih kompanija sa ruskog tržišta. Svet je odavno postao "globalno selo", a lanci snabdevanja toliko rasprostranjeni da ne postoji industrija u kojoj neki finalni proizvod ne zavisi od komponenata koje stižu sa druge strane globusa. Pandemija nas je vrlo konkretno upozorila na značaj ove povezanosti, a vojni sukob koji se dešava u ovom trenutku bacio je dodatno svetlo na ovaj problem. Zato će i cene proizvoda, ali i opstanak planete zavisiti od toga kako će ruski gas i nafta uticati na grejanje stanova u Parizu, rad fabrika u Hamburgu ili saobraćajnu gužvu u Beču.

Srpsko tržište je za sada prilično mirno, ali pitanje je kako će reagovati kada isteknu mere i ograničenja kojima država pokušava da zaštiti građane od eventualnih nestašica i naglog pada životnog standarda. Neki od mogućih scenarija mogli su da se naslute već na prvi pomen skoka cena goriva ili rasta kursa evra, iako nas zvaničnici uveravaju da nema razloga za brigu i da će svega biti u dovoljnim količinama i po koliko-toliko prihvatljivim cenama. Ipak, napominju i da Srbija nije "mimo sveta", te da će nas svakako u određenoj meri pogoditi posledice globalnih dešavanja. Ostaje samo da vidimo u kojoj.

I učesnici ovogodišnjeg Kopaonik biznis foruma uveravaju nas da je bankarski sistem stabilan, da su banke visoko kapitalizovane i likvidne, pa da samim tim građani nemaju razloga da trče u menjačnice ili povlače novac sa računa. Poznavaoi prilika tvrde da je to uglavnom tačno i da su ocene tržišta adekvatne, ali da u zemlji koja poznaje i slučajeve hiperinflacije, stare devizne štednje i čuvenog "šticovanog kursa" iz ne tako daleke prošlosti nije na odmet biti dodatno oprezan.

Lanci snabdevanja i dalje su u fokusu ekonomista i analitičara, pa bi takozvani bumerang i "efekat biča" mogli da budu u prvom planu kada dođe do relaksacije svetske političke i ekonomske scene, smatra profesor Zoran Bogetić. Na posledice sukoba između istoka i zapada, odnosno njihove efekte na performanse srpske privrede upozorava i direktor Republičkog zavoda za statistiku Miladin Kovačević. I šta ćemo sad?

Sadržaj

26 INTERVJU

6 VESTI

12 PORESKE KALENDAR

14 TEMA BROJA

Potkopani temelji globalne ekonomije

22 TEMA BROJA

Visoka cena pokidanih veza

26 INTERVJU

Zoran Bogetić, profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Bumerang i efekat biča u globalnim lancima snabdevanja

32 INTERVJU

Miladin Kovačević, direktor Republičkog zavoda za statistiku

Performanse srpske privrede zavisice od ishoda sukoba između Istoka i Zapada

38 DOGAĐAJI

Kopaonik Biznis Forum 2022

Pandemijsku krizu zamenila energetska, srpska ekonomija za sada stabilna

42 BERZA

Da li NIS-u pretil iznuđena nacionalizacija?

44 KRIPTOVALUTE

Na muci se poznaju junaci

46 E-COMMERCE

Nezaustavljiv rast elektronske trgovine u Srbiji

48 KOMPANIJE

Marko Njavro, generalni direktor Strateškog poslovnog područja Slatko i slano, Atlantic Grupa

Inovacije će biti osnov daljeg razvoja Štarka i u sledećih 100 godina

52 INVESTICIJE

Zlato je sve što sija, pogotovu za vreme krize

56 INVESTICIJE

Kriptovalute u svetlu sukoba između Rusije i Ukrajine

60 NEKRETNINE

Pune ruke posla za domaće arhitekte

32 INTERVJU

48 INTERVJU

62 INOVACIJE

Nova tehnologija smanjuje količinu izduvnih gasova i čuva motor

66 INOVACIJE

U prvom ciklusu Katapult akceleratora 19 startapa u potrazi za investicijama

69 INOVACIJE

Inovativno rešenje za održivo vinogradarstvo

71 PREDUZETNIŠTVO

Umrežavanje, edukacija i podrška tri stuba za dalji razvoj mladih preduzetnika

74 ZANIMLJIVOSTI

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANICI:
ADOBE STOCK

IMPRESUM

Izdavač: INFO BIZNIS.RS DOO

Adresa: Makenzijeve 53
11000, Beograd

E-mail: redakcija@biznis.rs

Web: www.biznis.rs

Telefon: 011 4049 200

Marketing: 069 8074 85

PIB: 111891277

MB: 21562335

Broj računa

165-0007011548541-71

Addiko banka

UREDNIŠTVO

Glavni i odgovorni urednik

Marko Andrejić

Izvršni direktor

Danijel Farkaš

Izvršni urednik i šef deska

Marko Miladinović

Zamenik šefa deska

Miljan Paunović

Urednik sveta

Vladimir Jokanović

Novinari

Ljiljana Begović

Julijana Vincan

Marija Jovanović

Stanislav Stanišić

Stefan Petrović

Saradnici

Tanja Kovačević

Vanja Božović

Milica Rilak

Jelena Mihajlović-Tanasijević

Lektura

Marija Krsmanović

Dizajn i priprema za štampu

studio triD

Štampa

La Mantini Štamparija

Braće Jerković 117v

11000 Beograd

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Народна библиотека Србије,

Београд

330

BIZNIS.RS / glavni i odgovorni urednik

Marko Andrejić. - 2021, br. 1 (okt.)-

- Beograd : Info Biznis.rs, 2021-

(Beograd : La Mantini). - 29 cm

Mesečno.

ISSN 2787-3358 = Biznis.rs

COBISS.SR-ID 48289289

Biznis.rs

POSLODAVCI TRAŽE DA SE REGULIŠE RAD OD KUĆE

Unija poslodavaca Srbije zatražila je donošenje kvalitetnog okvira za nove oblike rada koji su postali deo prakse, kao što je rad van prostorija poslodavca.

Jedna od najupečatljivijih promena usled pandemije bio je mnogo učestaliji rad od kuće, usled zdravstvenih rizika i propisanih mera države. Takva pojava jasno je pokazala probleme i rizike, ali i potencijal da se situacija okrene u pravcu pozitivnih promena, navode u UPS.

Unija poslodavaca Srbije smatra da je neophodno pažljivo analizirati prednosti i mane rada van prostorija poslodavca kako bi se osigurala sa jedne strane konkurentnost domaće privrede, a sa druge poboljšali uslovi rada za zaposlene.

- Potrebno je kroz adekvatan okvir precizirati razlike između rada od kuće i rada na daljinu, uvesti mogućnost regulisanja radnog odnosa tako da zaposleni jedan deo radnog vremena provodi kod kuće, ali i definisati obaveze po pitanju opreme i sredstava za rad, naknade troškova rada, kao i obaveze poslodavaca po osnovu bezbednosti na radu. Ovi i mnogi drugi aspekti rada od kuće trenutno su neregulisani i samim tim podležu arbitrarnoj proceni i odluci, što nije u korist ni poslodavaca, a ni zaposlenih – ističu u Uniji poslodavaca Srbije.

Njihova inicijativa upućena je Socijalno-ekonomskom savetu, posle čega će, ako bude podržana, biti prosleđena i nadležnim organima Republike Srbije.

BLAGI RAST UKUPNIH KREDITA U SRBIJI U FEBRUARU

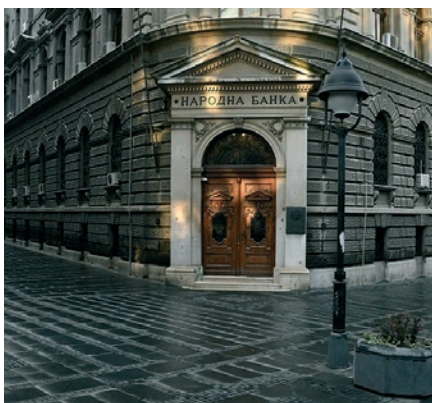
Ukupni krediti privrede, građana i preduzetnika u Srbiji na kraju februara ove godine iznosili su oko 3.190 milijardi

dinara, što je za 0,9 odsto više nego na kraju januara, objavilo je Udruženje banaka Srbije.

Pozajmice privrede na kraju 2021. godine iznosile su oko 1.788 milijardi dinara i za 1,4 odsto su bile veće nego prethodne godine, a kod preduzetnika su bile iste kao i u januaru, na oko 68,8 milijardi dinara. Dug stanovništva bankama uvećan je 0,4 odsto, na oko 1.333 milijardi dinara.

Među kreditima stanovništvu, gotovinski zajmovi su imali rast od 0,4 odsto, potrošački su bili manji za 0,4 odsto, zajmovi za refinansiranje su smanjeni za 0,5 odsto, poljoprivredni krediti su smanjeni za 2,4 odsto, a stambeni su uvećani 0,8 odsto.

U kašnjenju otplate na kraju februara bilo je tri odsto ukupnih bankarskih pozajmica, neznatno manje nego na kraju januara.

BRUTO DEVIZNE REZERVE NARODNE BANKE SRBIJE NA KRAJU FEBRUARA 15,5 MILIJARDI EVRA

Bruto devizne rezerve Narodne banke Srbije (NBS) su na kraju februara iznosile 15.561,5 miliona evra i bile su za 549,3

miliona evra niže nego na kraju prethodnog meseca.

Kako je navedeno u saopštenju NBS, deviznim rezervama na ovom nivou obezbeđuje se pokrivenost novčane mase M1 od 134 odsto i šest meseci uvoza robe i usluga, što je dvostruko više od standarda kojim se utvrđuje adekvatan nivo pokrivenosti uvoza robe i usluga deviznim rezervama.

Neto devizne rezerve (devizne rezerve umanjene za devizna sredstva banaka po osnovu obavezne rezerve i drugim osnovima) na kraju februara iznosile su 12.947,9 miliona evra i u odnosu na kraj prethodnog meseca bile su niže za 529,7 miliona evra.

Na smanjenje bruto deviznih rezervi NBS, kako je navedeno u saopštenju, uticale su njene aktivnosti na međubankarskom deviznom tržištu u cilju očuvanja stabilnosti na tom tržištu (530 miliona evra), zatim neto razduženje države (107,7 miliona evra) po osnovu kredita i deviznih hartija od vrednosti emitovanih na domaćem finansijskom tržištu, kao i neto povlačenje devizne obavezne rezerve banaka i ostala plaćanja za potrebe države (ukupno 89,3 miliona evra).

Neto prilivi u devizne rezerve ostvareni su po osnovu upravljanja deviznim rezervama, donacija i po drugim osnovima (ukupno 69,4 miliona evra). Neto tržišni efekti su u februaru bili pozitivni u iznosu od 108,3 miliona evra.

Obim realizovane trgovine devizama na međubankarskom deviznom tržištu u februaru iznosio je 573,7 miliona evra i bio je za 42,6 miliona evra veći nego u prethodnom mesecu, dodaje se u saopštenju.

U prva dva meseca ove godine, u međubankarskoj trgovini realizovano je ukupno 1.104,8 miliona evra.

U februaru, kao i od početka godine, dinar je blago nominalno oslabio u odnosu na evro (za 0,1 odsto). Povećana tražnja za devizama rezultat je nastavka intenzivnije kupovine deviza od strane uvoznika energenata, prisutne od oktobra 2021. godine, kao i pojačane globalne neizvesnosti usled geopolitičke krize u Ukrajini.

U cilju očuvanja relativne stabilnosti kursa dinara prema evru, NBS je na međubankarskom deviznom tržištu u februaru neto prodala 605 miliona evra, a od početka godine je neto prodala 945 miliona evra.

FOTO: PIXABAY

SKORO 60 ODSTO GRAĐANA NIKADA NIJE TRAŽILO DOKUMENTA ELEKTRONSKIM PUTEM

Oko 58 odsto građana Srbije koji su probali da neku administrativnu proceduru završe putem interneta uvidelo je da je to lakši način, dok bi se tek devet odsto njih vratilo na šalter institucije.

Nedovoljna informisanost ključna je prepreka da i ostali uvide prednosti elektronskih usluga o čemu govori podatak istraživanja Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj (NALED) da i dalje šest od 10 građana nema nalog na portalu eUprava, a skoro 60 odsto nikada do sada nije elektronskim putem tražilo neki dokument, dozvolu ili rešenje.

Kako su šalteri gradova i opština prvo mesto susreta građana s administracijom, NALED je uz podršku Evropske unije pokrenuo izradu Lokalnog indeksa eUprave (LEI), inovativnog alata koji će u realnom vremenu pratiti napredak digitalizacije na lokalnu.

Prvi korak ka tom cilju biće veliko merenje obima, vrsta i kvaliteta elektronskih usluga lokalnih samouprava koje će trajati do 31. marta.

Tehnička opremljenost, ljudski resursi, zastupljenost i kvalitet elektronskih usluga, kao i edukacija i uključivanje građana u rad lokalnih samouprava putem digitalnih tehnologija su četiri ključne grupe pokazatelja koje će LEI meriti u gradovima i opštinama.

- Izradom LEI indeksa želimo da podstaknemo modernizaciju javne uprave i motivišemo građane da se uključe u ovaj proces. Kroz upitnike koje danas šalje-mo lokalnim samoupravama želimo da iz prve ruke saznamo, između ostalog, koliko su stari računari koje koriste, da li njihove usluge možemo da platimo online ili koliko uopšte sredstava grado-

vi i opštine izdvajaju za razvoj eUprave. Takođe, pratićemo i nivo obučenosti službenika za pružanje eUsluga, ali i informatičku pismenost građana – izjavila je Ana Ilić, direktorka Odeljenja za dobru upravu u NALED-u i ovom prilikom pozvala gradske i opštinske uprave da učešćem u istraživanju doprinesu podizanju svesti o važnosti digitalizacije i daljim reformama u ovoj oblasti.

Proizvod svega biće grafički prikaz rezultata i to putem interaktivne mape Srbije koja će biti dostupna na sajtu www.lei.rs. Uz samo jedan klik, javnost će u svakom trenutku imati uvid u stepen razvijenosti elektronske uprave za svaku lokalnu samoupravu ponaosob.

- Građani će dobiti mogućnost da i sami ocene kvalitet elektronskih usluga i daju predloge za njihovo unapređenje. Cilj nam je da osnažimo lokalno stanovništvo u reformskim procesima tako da i po okončanju našeg projekta budu spremni da prate i oblikuju eUpravu u svojoj sredini. Verujemo i da će ovakvo rangiranje podstaći lokalne administracije da unaprede usluge i poprave plašman na LEI indeksu – dodaje Ilić.

Za gradove i opštine u kojima je potrebno dodatno raditi na unapređenju kapaciteta i popularizaciji eUsluga biće organizovane obuke u oblastima elektronske uprave, zaštite podataka o ličnosti i informacione bezbednosti, a u planu je i priprema vodiča sa najboljim praksama.

Izradu LEI indeksa podržalo je Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu, a pored lokalnih samouprava, u istraživanju učestvuju i Republički zavod za statistiku, Regulatorna agencija za elektronske komunikacije i poštanske usluge (RATEL), Kancelarija za IT i eUpravu i Republički geodetski zavod.

RAST PROFITABILNOSTI KOMERCIJALNE BANKE

Beogradska Komercijalna banka je prema nerevidiranim rezultatima poslovanja za 2021. godinu poboljšala profitabilnost usled većeg prihoda od naknada i manjih otpisa.

Kako prenosi Beta, pozivajući se na brokersko društvo Momentum Securities, neto prihod od kamata u prošloj godini neznatno je porastao na 12,15 milijardi dinara, dok je neto prihod od

naknada i provizija skočio 17,7 odsto na 5,74 milijarde dinara.

Za razliku od prošle godine, kada je banka zabeležila rashod po osnovu obezvređenja finansijskih sredstava od 1,07 milijardi dinara, ove godine je zabeležen prihod po istom osnovu od 15,8 miliona dinara, što je značajno doprinelo profitabilnosti.

Neto profit u prošloj godini dostigao je 3,65 milijarde dinara, što je 43,8 odsto više u odnosu na pandemijsku 2020. godinu. Aktiva banke na kraju decembra iznosila je 489,4 milijarde dinara, što predstavlja rast na godišnjem nivou od 6,4 odsto.

U narednih nekoliko meseci biće okončano spajanje Komercijalne sa slovenačkom bankom NLB, pa će ta banka imati tržišni udeo od nepunih 12 odsto.

FOTO: PIXABAY

CRNA GORA IMA VELIKU ŠANSU DA DOBIJE SVOJ PRIRODNI GAS

Državni sekretar u Ministarstvu kapitalnih investicija Crne Gore Marko Perunović rekao je da bi početkom leta trebalo da započne druga faza istraživanja crnogorskog podmorja i potraga za prirodnim gasom.

On je kazao da je na sednici vlade usvojen aneks ugovora, kojim su grčkoj kompaniji Energean data još četiri meseca da predstavi novog partnera sa kojim će ući u projekat dodatnog bušenja i istraživanja gasa. Prethodni rok toj kompaniji je bio 15. mart ove godine.

- Imamo veliku šansu da dobijemo svoj prirodni gas – kazao je Perunović za TVCG. On je komentarisao i izjavu lidera Pokreta za promjene Nebojše Medojevića da vlada ima sva potrebna ustavna ovlašćenja i mehanizme da ograniči cene goriva i osnovnih životnih namirnica i bez usvajanja predloženih zakona u skupštini.

Perunović kaže da je politika poreza i akciza jedini način na koji je vlada pomogla građanima u smanjenju cena i da zakon mora ići u skupštinsku proceduru.

- Mi znamo da postoji način da se izvrše izmene Zakona o akcizama. Dobrodošao je da predloži i neke druge načine i mi ćemo kao ministarstvo poslušati dobre savete – kazao je Perunović.

On je saopštio i da su energetske bilansi u Crnoj Gori više nego uspešni i pored loše hidrološke situacije.

- Imamo TE čija je proizvodnja jako stabilna i imamo stabilnost sistema. To je najvažnije za sad – poručio je Perunović i ocenio da bi Crna Gora trebalo da bude zemlja koja će se razvijati na energetskim potencijalima.

SRPSKO TRŽIŠTE USKORO BOGATIJJE ZA JOŠ JEDAN MALOPRODAJNI LANAC

Na srpsko maloprodajno tržište bi uskoro trebalo da stigne nemački diskontni lanac TEDI. U narednih godinu dana plan je da otvori prve maloprodajne objekte diskontnog tipa u nekoliko gradova širom Srbije, piše portal Retail Srbija.

Lanac je osnovan 2004. godine u Nemačkoj i jedan je od najbrže rastućih

trgovačkih lanaca iz neprehrambenog sektora. U asortimanu TEDI svojim kupcima nudi dekoracije, kućne potrepštine, školski pribor i veliki izbor proizvoda po principu „uradi sam“.

TEDI trenutno posluje na više od 2.500 lokacija u 10 evropskih zemalja. Pored Srbije, lanac ulazi na tržište Rumunije, a prve poslovnice će biti otvorene do kraja marta.

Prva faza ekspanzije obuhvatiće nekoliko velikih gradova u Rumuniji. TEDI je prvu poslovnicu u Sloveniji otvorio 2012. godine, dok je na hrvatsko tržište ušao 2017. godine, a 2020. godine na tržište Češke.

FOTO: BEI/AR

NASUKAO SE BROD KOMPANIJE EVERGREEN, PONOVO

Godinu dana nakon što se džinovski kontejnerski brod zaglavio u Sueckom kanalu i tamo gotovo nedelju dana bio zaglavljen u glavnom morskom putu, čime je posledično mesecima poremetio globalnu trgovinu, još jedan brod kompanije Evergreen se nasukao, ali ovog puta u blizini Vašingtona, glavnog grada Sjedinjenih Američkih Država.

Brod Ever Forward plovi pod zastavom Hongkonga, a ostao je nasukan nakon što je isplovio iz luke Baltimor, prema mapiranju njegovog kretanja koje je objavio Bloomberg. Brod dužine 334 metra bio je na putu za Norfolk, u državi Virdžinija, kada se zaglavio u zalivu Če-

sapik.

- Položaj broda ne sprečava druga plovila da priđu luci u Baltimoru. U toku su naponi da se oslobodi brod, a Obalska straža prati situaciju – rekao je izvršni direktor lučke administracije Merilenda Vilijam P. Dojl u saopštenju.

Evergreen je organizovao ronioce da pregledaju plovilo u potrazi za bilo kakvim oštećenjima i učestvuje u koordinisanim naporima da se brod što pre ponovo postavi na vodu, saopštila je kompanija u tekstualnoj poruci u uto-rak. Istraga o uzroku prizemljenja je u toku.

Prošle godine, 400 metara dug Ever Given, čarterski teretni brod iste kompanije, koji je duži od Ajfelove kule i težak 220.000 tona, zaglavio se u Sueckom kanalu na šest dana. Plovilo i njegovih 17.600 kontejnera blokirali su kanal u oba smera, što je rezultiralo kašnjenjem više od 400 brodova.

NOVOGRADNJA U BEČU BEZ GREJANJA NA GAS

Bečki gradski odbor za klimu nedavno je napravio važan korak u pravcu napuštanja upotrebe fosilnih goriva. Za opštine Centar grada, Favoriten, Zimerring, Hicing i Lizing zaključeni su energetske planovi. Unutar definisanih delova grada ne sme se više u novogradnji koristiti gas za grejanje i toplu vodu.

- Naš cilj je jasan, mi želimo do 2040. godine da prestanemo sa upotrebom gasa. Upravo sada se pokazalo koliko je važno osloboditi se od zavisnosti od fosilnih goriva iz inostranstva. Najodrživija mera protiv zavisnosti i visokih troškova grejanja je prelazak na obnovljivu toplotnu energiju – istakao je član bečkog gradskog veća za klimu Jirgen Černohorski.

Od 2019. godine u Beču je moguće za

FOTO: FREEPIK

delove grada propisati energetske planove gde su u upotrebi samo obnovljivi sistemi za grejanje. Trenutno je, od 23 bečke opštine, njih 13 donelo takve propise.

- Energetski planovi su važan instrument za gradove koji se šire sa mnogo novoizgrađenih delova. Beč je prvi evropski grad koji je uveo takve planove – kaže Černohorski.

- Zbog tehničkih mogućnosti kao što su geotermalne sonde, toplotne pumpe i daljinsko grejanje, ne mora se više ugrađivati grejanje na gas. Zahvaljujući inovativnim metodama upravljanja energetske planovi se od početka mogu potpuno obavljati digitalno – objašnjava šef odeljenja za energetske planiranje Bernd Fogl.

Iz kompanije je takođe saopšteno da postupa u skladu sa obećanjem da će do 2030. godine u Evropi prodavati isključivo vozila koja idu na baterije. Uspešna linija lakih komercijalnih vozila kompanije Ford preći će u potpunosti na električni pogon do 2035. godine.

Takođe, najavljeno je da će u Kelnu, na platformi za električna vozila Volkswagen AG, biti proizvedena dva nova modela EV.

ći u obzir da potrošači nisu u mogućnosti da dođu do svojih zaliha.

To izaziva bojazan i u industriji električnih vozila, jer je nikl ključni element za proizvodnju baterija. Zabrinutost vezana za rast cena električnih vozila može navesti proizvođače da alternativu potraže u litijumu.

Proizvođači automobila poput kompanije Tesla, koji su do sada koristili kombinaciju nikl-kobalt-aluminijum, počeli

FOTO: PIXABAY

FOTO: PEXELS

FORD NAJAVLJUJE SEDAM NOVIH MODELA ELEKTRIČNIH VOZILA

Kompanija Ford Motor poboljšava svoju ponudu električnih vozila sa sedam novih modela putničkih automobila i komercijalnih kombija koji će se pojaviti u naredne dve godine. Cilj kompanije je da proda 600.000 vozila na baterijski pogon.

Američki proizvođač automobila će udvostručiti svoja ulaganja do svote od dve milijarde dolara u evropsku fabriku u nemačkom Kelnu, kako bi 2024. godine bila pokrenuta proizvodnja, saopšteno je iz kompanije. Ova odluka deo je plana kompanije da dostigne prodaju od dva miliona električnih vozila, piše Bloomberg.

Ranije ovog meseca kompanija Ford preduzela je korake za ubrzanje tranzicije na električna vozila, stvaranjem jedinice Ford Model e, koja u potpunosti ide na električni pogon, i programa za motore sa unutrašnjim sagorevanjem Ford Blue.

VISOKE CENE NIKLA KOMPLIKUJU PROCES PROIZVODNJE ELEKTRIČNIH VOZILA

Cene nikla od početka meseca beleže rast od 230 odsto. Na povećanje vrednosti ovog metala uticalo je više faktora, od kojih je poslednji bila odluka jednog od najvećih proizvođača nerđajućeg čelika na svetu Tsingshan Holding da povuče trgovce na kratkim pozicijama sa Londonske berze metala (LME).

Sukob između Rusije i Ukrajine drugi je ključni faktor ovog rasta, uzimajući u obzir da je Rusija četvrti najveći proizvođač nikla na svetu, koji svetskim zalihama doprinosi da oko 10 odsto. Rusija je i glavni proizvođač zlata i paladijuma, metala koji su poslednjih nedelja takođe beležili nestabilnost vrednosti, piše Capital.com.

Londonska berza metala povukla je neuobičajeni potez i, zbog nekontrolisanog rasta cena, zaustavila trgovanje niklom na neodređeno vreme. Ulagaci su zabrinuti da bi ovo moglo dovesti do još većih cena nikla u skorijoj budućnosti, posebno na svetskim berzama, uzimaju-

su da eksperimentišu sa tehnologijama za kombinaciju litijum-gvožđe-fosfat kako bi na vreme izbegli nestašicu. Ovi eksperimenti do sada su vršeni isključivo na vozilima dužeg dometa.

Kada su u pitanju električna vozila, za koja je litijum integralni deo, potražnja se drastično okreće ka Zapadnom Hemisfiri, pri čemu je Norveška najveći potrošač sa udelom od 40 odsto, a slede je Švedska sa 22 odsto i Irska sa 20 odsto.

U drugoj polovini 2021. godine, javila se značajna nestašica litijuma. Sa rastom cena, ideja da se baterije prodaju po ceni od 100 dolara po komadu, kako je najavljivano u reklamama za povoljnija električna vozila, sada izgleda dalje nego ikada.

Nestašica litijuma odložila je i planove kompanije Tesla za predstavljanje dugo očekivanog modela automobila vrednog 25.000 dolara, za koji je automobilski gigant garantovao investitorima da je u procesu proizvodnje.

Kako trenutno stvari stoje, veći proizvođači automobila kao što su Tesla ili Toyota verovatno će moći da ostvare svoje planove zahvaljujući visokim maržama koje će ublažiti troškove, ali male auto-kompanije neće deliti istu sudbinu.

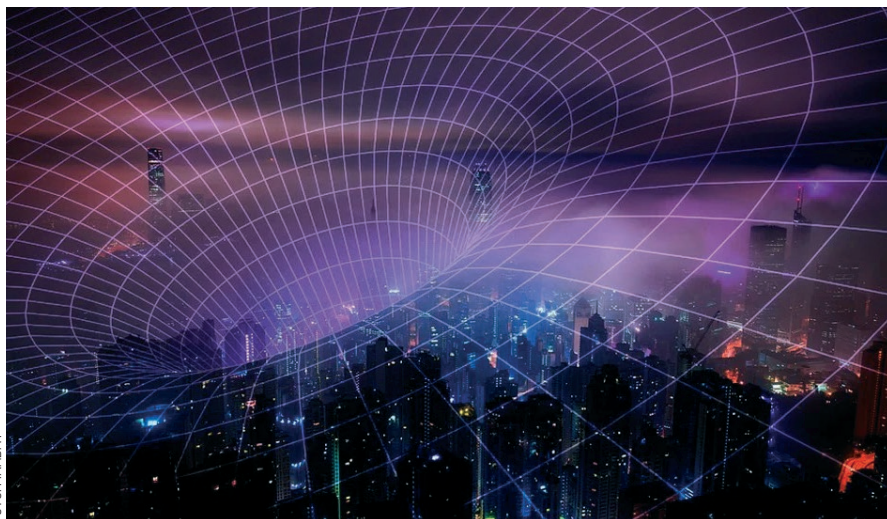

FOTO: PIXABAY

TELECOM ITALIA ZAINTERESOVANA DA JE PREUZME FOND KKR

Kompanija Telecom Italia SpA pristala je na dublju reviziju predloga za preuzimanje od strane investicionog fonda KKR & Co. i zatražiće od njega više detalja o planiranom poslovnom planu za problematični bivši telefonski monopol sa Apeninskog poluostrva, navodi se u saopštenju.

Upravni odbor Telecom Italia jednohlasno je ovlastio izvršnog direktora Pjetra Labriolu i predsednika upravnog odbora Salvatorea Rosija da dalje razgovaraju o strategiji KKR namenjenoj za operatera. Odluka je usledila nakon početnog pritiska nezavisnih direktora.

Telecom Italia traži sveže informacije „kako bi procenio atraktivnost i konkretnost“ potencijalne ponude KKR-a, a zatim eventualno „definisao ograničeni period i opseg za sprovođenje ekskluzivne potvrdne dubinske analize“, piše Bloomberg.

KKR je prošle godine ponudio preliminaru ponudu od 50,5 evrocenti po akciji, što je premija od oko 75 odsto u odnosu na zaključnu cenu akcije krajem prošle nedelje. Tržišna kapitalizacija Telecom Italia pala je za trećinu od januara, na oko šest milijardi evra. Telefonska kompanija prijavila je rekordan gubitak od 8,6 milijardi evra u poslednjem tromesečju nakon knjiženja troškova.

Odluka odbora pokazuje da kompaniji zapravo treba više vremena da proceni ponudu KKR, podnetu u novembru. Labriola je ranije ovog meseca predstavila poslovni plan za suprotstavljanje ponu-

di KKR, koja je fokusirana na izvlačenje vrednosti odvajanjem infrastrukturne jedinice od komercijalnog poslovanja.

Takva strategija bi mogla da poveća dugoročnu vrednost Telecom Italia na čak 1,3 evra po akciji, ako se njegova fiksna imovina u potpunosti odvoji, a zatim spoji sa manjim Open Fiber SpA, koji podržava država, rekli su ljudi upoznati sa situacijom.

Odbor kompanije je ponovio da je posvećen „planu reorganizacije imovine putem mogućeg spajanja sa Open Fiber“, navodi se u saopštenju. Dodaje se da kompanija ima „neizgovorenu vrednost“ koju treba uzeti u obzir pre procene alternativnih planova.

Prošlog decembra KKR je istakao da je njegov pristup kupovini Telecom Italia „prijateljske prirode“, a kompanija sa sedištem u SAD želi da sarađuje sa odborom italijanskog operatera „kako bi dobila njihovu podršku za ponudu“.

Dva najveća investitora u telekom operateru, francuski Vivendi SE i italijanski državni zajmodavac Cassa Depositi e Prestiti SpA, više puta su govorili

da ponuda KKR ne odražava adekvatnu vrednost kompanije.

VELIKA POTRAŽNJA I SMANJIVANJE COVID-19 MERA VRAĆAJU PROFIT FRAPORTU

Nemački operater aerodroma Fraport najavio je povratak u zonu profitabilnosti u fiskalnoj 2021. godini, podstaknut povećanom potražnjom za avionskim prevozom u kombinaciji sa merama za smanjenje troškova u kompaniji.

Gledajući unapred u fiskalnu 2022. godinu, kompanija je saopštila da u početku očekuje nižu dinamiku putničkog saobraćaja u prvih nekoliko meseci, ali da se nada većim rezultatima na kraju godine.

Kompanija očekuje da će porast broja putnika biti očigledan do Uskrsa, koji će se nastaviti do leta, što je jasno povećanje u odnosu na prošlogodišnji trend, prenosi agencija DPA.

Sve u svemu, kompanija predviđa ove godine između 55 i 65 odsto prometa iz 2019. godine (od 39 i 46 miliona putnika), u zavisnosti od toga kako se budu razvijale situacije vezane za korona virus i rat u Ukrajini.

Za tekuću poslovnu godinu, Fraport očekuje da će neto profit grupacije dostići između 50 miliona evra i 150 miliona evra. Predviđa se da će zarada grupe pre kamata i poreza (EBIT) porasti na između 320 miliona evra i 440 miliona evra, a očekuje se da će se zarada grupe pre kamata, poreza, deprecijacije i amortizacije (EBITDA) kretati između 760 miliona i 880 miliona evra.

Kompanija je dodala da će njen izvršni odbor predložiti nadzornom odboru i skupštini akcionara, kao i u fiskalnoj 2021. godini, da ne isplaćuju dividendu za tekuću 2022. godinu.

FOTO: PIXABAY

FREE DELIVERY

Bregalnička 17 A
24000 Subotica
060/3258912
arslanmehic3@gmail.com

dostava
hrane

deljenje
reklamnog
materijala

kurirske usluge
plaćanje računa
podizanje i
slanje poste
prenos robe
iz objekata

**Beograd
Novi Sad
Subotica**

HERMOMONT

Radnička 63 A, 11030 Beograd, Čukarica
062 1986 379, 062 247 437
www.hermomont.com, hermomont@gmail.com

VELEPRODAJA OPREME ZA MARKETE I SKLADIŠTA
police · vitrine · rashladne vitrine · kasa pultovi

Tržište: Srbija, CG, BiH

PORESKE OBAVEZE U MARTU

PRED POČETAK SVAKOG MESECA PORESKA UPRAVA OBJAVLJUJE KALENDAR SA SPISKOM OBAVEZA I ROKOVIMA ZA IZMIRIVANJE ISTIH. OVO SU OBAVEZE KOJE DOSPEVAJU NA NAPLATU U MARTU:

7. mart

Dostavljanje obaveštenja o zaključenim ugovorima po osnovu estradnih programa u prethodnom mesecu

Isplatioci prihoda po osnovu estradnih programa zabavne i narodne muzike i drugih zabavnih programa dužni su da dostave prijavu i obaveštenje do petog u mesecu za ugovore zaključene u prethodnom mesecu. Obaveštenja se podnose na obrascu OZU, uz koji se podnose i kopije svih zaključenih ugovora u prethodnom mesecu.

Dostavljanje izveštaja o izvršenju obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom za prethodni mesec i uplata sredstava

Svi poslodavci koji imaju obavezu zapošljavanja osoba sa invaliditetom dužni su da dostave odgovarajući izveštaj nadležnoj jedinici Poreske uprave prema svom sedištu na obrascu IOSI. Obrazac se dostavlja najkasnije do petog u mesecu za prethodni mesec, bez obzira na koji način je obaveza izvršena u prethodnom mesecu. Poslodavci nemaju obavezu dostavljanja drugih dokaza uz sam obrazac izveštaja.

10. mart

Podnošenje poreske prijave i plaćanje poreza na premije neživotnih osiguranja za prethodni mesec

Poreski obveznik poreza na premije neživotnog osiguranja je društvo za osiguranje. Prijave se podnose na obrascu PP-PPNO, bez obzira da li postoji obaveza plaćanja za taj mesec.

Podnošenje poreske prijave i plaćanje PDV za prethodni mesec od strane poreskog dužnika iz člana 10. Zakona o PDV.

Poreski dužnik koji nije obveznik PDV dužan je da za promet dobara i usluga obračuna i plati PDV i podnese poresku prijavu za poreski period, odnosno mesec u kojem je nastala poreska obaveza. Prijava se podnosi na obrascu PP PDV.

15. mart

Plaćanje akontacije poreza i doprinosa na prihode od samostalne delatnosti za prethodni mesec

Preduzetnik koji vodi poslovne knjige mesečnu akontaciju poreza plaća u roku od 15 dana po isteku svakog meseca na osnovu podnete poreske prijave PPDG-1S.

Preduzetnik koji porez plaća na paušalno utvrđen prihod akontaciju poreza plaća u roku od 15 dana po isteku svakog meseca na osnovu rešenja Poreske uprave.

Plaćanje doprinosa za sveštenike i verske službenike, za domaće državljane zaposlene u inostranstvu i za inostrane penzionere za prethodni mesec

Obveznici doprinosa – sveštenici i verski službenici, domaći državljani zaposleni u inostranstvu i inostrani penzioneri plaćaju mesečnu akontaciju doprinosa za obavezno socijalno osiguranje u roku od 15 dana po isteku meseca na osnovu rešenja Poreske uprave.

Podnošenje poreske prijave i plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za osnivače, odnosno članove privrednog društva za prethodni mesec

Prijava se podnosi na obrascu PP OD-O - Poreska prijava o obračunatim doprinosima za obavezno

socijalno osiguranje za osnivače, odnosno članove privrednog društva.

Podnošenje poreske prijave i plaćanje PDV za prethodni mesec

Poreski obveznici koji su se evidentirali za PDV i kojima je poreski period kalendarski mesec dužni su da podnesu poresku prijavu PP PDV i plate obračunati PDV u roku od 15 dana po isteku meseca.

Takođe, obveznik PDV dostavlja nadležnom poreskom organu, uz poresku prijavu PDV i obrazac PID PDV 1- pretežni izvoz dobara u inostranstvo za prethodni mesec, ako je u tom mesecu ispunio jedan od kriterijuma da postane obveznik PDV koji pretežno vrši promet dobara u inostranstvo.

Plaćanje akontacije poreza na dobit pravnih lica za prethodni mesec

Obveznici poreza na dobit pravnih lica vrše plaćanje akontacije poreza na dobit pravnih lica za prethodni mesec na osnovu podnete PP PDP prijave.

Plaćanje obračunate akcize za period od 16. do kraja prethodnog meseca

Obveznik akcize je dužan da obračunatu akcizu uplati najkasnije 15. dana u mesecu za iznos akcize obračunat za period od 16. do kraja prethodnog meseca.

Podnošenje poreske prijave za obračun akcize za prethodni mesec

Obveznik akcize obavezan je da utvrđenu obavezu po osnovu akcize iskaže u poreskoj prijavi koju podnosi Poreskoj upravi na propisanom obrascu PP OA najkasnije u roku od 15 dana po isteku kalendarskog meseca za taj mesec.

Podnošenje prijave o obračunu akcize na električnu energiju za krajnju potrošnju za prethodni mesec i plaćanje akcize

Obveznik akcize obavezan je da utvrđenu obavezu po osnovu akcize na električnu energiju iskaže u poreskoj prijavi koju podnosi Poreskoj upravi po isteku kalendarskog meseca u kojem se vrši očitavanje, na propisanom obrascu PP OAEL i obračunatu akcizu plati u periodu za podnošenje poreske prijave, odnosno najkasnije u roku od 15 dana po isteku kalendarskog meseca u kojem je izvršeno očitavanje potrošnje električne energije.

31. mart

Plaćanje obračunate akcize za period od 1. do 15. dana u mesecu

Obveznik akcize je dužan da obračunatu akcizu uplati najkasnije poslednjeg dana u mesecu za iznos akcize obračunat u periodu od 1. do 15. dana u mesecu.

Plaćanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za neisplaćene zarade za februar 2022. godine

Poslodavac je dužan da doprinose obračuna i uplati istovremeno sa isplatom zarade, razlike zarade ili ugovorene naknade za privremene i povremene poslove. Ukoliko ne isplati zaradu do poslednjeg dana u tekućem mesecu za prethodni mesec, poslodavac je dužan da najkasnije do tog roka obračuna i uplati doprinose za prethodni mesec na najnižu mesečnu osnovicu doprinosa. U suprotnom, nadležna organizaciona jedinica Poreske uprave, po službenoj dužnosti, a na osnovu raspoloživih podataka, obračunava doprinose u ime i za račun poslodavca.

PRVE POSLEDICE RATA U UKRAJINI

POTKOPANI TEMELJI GLOBALNE EKONOMIJE

RUSIJA I UKRAJINA SU TRŽIŠTE OD 190 MILIONA STANOVNIKA. OSIM ŠTO SU KONZUMENTI ZAPADNIH PROIZVODA, OBE IMAJU SVOJE MESTO U GLOBALNIM LANCIMA SNABDEVANJA MULTINACIONALNIH KOMPA NIJA. U TOM SMISLU, AKTUELNI SUKOB NA KRATAK ROK ZA NEKE KOMPA NIJE IZAZIVA OZBILJNIJE POSLEDICE OD NEGATIVNIH EFEKATA PANDEMIJE

Ukupne posledice ruske vojne intervencije u Ukrajini još nisu sagledive. Ono što je već izvesno je da su potkopani temelji globalne ekonomije. Posle dve godine pandemije koja je zakočila ekonomski rast i pokrenula inflaciju, sankcije Zapada prema Rusiji i ruske kontramere pogoršavaju stvar izvan poznatih granica. Reč je o sankcijama bez presedana, drastičnim i sveobuhvatnim, koje će svakako imati dugoročne efekte i koje će promeniti ekonomsku sliku sveta. O vojnim i geopolitičkim posledicama ukrajinskog sukoba za sada se samo nagađa, ali već je izvesno da je učinjena ogromna ekonomska šteta po ceo svet.

Prema analizi najnovijeg biltena "Makroekonomske analize i trendovi" (MAT), u izdanju Privredne komore Srbije i Ekonomskog instituta, navedeno je da trenutni događaji u vezi sa Ukrajinom ne ulivaju nadu da će se tendencije i u svetu i kod nas popraviti. Naprotiv, veliki je rizik od pogoršanja. Poremećena je međunarodna razmena i transport, cene energije i hrane (pšenice) vrtoglavo rastu, inflacija bi mogla da se dalje povećava. U ovom trenutku nije moguće iole precizno prognozirati dinamiku privredne aktivnosti u predstojećem periodu. Sankcije Rusiji, sa povratnim dejstvom i na EU, delovaće na tokove snabdevanja sirovinama i proizvodnim komponentama, na mogućnosti izvoza, cene i mogućnosti nabavke energenata, cene hrane i drugih roba.

Kako ocenjuju analitičari MAT, zapadne sankcije nametnute Moskvi birane su da budu bolne, ali da ostave prostor

za nesmetani izvoz ruskih energenata. Naime, geopolitička tenzija je posebno teška za EU27, koja 60 odsto svojih energetskih potreba zadovoljava iz inostranstva. Kod pojedinih vidova energije to je još nepovoljnije (čak 97 odsto potrošnje nafte i naftnih derivata obezbeđuje se iz uvoza, kao i 90 odsto prirodnog gasa). Dobar deo energenata doprema se ili direktno iz Rusije ili iz zemalja koje njoj politički gravitiraju, poput zemalja Kaspiskog regiona. Rusija je treći najveći proizvođač nafte u svetu, iza SAD i Saudijske Arabije i najveći svetski izvoznik sirove nafte na svetska tržišta. Pritom je najveći proizvođač i izvoznik prirodnog gasa.

Rusija i Ukrajina su tržište od 190 miliona stanovnika. Osim što su konzumenti zapadnih proizvoda, obe imaju svoje mesto u globalnim lancima snabdevanja multinacionalnih kompanija. U tom smislu, aktuelni sukob na kratak rok za neke kompanije izaziva ozbiljnije posledice od negativnih efekata pandemije. Sankcije su direktno usmerene na ruske oligarhe i kompanije. Najoštriji deo dosad je izbacivanje nekoliko ruskih banaka iz sistema SWIFT. Neke strane kompanije su istog trenutka zaustavile svoje poslovne operacije u Rusiji, deo se dvoumi i razmatra razvoj događaja. Poput ruskog kapitala u inostranstvu, usled uzvratnih restrikcija, trenutno su tokovi kapitala obostrano zaustavljeni. Ne postoji pouzdana procena kolika je tačno izloženost „zapadnih“ kompanija u ovoj krizi. Trenutno je iznošenje kapitala iz Rusije moguće samo u rubljama.

Moskva pogođena sankcijama sa svih strana

Dan pre početka ruske vojne intervencije u Ukrajini, američki predsednik Džo Bajden najavio je mere usmerene na dve najveće ruske finansijske institucije VEB i Promsvjazbank, koje podržavaju ekonomski razvoj i projekte odbrane, kao i elitu zemlje i članove njihovih porodica. Sankcije će takođe biti usmerene na ruski suvereni dug, čime je po rečima Bajdena „ruska vlada odsečena od zapadnog finansiranja“.

- Ne može više da prikuplja novac sa Zapada i ne može da trguje svojim novim dugom na našim ili evropskim tržištima

– rekao je američki predsednik. On je ocenio da je (ruski predsednik Vladimir) Putin priznanjem nezavisnosti ukrajinskih otopljenih pokrajina Donjeck i Lugansk (DNR i LNR) „bizarno tvrdio da ovi regioni više nisu deo Ukrajine i njihove suverene teritorije“.

- Ovo je početak ruske invazije na Ukrajinu – rekao je tom prilikom Bajden.

Evropska unija usvojila je 22. februara, reagujući na rusko priznanje nezavisnosti DNR i LNR, paket sankcija protiv Rusije koje će, kako je rekao visoki predstavnik EU za spoljnu politiku i bezbednost Žozep Borelj, „zaboleti Rusiju, i to snažno“. Sankcije su uvedene protiv 351

OKO 300 ZAPADNIH KOMANIJA NAPUSTILO RUSIJU

Zapadni ekonomski pritisak na Rusiju zbog napada na Ukrajinu povećavao se iz dana u dan, pa je tako nemački Daimler Truck najavio raskid partnerstva sa ruskom fabrikom teretnih vozila Kamaz, sa kojom je zajednički proizvodio kamione više od 10 godina. U međuvremenu oko 300 zapadnih kompanija napustilo je poslovanje u Rusiji, a među njima su Apple, McDonald's, Microsoft, PayPal, Coca-Cola, Zara, Toyota, Philip Morris, BP, Exxon Mobil, Amazon, Nike, Nestle, Shell, Visa, Mastercard, Netflix, Uniqlo, Volkswagen i Ikea. Među oko 40 zapadnih preduzeća koja su ostala u Rusiji je Deutsche Bank, ali je pitanje vremena kada će se i ona povući.

Istovremeno, glavna ruska bankarska grupacija Sberbank po hitnom postupku povukla se sa evropskog tržišta. Njeno poslovanje u Srbiji preuzela je AIK Banka, a Sberbank Srbija promenila je naziv u Naša AIK banka. Sberbank je najavila povlačenje sa srpskog tržišta krajem prošle godine, ali je proces ubrzan zbog sankcija. Poslovanje ruske banke u Sloveniji preuzima Nova Ljubljanska Banka (NLB), a u Hrvatskoj je to učinila Hrvatska poštanska banka, nakon čega je Sberbanka Hrvatska preimenovana u Nova hrvatska banka.

predstavnik Ruske dume, koji su glasali za nezavisnost Donjecke i Luganske Narodne Republike, kao i protiv još 27 osoba i entiteta koji „ugrožavaju ukrajinski integritet, suverenitet i nezavisnost, ili je podrivaju“.

Istog dana Velika Britanija proglasila je sankcije usmerene na banke Rossiya, IS Bank, General Bank, Promsvyazbank i Black Sea Bank, prenosi CNBC. Sankcije su takođe uvedene bogatašima Genadiju Timčenku, Borisu Rotenbergu i Igoru Rotenbergu. Japan se dan kasnije pridružio zapadnim sankcijama protiv Rusije. Sankcije uključuju zamrzavanje imovine i zabranu izdavanja viza određenim pojedincima povezanim sa otcepljenim republikama Donjeck i Lugansk, kao i zabranu uvoza robe iz tih regiona i zabranu izdavanja ruskog suverenog duga u Japanu. Australijska vlada takođe je pokrenula ekonomske sankcije protiv ruskih pojedinaca i regiona Donjecka i Luganska, uključujući banke u tim oblastima. Trgovina Australije sa tim područjem je minimalna, ali je taj potez u skladu sa akcijama Velike Britanije i SAD.

Peking je tim povodom saopštio da je protiv bilo kakvih jednostranih sankcija, jer to nije najbolji način za prevazilaženje razlika.

- Stav kineske vlade je da verujemo da uvođenje sankcija nikada nije bio najbolji način za rešavanje problema. Kina se uvek protivi bilo kakvim nezakonitim jednostranim sankcijama – saopštilo je kinesko Ministarstvo spoljnih poslova.

Od država članica NATO sankcije Rusiji nije uvela Turska, a sankcijama se nije pridružila ni Srbija. Air Serbia je jedina evropska avio-kompanija, uz Turkish Airlines, koja leti za Rusiju. Air Serbia je početkom marta povećala broj letova za Moskvu, zbog čega je Kijev kasnije javno negodovao, nakon čega je predsednik Srbije Aleksandar Vučić najavio da će biti samo jedan let dnevno. U prvoj polovini marta avioni Air Serbia na letovima za Moskvu tri puta su vraćeni u Beograd zbog dojava o bombi u avionu. U sva tri slučaja dojava se pokazala lažnom.

Od Beograda se sve češće traži iz EU i njenih zemalja članica da prilagodi svoju spoljnu politiku evropskoj i pridruži se sankcijama Moskvi, ukoliko želi da zadrži svoju evropsku perspektivu.

UKRAJINSKA SPOLJNA TRGOVINA VREDNA 102,9 MILIJARDI DOLARA

Vrednost ukrajinske spoljne trgovine dosegla je vrhunac 2012. godine, sa 153 milijarde dolara. Od tada je regresirala na današnjih 102,9 milijardi dolara, a razlog tolikog pada je rusko pripajanje Krima.

Obim trgovine između Rusije i Ukrajine dostigao je vrhunac 2011. godine sa 49,2 milijarde dolara, a deceniju kasnije, odnosno 2020. godine, pala je za čak 85 odsto, na 7,2 milijarde dolara. Za to vreme, evropske zemlje, poput Poljske i Nemačke, pretekle su Rusiju u pogledu vrednosti ostvarene trgovine sa Ukrajinom.

Ruska ekonomska realnost značajno promenjena

Nekoliko dana po uvođenju prvih sankcija, Kremlj je saopštio da se ruska „ekonomska realnost značajno promenila“, nakon što su zapadne sankcije izazvale devalvaciju rublje, a ruska centralna banka više nego udvostručila kamatne stope.

- Ovo su teške sankcije, one su problematične, ali Rusija ima neophodan potencijal da nadoknadi štetu od ovih sankcija – ocenio je portparol Kremlja Dmitrij Peskov, koji će se nešto kasnije i sam naći na udaru zapadnih sankcija.

Peskov je odmah najavio da će Rusija odgovoriti na sankcije „u skladu sa svojim interesima“, uključujući verovatnu zabranu „u naturi“, nakon što je EU zabranila ruskim avio-kompanijama da koriste njen vazdušni prostor. Rusija je ranije zabranila britanskim avio-kompanijama prelet kroz ruski vazdušni prostor, kao odgovor na britansku zabranu. Prema rečima Peskova, Putin je bio „ravnodušan“ prema sankcijama protiv njega lično, jer nema imovinu na Zapadu, dodajući da su one „apsurdne“ i „kratkovidne“. U međuvremenu je Rusija zabranila zapadnim avio-kompanijama da nadleću njenu teritoriju što je poremetilo avio-saobraćaj prema Aziji, a to je značajno produžilo trajanje letova i povećalo potrošnju goriva.

Guvernerka ruske centralne banke Elvira Nabiulina rekla je da se stanje ru-

ske ekonomije „dramatično promenilo“ i obećala da će centralna banka „koristiti neophodna sredstva veoma fleksibilno“ kako bi se nosila sa „potpuno nenormalnom situacijom“. Ona je dodala da će Banka Rusije donositi dalje odluke na osnovu razvoja događaja i procena rizika.

Uprkos porastu kamatnih stopa, rublja je pala na rekordno nizak nivo u odnosu na početak poslednjeg dana februara, nakon što su zapadne zemlje donele odluku da isključe veći deo ruskog finansijskog sektora iz sistema SWIFT, koji podržava međunarodna plaćanja, i da sankcionišu direktno centralnu banku. Te sankcije sprečavaju rusku centralnu banku da koristi svoje devizne rezerve za podršku rublji.

Guvernerka je navela da bi domaći sistem FMS mogao da se koristi umesto sistema SWIFT, unutar njegovih granica. Ona je navela da će platne kartice koje su izdale sankcionisane ruske banke nastaviti da važe. Takođe, komercijalne banke ne bi trebalo da povećaju troškove otplate bilo kojih neotplaćenih kredita u svetlu rasta referentnih kamatnih stopa.

Putin zabranio iznošenje deviza u inostranstvo

Putin je potpisao ukaz o primeni specijalnih ekonomskih mera protiv SAD i drugih država koje su uvele sankcije Rusiji. Ukazom koji je objavio Kremlj, od 1. marta zabranjeno je iznošenje deviza u inostranstvo i servisiranje kredita u stranoj valuti izvan Rusije. Prema izveštajima medija, ruski izvoznici su u obavezi da prodaju 80 odsto svojih prihoda u stranoj valuti do kraja tekuće godine. Ta mera će pomoći da se nadoknadi nagli pad rublje tako što će se dozvoliti prihod u stranoj valuti od ruskog izvoza nafte i gasa, koji čini polovinu njenih budžetskih prihoda, i druge robe za kompenzaciju zabrane prodaje većeg dela rezervi centralne banke.

Ruski rezidenti više neće moći da uplaćuju stranu valutu na svoje račune otvorene u bankama i organizacijama u inostranstvu, kao ni da uplaćuju novac bez otvaranja bankovnog računa korišćenjem elektronskih sredstava plaćanja koja su na raspolaganju stranim davaocima usluga u sferi platnog prometa (misli se na banke).

Poslednjeg dana februara Deutsche Börse, najveći nemački berzanski operator, suspendovao je trgovanje hartijama od vrednosti 16 ruskih preduzeća i banaka, uključujući Aeroflot, Rosneft, Sberbank, VTB i Gazprom, zbog sankcija koje je Evropska unija uvela tokom vikenda. Suspenzija je takođe obuhvatila obveznice kompanija kao što je RSNB.

- Pažljivo pratimo trenutna dešavanja, konsultujemo se sa relevantnim zainteresovanim stranama i spremni smo da reagujemo kada je potrebno – navedeno je u saopštenju Deutsche Börse. Vrednost Gazproma na londonskoj berzi oslabila je odmah za 27 odsto.

Sankcijama obuhvaćeni i sport i kultura

Zapadne sankcije Rusiji uvedene su munjevitom brzinom, a njima su obuhvaćeni i diplomatija, ruski sport i ruska kultura. Zapad je bez oklevanja, čini se čak i emotivno, uveo sankcije ruskom finansijskom sektoru, Rusija je suspendovana u Savetu Evrope i OECD, ali je ruski energetskektor u prvom trenutku ostao izvan njih. Međutim, uporedo sa trajanjem oružanog sukoba u Ukrajini i to je došlo na red. SAD, Velika Britani-

ja i Australija uvele su sankcije na uvoz ruske nafte. Evropska unija nije donela takvu odluku zbog protivljenja nekoliko država, pre svih Nemačke.

Nemački kancelar Olaf Šolc odbacio je predloženi evropski embargo na uvoz ruske nafte, preferirajući da se fokusira na „održivi pritisak” na Moskvu koji ne bi nametnuo pretežak teret Nemcima.

- Svi naši koraci su osmišljeni da snažno udare Rusiju i budu dugoročno održiv – naveo je Šolc.

- U ovom trenutku snabdevanje Evrope energijom za proizvodnju toplote,

mobilnost, snabdevanje električnom energijom i industriju ne može da se obezbedi na bilo koji drugi način – rekao je Šolc i istakao da je to od suštinskog značaja za pružanje javnih usluga i svakodnevni život nemačkih građana. Nemačka, kao najveća evropska ekonomija, zavisi od uvoza iz Rusije 55 odsto gasa, polovine uglja i 35 odsto nafte.

Prema rečima Šolca, nemačka vlada naporno radi sa svojim partnerima u EU na razvoju alternative ruskoj energiji.

- Međutim, to se ne može uraditi preko noći. Zbog toga je naša svesna odluka da nastavimo aktivnosti komercijalnih preduzeća u oblasti snabdevanja energijom sa Rusijom – rekao je Šolc. Nekoliko dana kasnije Šolc je ocenio da sankcije Rusiji, zajedno sa ratom u Ukrajini, istovremeno predstavljaju opasnost za nemačku ekonomiju.

Cene nafte mogle bi da dostignu više od 300 dolara po barelu ako Sjedinjene Američke Države i Evropska unija ostvare pretnje o zabrani uvoza iz Rusije, upozorio je neposredno uoči uvođenja američkog embarga zamenik premijera Rusije Aleksandar Novak.

Novak je rekao da je Rusija takođe imala opciju da prekine isporuke gasa

ZAMRZNUTE DEVIZNE REZERVE

Evropska unija, SAD i druge zapadne zemlje ranije su uvele sankcije protiv ruske Centralne banke, koje zamrzavaju međunarodne rezerve. Prema proceni Komersanta, u prvoj polovini marta nije ostalo na raspolaganju više od 150-200 milijardi dolara od 643 milijarde dolara međunarodnih rezervi Ruske Federacije – to su sredstva u kineskim juanima i monetarno zlato. U uslovima sankcija, Centralna banka je, posle dve godine pauze, počela da kupuje zlato na domaćem tržištu.

Evropi preko gasovoda Severni tok 1, ali da se do sada uzdržala od toga.

- Apsolutno je jasno da bi napuštanje (uvoza) ruske nafte imalo katastrofalne posledice po svetsko tržište. Skok cena bio bi nepredvidiv, iznad 300 dolara po barelu, ako ne i više - naveo je Novak. Cene nafte i prirodnog gasa drastično su porasle zbog mogućnosti zapadnog embarga na rusku naftu, što je izazvalo zabrinutost da će se globalna kriza u snabdevanju sirovinama pogoršati. Prirodni gas je poskupeo na oko 3.600 dolara za 1.000 kubnih metara, a cena referentne nafte Brent dostigla je 139 dolara za barel, pre nego što se spustila

na oko 112 dolara. Do pada cene došlo je nakon što je EU odustala od sankcija, a UAE najavili mogućnost da će OPEC povećati proizvodnju. Tržište je umirila i najava Rusije da će nastaviti sa ugovorenim isporukama energenata. Međutim, cene goriva u SAD dostigle su istorijski najviše vrednosti, dok su cene u Evropi takođe drastično porasle.

Nemačka odustala od Severnog toka 2

U međuvremenu, Nemačka je zvanično odustala od sertifikacije i pokretanja gasovoda Severni tok 2, na čemu su SAD godinama insistirale. Novak, koji je bio

ministar energetike Rusije, takođe je upozorio da bi zemlja mogla da zabrani isporuku gasa Evropi preko postojećeg gasovoda Severni tok 1 do Nemačke, kao odgovor na obustavu projekta Severni tok 2.

- Razumemo da zbog neosnovanih optužbi na račun Rusije u vezi sa energetskom krizom u Evropi i nametanjem zabrane Severnog toka 2, imamo pravo da preslikamo ovu odluku i uvedemo embargo na protok gasa kroz ST1, koji je sada na maksimalnom kapacitetu – izjavio je Novak. Prema njegovim rečima, Rusija „do sada“ nije donela takvu odluku.

- Od toga niko neće imati koristi, iako nas evropski političari izjavama i optužbama na račun Rusije guraju ka tome – istakao je Novak.

Premda ne zvuči logično da Moskva nije očekivala zapadne sankcije, iako su one bile najavljene ranije, oko polovine zlatnih i deviznih rezervi Rusije ostalo je na Zapadu, odnosno izvan njenog domašaja. Rusija će dugove „neprijateljskim zemljama“ plaćati u rubljama, izjavio je ministar finansija Anton Siluanov. Takođe je rekao da Zapad vrši pritisak na Kinu da ograniči trgovinu sa Rusijom i pristup rezervama juana.

TRGOVINSKA RAZMENA SRBIJE SA RUSIJOM I UKRAJINOM

Srbija ima trgovinsku razmenu sa Rusijom vrednu oko 3,6 milijardi dolara, od čega je 2,6 milijardi uvoz iz Rusije, a oko milijardu dolara je vrednost robe koju Srbija izvozi u Rusiju. Uglavnom uvozimo energente i rude, a izvozimo poljoprivredne proizvode. Trenutno se postavlja i pitanje kako će naši izvoznici naplatiti robu koju su već isporučili u Rusiju.

Prema podacima Državne službe za statistiku Ukrajine, u 2020. godini bilateralna trgovina robom i uslugama između Ukrajine i Srbije iznosila je 318,6 miliona dolara. Srbija je uvezla robu u vrednosti 136,6 miliona dolara, a izvoz robe iz Srbije bio je vredan 165,2 miliona dolara. Glavni uvozni proizvodi su ruda gvožđa i crni metali, drvo i proizvodi od drveta, kao i električne mašine. Srbija je izvozila đubriva, plastiku i polimerne materijale, papir i karton, električne mašine i kotlove.

- Imamo ukupan iznos rezervi od oko 640 milijardi dolara, oko 300 milijardi dolara rezervi je sada u stanju u kojem ne možemo da ih koristimo - rekao je Siluanov. MMF je ocenio da postoji realna mogućnost da Moskva neće izmiriti svoje obaveze prema poveriocima u martu, jer nema pristup svojim deviznim rezervama.

U prvoj nedelji marta rejting agencija Fitch Ratings snizila je kreditni rejting ruskom dugu na status „smeća“ (junk), što je najnoviji u nizu poteza agencija za kreditni rejting nakon invazije na Ukrajinu i sankcija protiv ruske ekonomije. Fitch je snizio ocenu Rusije na B, što je pet stepeni ispod investicionog ranga i stavio zemlju na negativnu ocenu, sugerišući da bi njen kreditni rejting mogao da bude dodatno smanjen. Rusija je ranije bila ocenjena sa BBB, ili dva stepena iznad „junk“ rejtinga. Fitch je naveo da ozbiljnost sankcija koje su uvedene Rusiji kao odgovor na njene napade na Ukrajinu „predstavlja ogroman šok za kreditne osnove Rusije“ da bi mogla „potkopati njenu spremnost da servisira državni dug“.

- Događaji će oslabiti spoljne i javne finansije Rusije, ozbiljno ograničiti njenu fleksibilnost finansiranja, značajno

REKORDNA KAMATNA STOPA BANKE RUSIJE

Banka Rusije na hitnoj sednici upravnog odbora podigla je ključnu kamatnu stopu na 20 odsto, što je njen novi istorijski maksimum, saopštila je banka. Kamatna stopa podignuta je sa 9,5 odsto uoči otvaranja tržišta 28. februara i nakon što je ruska rublja izgubila 28 odsto vrednosti zbog pritiska zapadnih sankcija.

Ruska centralna banka saopštila je da bi povećanje kamatne stope nadoknadilo rizike od brze devalvacije rublje, podržalo finansijsku i cenovnu stabilnost i zaštitilo štednju građana od propadanja. Akcije austrijske Raiffeisen banke, koja oko trećinu svog profita ostvaruje u Rusiji, oslabile su poslednjeg dana februara za 18 odsto. Vrednost njenih akcija pala je za više od 50 odsto tokom tri nedelje, a druge dve zapadne banke sa najvećim poslovanjem u Rusiji takođe su poslednjeg dana februara zabeležile pad akcija. Vrednost akcija italijanske UniCredit banke pala je za devet odsto, a ukupno 28 odsto od 9. februara, dok su akcije francuske Societe Generale oslabile za 7,5 odsto, odnosno za 28 odsto u za tri nedelje.

smanjiti trend rasta BDP i povećati domaći i geopolitički rizik i neizvesnost – navodi Fitch.

Kreditna agencija je objasnila da je stavila Rusiji negativan rejting delimično zbog potencijala za dalje sankcije i neizvesnosti u vezi sa odgovorom ruske politike. Smanjenje rejtinga usledilo je nakon što je S&P nešto ranije snizio sopstvenu procenu za dug Rusije takođe na „junk“, a istu ocenu razmatra i Moody's. Fitch je smanjio i rejting Ukrajine sa B na CCC, a S&P je snizio rejting Ukrajine sa B na B-.

Zabrana uvoza gvožđa i čelika iz Rusije

Posle 18 dana rata u Ukrajini Evropska unija spremila je četvrti set sankcija Rusiji. Članicama EU je zabranjen uvoz gvožđa i čelika iz Rusije, izvoz luksuzne robe, ulaganje u naftni sektor, a proširen je i sankcioni spisak oligarha. Francuski predsednik Emanuel Makron posle samita lidera EU, koji je održan u Versaju 10-11. marta, odgovarajući na pitanje o mogućnosti zabrane isporuka gasa i nafte iz Rusije, rekao je da se razgovara o svim opcijama. U međuvremenu, Rusija je zabranila izvoz oko 200 svojih proizvo-

da, među kojima su lokomotive, mašine za obradu metala i medicinska oprema. Iako se očekivalo da bi Moskva mogla da nacionalizuje inostranu imovinu u zemlji, Putin je nedavno izjavio da će Rusija "za razliku od zapadnih zemalja poštovati imovinska prava".

Uporedo sa cenama energenata i cene osnovnih žitarica, kukuruza i pšenice, dostigle su istorijske maksimume. Cena kilograma kukuruza na Produktnoj berzi u Novom Sadu početkom marta dostigla je 35,20 dinara po kilogramu, a kilogram pšenice plaćan je 36,30 dinara. Soja košta 85,80 dinara po kilogramu sa uračunatim porezom. Na Produktnoj berzi ponovo raste i cena mineralnog đubriva.

Kukuruz i pšenica poskupljuju i na svetskim berzama u dvocifrenim iznosima. Na Čikaškoj berzi pšenica poskupela skoro 26 odsto, kukuruz 13 odsto, a na Pariskoj berzi pšenica je poskupela 29 odsto, a kukuruz oko 34 odsto. Pšenica je na Pariskoj berzi prešla psihološku granicu od 300 evra po toni i košta 351 evro za terminske ugovore, kukuruz je 340 evra, a pšenica je na Čikaškoj berzi 368 evra po toni.

Posebno zabrinjava nemogućnost izvoza pšenice i kukuruza iz Rusije, čija je

luka Novorosijsk pod sankcijama, ali i iz Ukrajine zbog oružanih sukoba. Prema oceni direktora Produktne berze Miloša Janjića, "na robnim tržištima vlada osećaj katastrofe, oživele su i špekulacije i svi, pre svega, posmatraju političku situaciju i prognoziraju kada će se završiti ratni sukob, a manje razmišljaju o problemima sa setvom". On je naveo da bi se tržište poljoprivrednih proizvoda relativno brzo smirilo ako se rat uskoro završi, ali ukoliko se produži, u trgovinu bi mogli da se uključe i finansijski fondovi, jer je kupovina robe manji rizik, a veća zarada od nekih drugih investicija.

Od početka rata u Ukrajini smenjuju se katastrofična predviđanja o nestašicama pojedine hrane i važnih industrijskih sirovina za koje je ova zemlja sa istoka Evrope predstavljala jedan od najvećih izvora. Prema statistici Međunarodnog monetarnog fonda, spoljna trgovina u Ukrajini iznosila je 102,9 milijardi američkih dolara i dosegla je 65 odsto nacionalnog bruto društvenog proizvoda u 2020. godini. Najveći trgovinski partner Ukrajine u 2020. godini bila je Kina, sa vrednošću ostvarenog prometa od 15,3 milijarde dolara, što je dvostruko više od vrednosti prvog sledećeg trgovinskog partnera.

Slede Nemačka (7,4 milijarde dolara), Poljska (7,4 milijarde) i Rusija (7,2 milijarde), kao tri najveća trgovinska partnera Ukrajine, pri čemu je najveći deo trgovine sa ovim zemljama predstavljao uvoz. Ukrajina najviše izvozi žitarice, gvožđe i čelik, a s druge strane prvenstveno uvozi vozila i goriva. Takođe, pošto potrošnja energije u zemlji nadmašuje domaću proizvodnju, i pored njenih 13 nuklearnih elektrana, goriva i nafta imaju najviše udela u uvozu, sa 7,42 milijarde dolara.

Od sticanja nezavisnosti od bivšeg Sovjetskog Saveza 1991. godine, Ukrajina se sve više pomerala ka zapadnim trgovinskim partnerima, posebno kada su sukobi sa Rusijom eskalirali sredinom prošle decenije. Nakon godina pregovora, Sporazum o pridruživanju Ukrajine sa Evropskom unijom 2014. godine omogućio je slobodnu trgovinu sa članicama EU, dodatno smanjujući zavisnost zemlje od trgovine sa Ruskom Federacijom. Oko 70 odsto ukrajinske spoljnotrgovinske razmene obavlja se morskim putem, i to uglavnom preko Odeše. Otuda i njena velika strateška važnost u aktuelnom ratu.

VLADIMIR JOKANOVIĆ

HYDROON SITE

Donjovrežinska 12 18103 Niš, Pantelej
060/6151738
hydro_on_site@yahoo.com

PROJEKTOVANJE I IZVOĐENJE

VODOVODNIH SISTEMA

KANALIZACIONIH SISTEMA

OBJEKATA ZA PRERADU OTPADNIH VODA

OBJEKATA ZA PRERADU PIJAĆE VODE

MINI HIDROELEKTRANA

Dunda

KOMPLETNE POGREBNE USLUGE

PRODAJA KOMPLETNE
POGREBNE OPREME

PREVOZ POKOJNIKA U
ZEMLJI I INOSTRANSTVU

ORGANIZACIJA SAHRANA

PRIPREMA DOKUMENTACIJE

Nadežde Petrović 35
11272 Beograd, Dobanovci
Tekeriška bb, Kumodraž
069 113 64 56
064 113 64 56
inikolic87@yahoo.com

FOTO: PLOSERS

SPOLJNOTRGOVINSKI ODNOSI NAŠEG REGIONA I RUSIJE

VISOKA CENA POKIDANIH VEZA

ZEMLJE JUGOISTOČNE EVROPE, BIVŠE JUGOSLOVENSKE REPUBLIKE I ALBANIJA, NE MOGU SE PODIČITI VELIKIM BROJKAMA U SARADNJI SA RUSIJOM, ALI ĆE EFEKTI RUSKO-UKRAJINSKOG SUKOB, POSEBNO EKONOMSKIH SANKCIJA PREMA MOSKVI, SVAKAKO UTICATI NA REZULTATE I PRIVREDNU AKTIVNOST U NAREDNOM PERIODU. NEKO NAJVIŠE BRINE ZBOG GASA, NEKO ZBOG TURISTA, A NEKO ZBOG ŽITARICA...

Karakteristično za gotovo sve države našeg okruženja je da sa Rusijom imaju relativno skromnu spoljnotrgovinsku razmenu – osim kada je reč o uvozu energenata. To, međutim, ne znači i da su posledice pokidanih trgovinskih veza zbog rata u Ukrajini zanemarive, već da su indirektne - ogledaju se u prelivanju efekata sa evropskih i svetskih tržišta, rastu inflacije i pritisku na “antikrizno” zaduživanje država.

Biznis.rs je analizirao koje su trenutno najveće ekonomske brige naših komšija,

i ko očekuje veće, a ko nešto manje posledice aktuelnih dešavanja.

Severna Makedonija: Senka stagflacije

Najjužnija zemlja Balkana našla se, zajedno sa Bosnom i Hercegovinom i Moldavijom, na vrhu liste na kojoj im društvo prave Nemačka, Slovačka, Bugarska i Finska – listi evropskih zemalja najzavisnijih od ruskog gasa. Prema podacima Agencije Evropske Unije za saradnju energetske regulatora (ACER),

čelnu poziciju zaslužila je, kao i BiH i Moldavija, stopostotnom zavisnošću od ruskog gasa, dok je situacija sa izvozom i uvozom robe potpuno drugačija – udeo razmene sa Rusijom u spoljnoj trgovini Makedonije uporno opada još od 2000. godine.

Prema rečima profesora Ekonomskog fakulteta Univerziteta za turizam i menadžment u Skoplju Zorana Ivanovskog, razmena sa Rusijom 2000. godine činila je oko osam odsto ukupne spoljnotrgovinske razmene, da bi danas opala na 1,8

odsto. Makedonske kompanije danas u Rusiju izvoze voće, povrće i duvan, lekove i nešto proizvoda mašinske i elektronske industrije, a ukupan izvoz vredan je oko 60 miliona dolara, dok samo uvoz gasa i goriva vredi oko 81 milion dolara na godišnjem nivou, navodi se u UN COMTRADE bazi podataka za 2020. godinu.

S obzirom na strukturu spoljnotrgovinske razmene koja se ne odnosi na energente, Ivanovski ocenjuje da su direktni efekti prekida trgovine sa Rusijom relativno slabi, s tim da će ih najviše osetiti izvoznici poljoprivrednih proizvoda.

- Indirektni efekti su, međutim, ozbiljni i već vidljivi, jer u sektorima u kojima Rusija ima značajno učešće dolazi do poremećaja na globalnom nivou, i to se preslikava na makedonsku ekonomiju. Zato beležimo porast inflacije, koja je već sada iznad sedam odsto na godišnjem nivou, a koju generiše rast cene energenata, što znači da eventualna intervencija centralne banke ne bi bila efikasna – rekao je Ivanovski za Biznis.rs.

On upozorava i da će rast cene energenata uticati na povećanje deficita u platnom bilansu koji, kako naglašava, mora da se pokrije iz deviznih rezervi ili, verovatnije, dopunskim zaduživanjem države čiji je udeo javnog duga već prešao 60 odsto bruto domaćeg proizvoda.

- Aktuelna situacija će uticati na porast cene zaduživanja, a posebno za male i rastuće ekonomije poput naših, tako da će cena finansiranja krize biti još viša – očekuje Ivanovski. Zaključuje da “prilično komplikovana ekonomska situacija” u Severnoj Makedoniji daje signale stagflacije, s obzirom na kretanje inflacije i “teško ostvariv” planirani rast BDP od četiri odsto u ovoj godini.

Crna Gora: Alternativa ruskim i ukrajinskim turistima

Crna Gora ne zavisi od energenata iz Rusije, već od priliva u ključnom sektoru crnogorske privrede – turizmu, koji stvara četvrtinu BDP. Ukupna spoljno-

trgovinska razmena vredna 12,9 miliona evra u 2021. godini ne može ni da se poredi sa potrošnjom ruskih turista, od kojih se čak 380.000 u pretkriznoj 2019. odlučilo da letuje baš na crnogorskoj obali. Prošle godine je, prema podacima Statističkog zavoda Crne Gore, tu zemlju posetilo značajno manje ruskih turista – 108.000 (sedam odsto ukupnog broja turista), ali je zato ukrajinskih bilo blizu 136.000 (8,8 odsto).

Zato je trenutno ključno pitanje za Crnu Goru – gde pronaći alternativu ruskim i ukrajinskim turistima, za koje se procenjuje da su tokom prošle turističke sezone u ovoj zemlji potrošili 150 miliona evra.

- Naša privreda i turistički sektor ulaze u novu krizu, koja može dodatno destabilizovati još ranjivo tržište u Crnoj Gori. Moramo naći alternativu ruskom i ukrajinskom emitivnom tržištu. Fokus moramo snažnije proširiti na tržišta Centralne i Zapadne Evrope koja imaju najveći potencijal – rekao je ministar ekonomskog

FOTO: FLOKOR

razvoja Jakov Milatović početkom marta na sednici Odbora za privredu i ugostiteljstvo Privredne komore Crne Gore.

U Nacionalnoj turističkoj organizaciji Crne Gore najveće nade polažu u turiste iz Češke i Slovačke, UAE, ali i Turske, Mađarske, Albanije, Slovenije i Francuske, pa su upravo prema tim tržištima usmerili brojne aktivnosti.

Hrvatska: Za prilagođavanje treba vremena

Zvanična statistika kaže da se vrednost spoljnotrgovinske razmene Hrvatske i Rusije kretala oko 742 miliona dolara u periodu januar-novembar 2021. godine, objavila je agencija Hina. Baza

podataka UN COMTRADE, sa druge strane, daje više detalja o strukturi razmene, ali za 2020. godinu, kada je iz Hrvatske u Rusiju izvezeno najviše lekova (78,17 miliona dolara), zatim jestivog ulja i žitarica (36,19 miliona dolara), mašina (20,93 miliona), odeće (14,16 miliona), kao i kozmetike (blizu 10 miliona dolara).

Iz Rusije je u 2020. uvezeno najviše energenata (147,84 miliona dolara), aluminijuma (60 miliona), bakra (17,58 miliona) i đubriva (blizu 13 miliona dolara).

Na naše pitanje koje su moguće alternative hrvatskim kompanijama za plasman robe koja se inače izvozi u Rusiju, iz Hrvatske gospodarske komore (HGK) odgovaraju da promena dobavljača i uspostavljanje novih kanala nabavke traže vreme.

- Zbog vojnih dejstava zatvoreni su svi granični prelazi na transportnim rutama preko Ukrajine, a transport preko Belorusije se trenutno odvija slobodno, ali otežano. U isto vreme, zbog zabrane letova u potpunosti je otežan i gotovo onemogućen prevoz roba vazdušnim putem. Transport roba iz EU u Rusiju odvija se alternativnim rutama. To preduzećima nije jednostavno i donosi dodatne troškove, a zahtevaće i promene logističkih operacija i uvođenje novih ruta, uz dodatno produžavanje rokova isporuka – kažu iz HGK za Biznis.rs.

Sa druge strane, turistička sezona se u Hrvatskoj dočekuje daleko optimističnije nego u Crnoj Gori. Jedan od razloga je i to što ruski turisti ne čine značajan

FOTO: PAMPIXEL

ALBANIJA: POTRAGA ZA ŽITOM

Albanija je početak rata u Ukrajini dočekala kao izuzetno zavisna od Rusije, i to ne samo kada je reč o energentima. Kako piše albanski Monitor, ta zemlja gotovo polovinu potreba za žitaricama pokriva uvozom iz Rusije. Ukupna vrednost robne razmene sa Rusijom i Ukrajinom u 2021. godini iznosila je blizu 156 miliona evra, sa ogromnim deficitom na albanskoj strani – čak 99,5 odsto te sume predstavlja uvoz.

Podaci UN COMTRADE baze upravo ukazuju na takvu strukturu razmene, iako su najsvežiji iz 2019. godine. Daleko najvrednija uvozna stavka su žitarice (39,6 miliona dolara), slede energenti (19,5 miliona), gvožđe i čelik (14 miliona) i đubriva (10,3 miliona dolara). Danas se procenjuje da u toj zemlji, koja nema sistem robnih rezervi, veletrgovci imaju dovoljno goriva u rezervama za tri meseca, dok veletrgovci žitaricama imaju rezerve za oko mesec i po dana supstitucije uvoza. Zato je u toku potraga za alternativnim dobavljačima žitarica, a pogotovo kada se ima na umu da je drugi po veličini snabdevač Albanije žitaricama Srbija, koja je za sada zabranila izvoz te robe. Rusija, Ukrajina i Srbija, inače, pokrivaju 86 odsto albanskih potreba za žitaricama. Nove količine, kako piše Monitor, traže se u Francuskoj, Rumuniji i Argentini.

Očekuje se, takođe, da će aktuelna kriza negativno uticati i na albanski turistički sektor, gde Rusi i nisu toliko česti gosti koliko su Ukrajinci. Prema podacima Turističkog saveza Albanije, tokom prošlog leta tu zemlju je posetilo 39.000 više Ukrajinaca nego godinu ranije, a ukrajinski državljani zauzeli su čak četvrtinu mesta na svim čarter letovima do albanskog primorja.

udeo posetilaca hrvatskih plaža: prošle godine bilo ih je 145.000, dok je ukupan broj turista stigao skoro do 14 miliona.

Slovenija: Obuzdavanje inflacije i očuvanje likvidnosti

Izvoz slovenačkih kompanija na rusko tržište do novembra 2021. godine dostigao je vrednost od 900 miliona evra, a najveći udeo – čak 40 odsto – čini izvoz farmaceutske industrije. U strukturi razmene dominiraju lekovi, ali se na rusko tržište plasiraju i slovenačke mašine, hemijski proizvodi, proizvodi elektronske industrije, pa čak i igračke i sportska oprema. Ipak, u slovenačkim medijima dominiraju ocene da je slovenačka privreda relativno malo “izložena” ka Rusiji i da ključni rizici od rata u Ukrajini i prekida poslovanja sa Rusijom za sada leže na makroekonomskom polju.

U tom pravcu ide i izjava guvernera Banke Slovenije Boštjana Vaslea posle sastanka u Evropskoj centralnoj banci, koji je ukazao na očekivanja da će u EU ekonomska aktivnost ostati “solidna uprkos ruskoj vojnoj agresiji”, ali da monetarna politika mora da se prilagodi uslovima rasta inflacije i generalne nezvesnosti. Cilj EU je da inflaciju, koja je u evrozoni u februaru dostigla 5,8 odsto, spusti na dva odsto u srednjem roku.

- Zbog zaoštrene geopolitičke situacije povećana je volatilnost na finansijskim

tržištima, a pogoršana je i likvidnost. Uslovi finansiranja su pooštreni, nešto više za privatni sektor u odnosu na javni. Kamatne stope na zaduživanje privatnog sektora su značajno porasle, ali novi nivoi još uvek nisu daleko od prosečnih nivoa koji su vladali u 2018. i 2019. Investitori za desetogodišnje obveznice Republike Slovenije zahtevaju oko jedan odsto prinosa, dok za dospeće obveznice uporedivih nemačkih oko 0,2 odsto. Uprkos povećanoj volatilnosti i pogoršanoj likvidnosti, finansijska tržišta u svim državama članicama evrozone omogućila su neprekidan pristup finansijskim resursima za ekonomske i vladine subjekte u evrima – naglasio je Vasle.

Bosna i Hercegovina: Prepušteni uvoznici

Van energetskeg sektora, razmena Bosne i Hercegovine sa Rusijom počiva na izvozu lekova, voća i nameštaja, odnosno uvozu aluminijuma, bakra, gvožđa i đubriva.

Najveći problem u novonastaloj krizi, kako je za Biznis.rs ocenio ekonomski analitičar iz Banjaluke Zoran Pavlović, je činjenica da snabdevanje te zemlje, odnosno oba entiteta, zavisi od trgovinskih lanaca i veletrgovaca. Ukazuje da Republika Srpska nema sistem robnih rezervi, dok ga Federacija ima, ali naglašava da nijedan od entiteta, pa ni država u celini, nema definisane strateške potrebe, pa ni

kada je reč o žitaricama ili nafti, koje su danas postale goruće pitanje.

- U tom smislu se i promena cene, koja se dešava na svetskom tržištu, reflektuje na cene roba koje plaćaju građani BiH tako da smo u situaciji da zavisimo od dobavljača, i to primarno sa tržišta CEF-TA, odnosno Srbije, Crne Gore, Severne Makedonije ili Albanije. Dobar deo našeg izvoza, sa druge strane, okrenut je evropskim zemljama. Ukoliko bude bilo zastoja u potrebama ili proizvodnji evropskih partnera – kao što su, recimo, komponente za auto-industriju – to će osetiti i naši proizvođači koji su deo dobavljačkog lanca – kaže Pavlović.

Prema njegovim rečima, slična je situacija i kada je reč o doradnim poslovima u industriji kože, obuće i tekstila.

- Ta industrija je dosta zastupljena i praktično potpuno izvozno orijentisana. Dakle, onoliko koliko budu kupci imali poteškoća na tržištu, a što je neminovno, toliko će to ugrožavati i poslovne aranžmane u BiH – navodi Pavlović i zaključuje da će ta zemlja deliti sudbinu svih u Evropi.

- Imamo potencijale i kapacitete za proizvodnju sopstvene hrane, a ne koristimo ih, i sami smo za to krivi, imamo rafineriju nafte koja je privatizovana i prodana ruskoj kompaniji koja ju je zatvorila, imamo rafineriju ulja koja je takođe zatvorena – zato i zavisimo od trgovaca – naglasio je Pavlović.

 MILICA RILAK

BUMERANG I EFEKAT BIČA U GLOBALNIM LANCIMA SNABDEVANJA

VELIKE PANDEMIJE POSLOVIČNO SU PRAĆENE EKONOMSKIM KRIZAMA SA KOJIMA NEMINOVNO U AKTUELNOJ LJUDSKOJ CIVILIZACIJI DOLAZE I RATovi. RUSKO-UKRAJINSKI SUKOB, PRAĆEN DO SADA NEZABELEŽENIM SANKCIJAMA "OSTATKA SVETA" PREMA AGRESORU, U ZNAČAJNOJ MERI JE INTENZIVIRAO SVEOPŠTE EKONOMSKE PROBLEME. EVIDENTNO JE DA SE ŽESTOKO EKONOMSKO KAŽNJAVANJE RUSIJE ISPOLJAVA I U ZNAČAJNOJ EKONOMSKOJ DESTRUKCIJI U EVROPI, ALI I ŠIROM SVETA

Javno je stigla budućnost skupljeg sveta. Značajno veća inflacija od proklamovane sada se više ne stavlja pod tepih. I nemoguće je staviti je pod tepih, posebno imajući u vidu istinu neprijatne razlike realnog porasta cena u odnosu na ono što kaže zvanična statistika. Statistički inflatorni proseci ne pomažu prosečnom građaninu u problemu dramatičnog pada standarda do koga je došlo usled inflatornog divljanja maloprodajnih cena, ističe u razgovoru za Biznis.rs profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu Zoran Bogetić.

Prema njegovim rečima, usled pandemije korona virusa, a još više usled rata u Ukrajini, svet je suočen sa ogromnim talasom tražnje koju sve slabije prati ponuda pokidanih lanaca snabdevanja. Strah od nestašice dovodi države, kompanije i pojedince u situaciju paničnog gomilanja robe, sa izvesnim sigurnosnim zalihama čije dimenzije do sada nisu bile poznate. Strepnje ispoljene u opštem grabežu tako dovode do sve većeg robnog opterećenja, koje jednog dana može eksplodirati.

Na drugoj strani, sa smirivanjem ratnih i političkih tenzija, sa koracima ka

vraćanju svetskih privrednih procesa u normalu, treba očekivati masovan pokret ka rasterećenju nagomilanih zaliha. Kako kaže profesor Bogetić, to je momenat novog, velikog talasa destrukcije u lokalnim i globalnim lancima snabdevanja. Talasi tražnje biće dopunjeni nekontrolisanim talasima ponude, pa će biti potrebno mnogo vremena za smirivanje svetskog ekonomskog okeana.

Trenutno posmatrano, lanci snabdevanja su možda najslabija tačka svetske ekonomije. Mnogi su pokidani, transport je mnogo skuplji i traje duže, a fabrike stoje čekajući sirovine, delove, repromaterijal. U kojoj meri je uticaj na takvo stanje imao korona virus, a u kojoj aktuelna dešavanja u Ukrajini?

- Sve je počelo sa kovid dramom i posledičnim padom privredne aktivnosti i porastom transportnih troškova globalnog saobraćaja. Početak energetske krize i rast cena goriva dao je značajan doprinos inflatornoj spirali. Politika nacionalnih banaka u pravcu niskih kamata i podsticanja privredne aktivnosti takođe je dala

izvestan inflatorni doprinos. Kovid je tako otvorio vrata sada dramatične ekonomske krize, značajno podstaknute rusko-ukrajinskim ratom i slomom brojnih globalnih lanaca snabdevanja. Sankcije nametnute Rusiji pokazale su da je svet bio znatno povezaniiji ekonomski nego politički. Cenu rata u Ukrajini plaćaće svi.

Da pojasnimo kovid krizu lanaca snabdevanja. Pandemija je donela brojne probleme smanjenjem privredne aktivnosti i kretanja ljudi i roba, što je izazvalo rast inflacije, prvenstveno na strani cena transporta, goriva, gasa i hrane. Kraća i duža epidemiološka zatvaranja pojedinih gradova, regiona i čitavih zemalja značila su i diskontinuitet poslovne aktivnosti, pa samim tim i destrukciju u lancima snabdevanja različitih privrednih grana. Globalno integrisana privreda, naročito na planu složenih visoko sofisticiranih proizvoda, ispoljila je do sada neviđen stepen evidentne ranjivosti. Složeni globalni lanci snabdevanja, sa mnogobrojnim karikama širom sveta, pokazali su se kao ranjivo poslovno rešenje. Vlasnici sofisticiranih tehnoloških brendova, sazdanih od komponenti proizvedenih na udaljenim svetskim destinacijama suočili su se sa problemom nemogućnosti finalizacije sada znatno skuplje proizvodnje. Nekada prevaziđena logika lokalnih integrisanih lanaca snabdevanja u uslovima distanciranja i proizvodnog i transportnog diskontinuiteta postala je svojevrsna konkurentska prednost sve udaljenijih ekonomija.

Kažete da će svi plaćati cenu rusko-ukrajinskog sukoba. Može li se sagledati koliko će ta cena biti visoka i u kojoj meri će ko snositi posledice?

SVET JE SUOČEN SA OGROMNIM TALASOM TRAZNJE KOJU SVE SLABIJE PRATI PONUDA POKIDANIH LANACA SNABDEVANJA. STRAH OD NESTAŠICE DOVODI DRŽAVE, KOMPANIJE I POJEDINCE U SITUACIJU PANIČNOG GOMILANJA ROBE, SA ZALIHAMA ČIJE DIMENZIJE DO SADA NISU BILE POZNATE. STREPNJE ISPOLJENE U OPŠTEM GRABEŽU TAKO DOVODE DO SVE VEĆEG ROBNOG OPTEREĆENJA, KOJE JEDNOG DANA MOŽE EKSPLODIRATI

- Velike pandemije poslovično su praćene ekonomskim krizama sa kojima neminovno u aktuелnoj ljudskoj civilizaciji dolaze i ratovi. Rusko-ukrajinski sukob, praćen do sada nezabeleženim sankcijama “ostatka sveta” prema agresoru, u značajnoj meri je intenzivirao sveopšte ekonomske probleme. Evidentno je da se sveopšte žestoko ekonomsko kažnjavanje Rusije kao agresora ispoljava i u značajnoj ekonomskoj destrukciji u Evropi, ali i širom sveta. Rusija je, naime, svojom privredom visoko integrisana u globalne lance snabdevanja, gde često igra ključnu ulogu. Pomenimo samo svetsku važnost Rusije na tržištima nafte, gasa, uglja, đubriva, paladijuma (poluprovodnici), žitarica i jestivog ulja.

Svi vezani, ali i drugi lanci snabdevanja na globalnom nivou, u značajnoj

meri su određeni ruskom proizvodnjom, isporukom i tražnjom, što se evidentno potcenjuje kada se odmeravaju mere kažnjavanja povodom agresije na Ukrajinu. Upravo mera ekonomskih sankcija prema Rusiji govori o veličini moguće destrukcije, prvenstveno evropske, ali i drugih vezanih ekonomija. Evropska ekonomija, u značajnoj meri vezana za rusku, doživeti će snažan bumerang efekat na štetu ekonomske aktivnosti i stabilnosti. Neminovni višeslojni negativni inflatorni i drugi efekti nametnutih sankcija po evropske i svetske lance snabdevanja trenutno se teško mogu sagledati.

Činjenica je da je globalizacija na izuzetno visokom ekonomskom nivou povezala čitav svet. U vezi sa tim, koje

industrije će snositi najveće posledice aktuелnih dešavanja?

- Domino efekat u globalnim lancima snabdevanja je neminovan kada veliki igrači bivaju isključeni. Pomenimo i ukrajinsku ekonomiju i njenu važnost u proizvodnji čipova, na nivou svetske dominacije u proizvodnji krucijalne komponente neona. Na drugoj strani, Rusi imaju veliki značaj u proizvodnji poluprovodnika, zahvaljujući dominaciji u proizvodnji komponente paladijuma. Iskakanje Ukrajine i Rusije iz pomenutog lanca snabdevanja značajno tangira automobilsku industriju ili industriju pametnih telefona, praveći probleme kompletiranja proizvoda i kontinuiteta isporuke. Otuda, na primer, treba očekivati dalji

VELIKE PANDEMIJE POSLOVIČNO SU PRAĆENE EKONOMSKIM KRIZAMA, SA KOJIMA NEMINOVNO U AKTUELNOJ LJUDSKOJ CIVILIZACIJI DOLAZE I RATOVI. RUSKO-UKRAJINSKI SUKOB, PRAĆEN DO SADA NEZABELEŽENIM SANKCIJAMA “OSTATKA SVETA” PREMA AGRESORU, U ZNAČAJNOJ MERI JE INTENZIVIRAO SVEOPŠTE EKONOMSKE PROBLEME. EVIDENTNO JE DA SE SVEOPŠTE ŽESTOKO EKONOMSKO KAŽNJAVANJE RUSIJE KAO AGRESORA ISPOLJAVA I U ZNAČAJNOJ EKONOMSKOJ DESTRUKCIJI U EVROPI, ALI I ŠIROM SVETA

Pomenimo i noviju kontroverznu i sve širu afirmaciju potencijala nuklearnih elektrana, kao boljih alternativa termoelektranama na fosilna goriva. Imajući u vidu aktuelni rusko-ukrajinski konflikt i primenjene mere prema Rusiji od stra-

ne razvijenih zemalja, evidentno je da će afirmacija zelenih lanaca snabdevanja u energetske sektoru stagnirati ili u najboljem slučaju sačekati vremenski zahtevnu afirmaciju obnovljivih izvora energije.

CUNAMI TALASE U PONUDI VELIKIH BRENDOVA BIĆE TEŠKO OBUZDATI

Mnoge internacionalne kompanije već su se povukle sa ruskog tržišta, a to je sigurno veliki gubitak za obe strane?

- Jasna je i narastajuća kriza na strani velikih brendova koji napuštaju Rusiju. Ogromno tržište Rusije vezivalo je velike resurse i interese poznatih globalnih igrača, na primer, kompanija Nestle i McDonald's. Šta raditi sa “oslobođenim” robama i kapacitetima, a da u velikom talasu novih plasmana veliki igrači ne unište vrednost brendova koje su mukotrpno pravili?! Cunami talase u ponudi velikih brendova biće teško obuzdati.

Što više budu trajale političke i ratne tenzije u Ukrajini i svetu u celini, to će slom balansiranog poretka tražnje i ponude biti veći, sa nesagledivim posledicama po nacionalne ekonomije, kao i po svetsku ekonomiju u celini. Očigledno je da globalna ekonomija, do juče značajno konektovana i usklađena, zahteva značajno ozbiljniju političku platformu i delovanje političara – zaključuje profesor Bogetić.

Među stanovništvom se u sve većoj meri oseća strah, pa je kao i na početku pandemije počelo stvaranje zaliha kako hrane, tako i različitih vrsta robe. Kako se to može odraziti na dalja ekonomska kretanja?

- Rasturanje brojnih etabliranih globalnih lanaca snabdevanja usled rata u Ukrajini, pored značajnog inflatornog uticaja, dovodi i do značajnog distanciranja igrača u lancima snabdevanja, kao i čitavih nacionalnih ekonomija. Strah od dolazećeg dovodi do gomilanja zaliha roba na svim nivoima privrednog i društvenog života. Tako države gomilaju zalihe energenata, veštačkih đubriva, žitarica, jestivog ulja, palminog ulja... svega “strateškog” do čega se može doći. Strah od budućeg i pojedince i porodice dovodi do pravljenja ličnih zaliha “neophodnog”. I preduzeća panično nabavljaju, proizvode i štede, ne verujući bližem i širem okruženju. Takva i slična gomilanja roba, bez jasnog plana plasmana i potrošnje stvaraju preduslove za masovnu pojavu “efekta biča” u lancima snabdevanja, do čega će neminovno doći sa relaksacijom svetske političke i ekonomske scene. To ukazuje na nove velike probleme deblansiranih lanca snabdevanja, sa ogromnim robnim talasima koji će značiti nove velike raskorake u svetskoj ponudi i tražnji.

 TANJA KOVAČEVIĆ

rast cena polovnih automobila na štetu tržišta novih automobila. Razvijene ekonomije auto-proizvođača mogu očekivati značajnu destrukciju u toj važnoj privrednoj grani.

Bumerang efekat nametnutih sankcija Rusiji sve je jasniji i na polju krize afirmacije ekoloških izvora energije. Čini se da sve jasnija zavisnost evropske privrede od ruskog gasa, kao kvalitetne alternative uglju, koji je “najgore” fosilno gorivo. S obzirom na urgentnost situacije moguć je retrogradni povratak uglju, koji je prethodno Nemačka do 2030. godine planirala da eliminiše iz upotrebe u svojim termoelektranama. Ovakav “skup” scenario je moguć zbog nedovoljnog vremena za punu afirmaciju obnovljivih izvora energije, poput vetroparkova i solarnih elektrana.

Трговина
Пауновић Плус

**НАЈБОЉА
ПРЕХРАМБЕНА
ПРОДАВНИЦА**

Липовац ББ
34310 Топола, Липовац
034/834763, 060/6716267
tanjapaunovic7@gmail.com

URNEBES

DOŠTAVA

065/ UR-NE-BES
065/ 87-63-237

Dragoševa 9 18300 Pirot
urnebes.aj@gmail.com

IVLAJN

otkup i reciklaža plastike
proizvodnja regranulata
i proizvoda od plastike

NOVO
saksije za
borovnice

Ive Andrića 50
15225 Vladimirci

015/514108
011/2772072

ivlajn@gmail.com
www.reciklazaplastike.rs

JAN PROMET
VALJEVO

UVOZ I IZVOZ METALA • PRODAJA LIMOVA I TRAKA
OTKUP I PRODAJA ČELIKA • UVOZ ŠIPKASTIH MATERIJALA

Gorić BB 14106 Valjevo
063/391778 014/284244 014/284254
janpromet@gmail.com www.janpromet.com

PERFORMANSE SRPSKE PRIVREDE ZAVISIĆE OD ISHODA SUKOBA IZMEĐU ISTOKA I ZAPADA

BOLJIM EKONOMSKIM REZULTATIMA DOPRINEO JE RAST PROIZVODNJE KOJA JE OMOGUĆILA VEĆI IZVOZ. NA INFLACIJU NAJVIŠE UTIČU BERZANSKI I PRIMARNI POLJOPRIVREDNI PROIZVODI, CENE HRANE I ELEKTRIČNE ENERGIJE, ALI ONA NIJE NA DRAMATIČNOM NIVOU, NAROČITO AKO SE POGLEDA KOLIKA JE U EVROPI I AMERICI. DALJI TOK KRETANJA DIKTIRAĆE RUSKO-UKRAJINSKI RAT, KOJI JE ZASENIO PREDVIĐANJA DA ĆE INFLACIJA PADATI OD SREDINE GODINE, ŠTO JE SVE NEIZVESNIJE

Rusko-ukrajinski rat sa hiljadu "zašto" i tek pokojim "zato" uspeo je da baci u drugi plan ekonomske prognoze sa početka godine. Imajući u vidu energetska jednačinu u kojoj je mnogo nepoznatih, ali su neki odnosi ipak očigledni, tvrdnja da će se inflacija sredinom godine smiriti gotovo da više nema osnova. Šta će se, umesto toga, desiti sa rastom cena?

Hoće li se nastaviti poskupljenja? Da li će inflacija dovesti do novih nestabilnosti, pa i do recesije? Gde je Srbija između Istoka i Zapada i koliko je njena pozicija (ne)zavidna? Na ova, ali i druga pitanja, čiji bi egzaktni odgovor u ovom momentu vredeo milione, u razgovoru za Biznis.rs odgovara direktor Republičkog zavoda za statistiku Miladin Kovačević.

Možemo li, na osnovu početka 2022. godine, izvući neki zaključak o domaćoj ekonomiji, ima li mesta optimizmu?

- U januaru smo zabeležili međugodišnji pad ukupne industrije od 2,6 odsto, dok je njen rast tokom cele prošle godine bio 6,3 odsto. Ovaj pad u januaru ima veze sa cikličnim pojavom da je prvi mesec uvek slabiji zbog praznika. Pored toga, njemu je u najvećoj meri doprinela i smanjena proizvodnja električne energije. Proizvodnja struje je smanjena za 18,7 odsto, a jedan od glavnih razloga je upravo taj što je došlo do havarija u termoelektranama. Paralelno sa tim, imali smo loš ugalj, kao i remont na postrojenjima.

Prerađivačka industrija, koja je najveći agregat u industrijskoj proizvodnji, je u januaru 2022. godine ostala na maltene prošlogodišnjem nivou, odnosno zabeležila je pad od 0,8 odsto. Kada je reč o spoljnoj trgovini, ova godina je veoma dobro počela: međugodišnji rast izvoza u januaru je 26,8 odsto. To je više u odnosu na sve mesece pre januara ove godine. Takođe, primećeno je i da se odnosi razmene popravljaju, budući da je rast izvoza prekoračio uvoz, koji je u januaru bio 24,6 odsto.

Kako stvari stoje sa kreditnim potraživanjima banaka u januaru, odnosno sa kreditnim plasmanima?

- Rast kredita kod privrede iznosi 10,8 odsto, a prati ga identičan rast kod stanovništva. Tu spadaju potrošački, stambeni i investicioni krediti. Gledano stati-

stički, to je u dobroj meri u skladu sa, na primer, rastom prometa u trgovini.

Promet u trgovini je u januaru mesecu u tekućim cenama porastao je za 15,8 odsto, a u stalnim cenama 4,3 odsto. Otkud ova jaka diskrepanca između tekućih i stalnih cena? Zato što je inflacija nastavljena. Ipak, ne nekom izraženoj dinamikom, jer smo ušli u spiralu inflacije i inflatornih očekivanja kakva smo imali u davnoj prošlosti.

Da li je to dovoljan razlog da možemo da budemo rasterećeni ili i dalje ima mesta za zabrinutost?

- Ja se ne bavim time, već pričam kako stvari objektivno stoje, a potpuno je individualna stvar kako će ko doživeti realnost. Ako pitate mene lično, ja ne brinem mnogo. Da li neki ljudi brinu? Pa,

DA BISTE KRITIKOVALI STATISTIKU MORATE DA POZNAJETE SISTEM

Kada govorimo o instituciji na čijem ste čelu, Republički zavod za statistiku se u svom radu često susreće sa kritikama. Da li je, ipak, prema Vašem mišljenju, bilo neke konstruktivne kritike?

- Nije. Prvi i osnovni razlog je to što niko ne zna ništa o statističkom sistemu. Drugo, čak i da zna, obično je gluv i slep za ono što kažu međunarodne institucije – Eurostat i, u sferi nacionalnih računa, Međunarodni monetarni fond (MMF). Ako vam MMF, na osnovu sopstvenih ekspertiza, tehničkih misija i projekata revizije pojedinih istraživanja, kaže da vam veruje, a tome dodamo i Eurostat koji svake godine u izveštaju ocenjuje brojne oblasti, u kojem kaže da je statistika svuda dobra, osim da treba da jača kapacitete i donese novi zakon koji je već prošao kroz vladu, onda te kritike nemaju smisla. Makroekonomisti često misle da je njihova struka legitimna za kritikovanje statistike. Da biste je kritikovali, morate da poznajete metodologiju i proces produkcije istraživanja.

verovatno mnogi, ali u svakom slučaju ja gledam na to statistički i objektivno. Mi imamo inflaciju koja je 8,2 odsto u januaru, i bila je 7,9 odsto u decembru, a 7,5 odsto u novembru. Ali, da kažemo da ta dinamika nije nešto bitno promenjena. To nije dramatičan nivo, s obzirom na to da je ona prisutna na približnom nivou i u Americi (7,5) i u Evropi (5,1).

Šta je osnovni uzrok te inflacije?

- Osnovni uzrok su bile cene berzanskih proizvoda, u prvom redu energenata, kao i primarnih poljoprivrednih proizvoda. Kod nas je u januaru 2022. godine na ovih 8,2 odsto najveći uticaj imala cena energije i hrane. Kada je reč o hrani i piću, rast cena od januara 2021. do januara 2022. bio je 13,5 odsto. Rast cena goriva i maziva za putnička vozila bio je 21,3 odsto, dok je rast cena transporta, u celini uzev, bio 13,1 odsto. Treći doprinos inflaciji, ne toliki, dolazio je od povećanja cena električne energije. Rast cena za godišnji ciklus je 5,5 odsto.

Ipak, gotovo svi su najavljivali da će se inflacija smiriti sredinom godine? Koliko rusko-ukrajinski rat demantuje ovakve najave?

- Inflacija je bila privremenog karaktera i do rata u Ukrajini uglavnom su svi

AKO PITATE MENE LIČNO, JA NE BRINEM MNOGO. DA LI NEKI LJUDI BRINU? PA, VEROVATNO MNOGI, ALI U SVAKOM SLUČAJU JA GLEDAM TO STATISTIČKI I OBJEKTIVNO. MI IMAMO INFLACIJU KOJA JE 8,2 ODSTO U JANUARU, I BILA JE 7,9 ODSTO U DECEMBRU, A 7,5 ODSTO U NOVEMBRU. ALI, DA KAŽEMO DA TA DINAMIKA NIJE NEŠTO BITNO PROMENJENA. TO NIJE DRAMATIČAN NIVO

makroekonomisti ocenjivali da će se situacija smiriti od sredine godine, kako u Americi, tako i u Evropi. I centralne banke, kao što je Evropska centralna banka (ECB) i američki FED, pa i naša Narodna banka Srbije (NBS), predviđali su da će doći do smirivanja i nisu nastojali da promptno uvođe restrikcije, posebno ne da povećavaju osnovne kamate, odnosno policy rates. Doduše, FED je najavljivao da će za nekoliko meseci morati da povećati kamate zbog povećane tražnje i velike količine novca koji je došao kroz programe za sprečavanje posledica pandemije, koji se meri u nekoliko hiljada milijardi dolara. To će dovesti do povećanja ostalih kamata, što će biti prelazak na mere monetarnog stezanja, a verovatno je da će na sličan način reagovati i ECB. Za sada nije tako, ali nije isključeno.

Kakav može biti uticaj tih mera stezanja?

- One mogu delovati vrlo recesivno na ekonomiju koja se tek oporavlja od posledica pandemije, zbog čega će uvođenje kamata biti vrlo oprezno. U suprotnom, recesija se može vratiti sa faktorima koji su nesagledivi i nepredvidivi, a koji se tiču sankcija prema Ruskoj federaciji koje su uvele Evropska unija, Amerika i Kanada, kao i kontrasankcije Rusije prema Evropi i Americi, a pre svega prema Evropi. Ti novi faktori trenutno nisu predvidivi, ali sasvim izvesno već utiču na cene energenata, i ne samo na njih, već i na cene drugih berzanskih roba, naročito mineralnih sirovina kao što su određeni metali, pa i primarnih poljoprivrednih proizvoda kao što su žita, kukuruz... Ipak, najdramatičnije rastu cene energenata i nafte.

Izgleda da govorimo o jednačini u kojoj (više) nema nepoznatih, a čija je glavna odlika to da Rusija ima keca u rukavu koji predstavlja zavisnost Zapada od njenog gasa?

- Tako je, u pozadini svega je energetska zavisnost Evrope od Rusije, i to kako u pogledu gasa, tako i u pogledu nafte. Financial Times je nedavno objavio prikaz u kojem analizira koliko je svaka zemlja EU zavisna od ruskog gasa. Prosečno gledano, cela EU je na oko 40 odsto zavisnosti od uvoza iz Ru-

NEMA PRITISAKA NA RZS

- Bilo je uticaja u istoriji, što se retko događalo, ali se sećam nekih pritisa na Republički zavod za statistiku da se krivotvore podaci. Ipak, otkad sam ja direktor, a sada mi je drugi mandat, toga apsolutno nije bilo, niti bi, u krajnjoj liniji, moglo da bude. A da li ima zahteva da se radi još nešto osim redovnog programa – takvim zahtevima se uvek radujem!

sije. To pokazuje da ubrzo ne može doći do supstitucije, kao i da se ta zavisnost ne može tako lako prevazići. Sve zajedno najavljuje jedan vrlo delikatan period te međusobne zavisnosti Ruske federacije i Evropske unije (EU) ili Evrope u širem smislu, na polju energenata. Da tu ne dodajemo zavisnost na polju važnih mineralnih sirovina, kao što su metali paladijum i titanijum, koji su važni u automobilskoj i avio-industriji, a ima tu još dosta sirovina od kojih zavise mnoge indusrije. Sve u svemu, sankcije i kontrasankcije nisu ništa drugo nego spojeni sudovi, i ti spojeni sudovi deluju preteče i razarajuće na ekonomiju i finansijska tržišta, kako u Evropi, tako i u Ruskoj federaciji.

Da li je u čitavoj toj situaciji bilo šta predvidivo i ima li nekog izlaza?

- To u ovom trenutku niko ne zna, ali ono što ja mogu da kažem jeste da se status quo neće održati. Ili će doći do prestanka rata i prelaska na diplomatski kolosek i uspostavljanja saradnje, ili će se dogoditi još crnji scenario.

Stiče se utisak da je jedini način da zavađene strane smire tenzije tako što će shvatiti da ekonomski

interesi ipak prevazilaze geopolitička razmimoilaženja, odnosno da ekonomija dobije primat nad sukobom, a da joj diplomatija bude tek instrument?

- Diplomacija je servis, a ekonomija je situacija. Ne mogu porediti servis i stvarnost. Ipak, ekonomija će možda presuditi izlasku iz krize, odnosno možda će iz njene sfere doći imperativ da se ova tužna i teška epizoda istorije brzo završi i da se ceo svet vrati na kolosek mirnog života.

Na tom koloseku nemirnog života kojem svedočimo Srbija ima gasni ugovor sa Rusijom do juna, a očekuje se i potpisivanje novog nakon njegovog uspeha. Iako Zapad nije najsrećniji što Srbija nije uvela sankcije Rusiji, koliko nam ovi aranžmani sa Rusijom obezbeđuju stabilnost?

- Novi dugoročni ugovor bi bio velika stvar, i verujem da bi cene gasa bile povoljnije Srbiji nego drugim zemljama. Ipak, sigurno je da one nakon juna neće ostati na nivou od 270 dolara za 1.000 kubnih metara, već je pitanje da li je moguće da budu samo duplo više od toga. To je pitanje pariteta i pozicije Rusije u čitavoj situaciji, kao i naše mogućnosti da zatvorimo takav aranžman. Mi takođe trpimo pritiske u vezi sa sankcijama, te ne možemo lako da predvidimo šta se sve može desiti.

Kada govorimo o drugoj vrsti izazova na tom nemirnom koloseku koji dolazi sa Zapada, kako bi se najavljeno uvođenje kamata o kojima ste maločas govorili odrazilo na zaduživanje Srbije, koje bi ove godine trebalo da iznosi 4,6 milijardi evra?

U POZADINI SVEGA JE ENERGETSKA ZAVISNOST EVROPE OD RUSIJE, I TO KAKO U POGLEDU GASA, TAKO I U POGLEDU NAFTE. PROSEČNO GLEDANO, CELA EU JE NA OKO 40 ODSTO ZAVISNOSTI OD UVOZA IZ RUSIJE. TO POKAZUJE DA UBRZO NE MOŽE DOĆI DO SUPSTITUCIJE, KAO I DA SE TA ZAVISNOST NE MOŽE TAKO LAKO PREVAZIĆI

- To je sada situacija na finansijskim tržištima. Mi smo zemlja koja je napredovala u poslednjih nekoliko godina, te smo dobijali i povoljnije rejtinge stranih agencija kao što je Fitch. Mi smo, shodno vrsti kredita, imali vrlo povoljne kamate – negde do dva ili 2,5 odsto. Infrastrukturni krediti su često dosta jeftiniji. Krediti za pokrivanje nekih drugih troškova su bili možda malo skuplji, ali su nam bitno različito kamaćeni u odnosu na one koje smo uzimali putem emisije evroobveznica u 2011, 2012. i 2013. godini. Onda smo, zapravo, išli na njihovo refinansiranje, te smo rasteretili drža-

vu pritiska otplate duga za, na primer, 2017. i 2020. godinu. Sada smo u relativno lagodnoj poziciji što se tiče duga. Javni dug je na kraju prošle godine bio 30,1 milijardu evra, uključujući i domaći i spoljni, jer se država zadužuje i na domaćem tržištu. Ali, računa se relativna mera, a ona je 56,9 odsto BDP, ispod granice Mاستrihta od 60 odsto BDP.

Globalnu inflaciju ste, odgovarajući na pitanje kolege novinara koji ju je nazvao "savršenom olujom", nazvali "povetarcem". Imajući u vidu aktuelne okolnosti, da li biste sada

povetarac možda, ipak, nazvali jačim vetrom?

- To je još uvek povetarac, samo što je ovde reč o prognozama. Mi smo do pre mesec dana znali da je ta inflacija tranzitnog karaktera, kako bi rekla šefica ECB Kristin Lagard, što je značilo da će proći. Sada to ne znamo. Nije ovde reč o inflaciji kao takvoj, jer je ona takva kakvu smo je očekivali i pre novonastale situacije. S obzirom na ove događaje, mi ne znamo kakve će biti cene za tri, pet ili šest meseci. A one, opet, mogu da budu iskorišćene u ratnoj igri između Rusije i Zapada, što vodi u recesiju, gubljenje radnih mesta, snižavanje plata, penzija. To je koloplet.

Izgleda da je izvesna jedino neizvesnost?

- Dobro rečeno, izvesna je samo neizvesnost, uz neku nadu da bi ekonomija mogla da presudi da se sukobljene strane vrte na kolosek deeskalacije sukoba i sankcija.

STEFAN PETROVIĆ

ZA POPIS STANOVNIŠTVA JE POTREBNA OZBILJNA LOGISTIKA

Popis stanovništva je najpre odložen za oktobar 2021. godine, pa za oktobar 2022. godine. Kritičari čija ste adresa pitaju zbog čega popis nije održan pre izbora?

- Ti kritičari ne shvataju kolika je logistika potrebna za popis i izbore. Oni ne znaju da je Republički zavod za statistiku glavna logistička ustanova svakih izbora i da meni treba hiljadu ljudi da rasporedim po opštinama i komisijama, kao i da ih pre toga obučim da uredno obrade izbore. Zamislite da još natovarim popis u isto vreme?

Svetozara Markovića BB

36310 Sjenica

020/744843

info@turizamsjenica.com

www.turizamsjenica.com

 Turistička Organizacija Sjenica

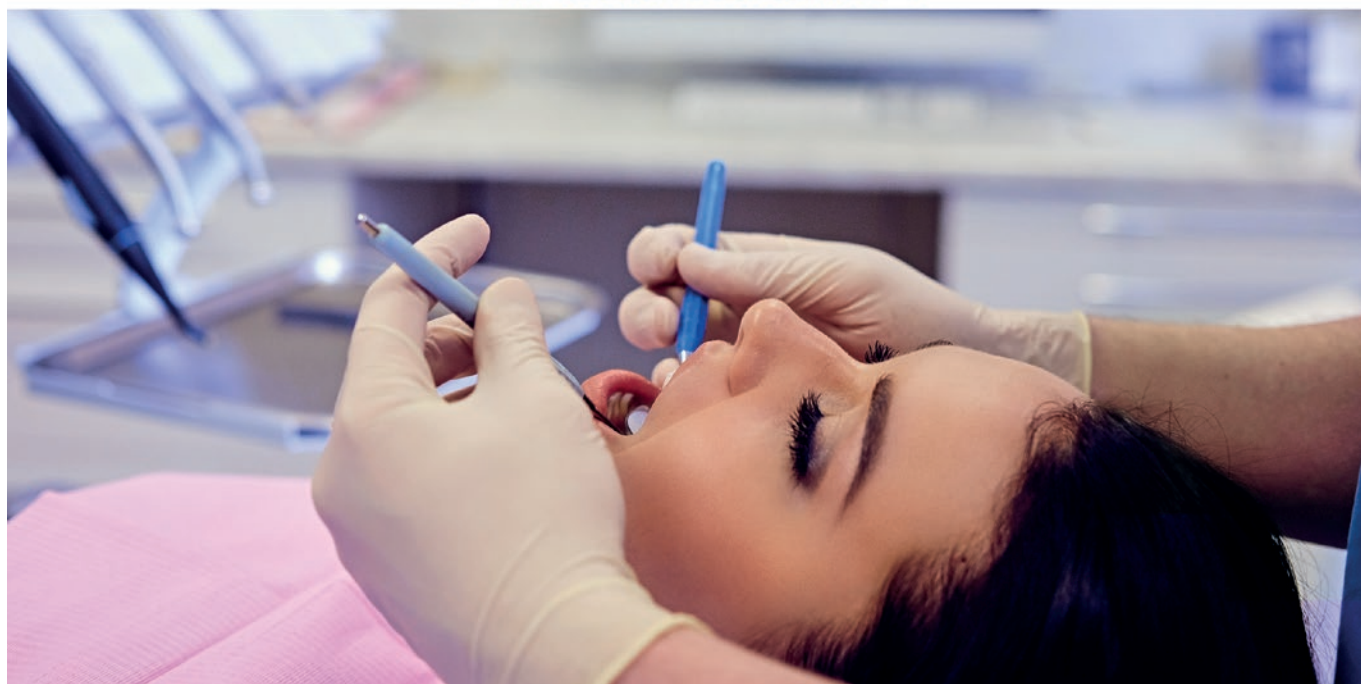

STOMATOLOŠKA ORDINACIJA

JNA 30 B, 21460 Vrbas
021/ 706 506, 063/ 649 655
drivana.markovicdentist@gmail.com
 Stomatološka ordinacija
"Marković dentist"

Marković
DENTIST
Dr Ivana Marković

SVE VRSTE STOMATOLOŠKIH USLUGA
Rendgen
Digitalno snimanje zuba cele vilice
i pojedinačno
Bezbolno davanje anestezije *BEZ IGLE*

KOPAONIK BIZNIS FORUM POSLE JEDNOGODIŠNJE PAUZE PONOVO ODRŽAN U PUNOM FORMATU

PANDEMIJSKU KRIZU ZAMENILA ENERGETSKA, SRPSKA EKONOMIJA ZA SADA STABILNA

SUKOB RUSIJE I UKRAJINE KOJI JE POČEO NEPOSREDNO PRED OVOGODIŠNJI "SRPSKI DAVOS" DONEKLE JE PROMENIO PRIORITETE I TEME O KOJIMA SU RAZGOVARALI DRŽAVNI ZVANIČNICI, PRIVREDNICI, BANKARI I NEVLADIN SEKTOR. IPAK, U FOKUSU SU I OVOG PUTA BILE EKONOMSKE PRILIKE U REGIONU ZAPADNOG BALKANA, STABILNOST BANKARSKOG SEKTORA, ENERGETSKA KRIZA, ULAGANJE U ODRŽIVI RAZVOJ, STARTAPE, KAO I DIGITALIZACIJA JAVNIH USLUGA I ZADACI KOJI ĆE SE NAĆI "NA RADARU" BUDUĆE VLADE SRBIJE

Ovogodišnji, 29. po redu, Kopaonik biznis forum održan je od 6. do 9. marta u hotelu Grand. Centralna tema najvećeg regionalnog ekonomskog skupa koji organizuje Savez ekonomista Srbije, u saradnji sa kompanijom Mastercard, bila je „Srbija 2030: Agenda održivog razvoja“.

Pandemijsku krizu koja je obeležila sva dešavanja u protekle dve godine čini se da je sada zamenila kriza izazvana sukobom Rusije i Ukrajine, pa su neke od ključnih tema, pored ekonomskih prilika u regionu Zapadnog Balkana, bile i stabilnost bankarskog sektora, energetska kriza, ulaganje u održivi razvoj, startape, ali i digitalizacija javnih usluga

i zadaci koji će se naći "na radaru" buduće Vlade Srbije.

Energetska kriza uticaće i na finansijske tokove

Srpski Davos, kako ga mnogi nazivaju, otvoren je panelom o ekonomskim kretanjima u regionu Zapadnog Balkana, u okviru kog je bilo reči i o najnovijim dešavanjima u vezi sa pandemijom i sukobom u Ukrajini, koji će imati uticaj i na cene energenata i finansijske tokove.

Predsednik Fiskalnog saveta Republike Srbije Pavle Petrović istakao je da ekonomske krize udaraju češće i da će kriza iz 2020. biti nastavljena novom

energetskom krizom, a da bi se odgovorilo na krizu, potrebne su uređene javne finasije.

- Snažne fiskalne i monetarne mere u 2020. i 2021. godini bile su globalno uobičajen odgovor ekonomske politike na zdravstvenu krizu – rekao je Petrović i istakao da je ekonomija Srbije relativno dobro prošla kroz zdravstvenu krizu, ali i da je fiskalna politika u tom periodu imala i ozbiljne propuste, poput neselektivnog paketa antikriznih mera.

On je dodao da je javni dug Srbije od 2019. godine povećan za više od šest milijardi evra.

- Na kraju 2019. dug države bio je 24,4 milijarde evra, a na kraju 2021. godine

30,5 milijardi evra, što je rast od 25 odsto u samo dve godine – naveo je Petrović i podvukao da bi rat u Ukrajini mogao da pojača pritisak na kurs dinara, kao i da bi fiskalna politika trebalo da utiče na kočenje inflacije.

Šefica kancelarije Međunarodnog monetarnog fonda Julija Ustjugova izjavila je da MMF radi na novom finansijskom aranžmanu sa Srbijom u kontekstu građenja održive budućnosti. Ona je istakla tri prioriteta – makroekonomsku i finansijsku stabilnost kao ključne za održivu budućnost, značaj fiskalnog stuba u održavanju makroekonomske stabilnosti i činjenicu da održivost ima više aspekata i da postoje oblasti koje su zajednički iza-

brane u reformskom programu. Kako je ocenila, Srbija je uprkos izazovima pandemije uspjela da održi ekonomsku stabilnost i imala je kumulativni rast BDP za ovu godinu veći od zemalja u regionu.

Direktor kancelarije Svetske banke u Srbiji Nikola Pontara (Nicola Pontara) osvrnuo se na značaj zelene tranzicije i održivog rasta u Srbiji. On je rekao da Srbija relativno dobro stoji u poređenju sa drugim zemljama iz regiona, jer se 50 odsto primarne energije proizvodi u zemlji, ali nažalost iz lignita.

Ekonomisti strahuju od stagflacije

Na zvaničnom otvaranju Kopaonik biznis foruma predsednik Saveza ekonomista Srbije Aleksandar Vlahović istakao je da se suočavamo sa izraženim ekonomskim i geopolitičkim rizicima.

- Kriza koja se već vidi na horizontu razlikovaće se od velike depresije 2008. godine, zato i odgovor treba da bude drugačiji. Neophodno je načelo opreznosti i štednje u vođenju fiskalne politike. To znači bez nepotrebnog trošenja novca za podsticaj tražnje. To podrazumeva i niži deficit od planiranog, komforniji fiskalni prostor, kao i smanjenje duga – rekao je Vlahović.

Mnogi ekonomisti, kako je istakao, trenutno su zabrinuti jer predviđaju stagflaciju, odnosno usporeni privredni rast uz dalji skok cena.

- Svetska ekonomija je prošle godine rasla po stopi od 5,9 odsto i projekcije su bile optimističke da će ove godine rast iznositi 4,4 odsto. Ipak, zbog najnovijih dešavanja svakako će biti potrebna korekcija ovih prognoza, jer će uspostavljanje pokidanih lanaca snab-

devanja potrajati, čak i ako se rat u Ukrajini relativno brzo završi – ocenio je Vlahović.

Manjak domaćih investicija muči privrednike

Da Srbija prilično dobro stoji kada su u pitanju strane direktne investicije složili su se i zvaničnici i poslovna zajednica. Situacija se dosta popravila i kada je reč o državnim ulaganjima, ali glavni problem koji vide privrednici i bankari jeste manjak domaćih investicija koje su u poslednje četiri godine pale za 50 odsto.

- Srbija je u prethodnom periodu bila dobar domaćin stranim investitorima. Imamo godišnje oko tri milijarde evra stranih investicija, popravile su se i doznake iz inostranstva i zahvaljujući tome mi relativno dobro živimo. Ono što je pitanje je da li su sve te investicije bile potrebne, da li smo mogli bolje i da li smo većinu tih investicija morali da subvencionišemo. Velike pare su otišle u subvencije, a niko nikada u Srbiji nije pojedinačno izračunao koji su efekti, šta ova ulaganja znače za Srbiju – rekao je u uvodnom izlaganju panela o investicijama predsednik Srpskog poslovnog kluba "Privrednik" Zoran Drakulić.

Zoran Petrović, predsednik Američke privredne komore u Srbiji (AmCham) i predsednik Upravnog odbora Raiffeisen banke, podvukao je da je jasno zašto zaoštajemo za zemljama Centralne i istočne Evrope.

- Kada posmatramo dohodak po stanovniku, mi smo na 60 odsto zemalja CIE. Razlog je skromno učešće ukupnih investicija u BDP i tu su ljudi pokazali i dokazali da su ove zemlje koje su imale

TABAKOVIĆ: UČEŠĆE PROBLEMATIČNIH KREDITA MANJE NEGOTRE PANDEMIJE

Guverner Narodne banke Srbije Jorgovanka Tabaković govorila je o poremećajima na međunarodnom tržištu, prouzrokovanim ratom i krizom u Ukrajini, o neizvesnim geopolitičkim zbivanjima, ali i o otpornosti bankarskog sektora u Srbiji.

- Prosečna inflacija u 2020. i 2021. godini iznosila je 2,8 odsto, a prosečna bazna 1,9 procenata. Što se tiče privrednog rasta, sa kumulativnim rastom od 6,4 procenata Srbija je u vrhu Evrope, a na pretkrizni nivo smo se vratili nakon tri kvartala. Nakon krize iz 2008. godine, pretkrizni nivo je postignut tek posle četiri i po godine – navela je Tabaković.

Ona je istakla da je učešće problematičnih kredita ispod 3,5 odsto, što je manje nego pre pandemije, dok je rast stepena dinarizacije od 20 do 55 procenta, što smanjuje valutni rizik.

jako dinamičan rast posle pada Berlin-
skog zida taj rast zasnivale prvenstveno
na visokim investicijama koje su u pro-
seku iznosile do 25 odsto BDP – istakao
je Petrović.

Srbija neophodna energetska tranzicija

Finansiranje energetske tranzicije
i investiranje u ovaj sektor jedno je
od glavnih pitanja za Srbiju. Kako je
istaknuto na jednom od panela Ko-
paonik biznis foruma, našoj zemlji
potrebno je 35 milijardi evra za finan-
siranje energetskog i rudarskog sek-

tora, a samo za energetske sektor 21
milijarda evra.

Ministarka energetike i rudarstva Zo-
rana Mihajlović naglasila je da će sva
državna energetska preduzeća, uprkos
određenim otporima, morati da prihva-
te promene, pošto i našu zemlju čeka
prava revolucija u energetskom sektoru.

Kada je reč o oblasti distribucije elek-
trične energije, nedovoljno investiranje
je očigledno, ocenila je Mihajlović i do-
dala da je za deset godina uloženo nešto
ispod 300 miliona evra.

- Na nivou distributivne mreže koja
nas sve pogađa, pogotovo određene de-

love Srbije, gubici su više od 12 procena-
ta. Prosečni gubici distributivne mreže
u zemljama EU kreću se između dva i
četiri odsto. Dakle, mi godišnje bacimo
oko 220 miliona evra na gubitke u distri-
butivnoj mreži. Kada sve to saberete na
nekoliko godina, zamislite koliko smo
novca mogli da uložimo pre svega u pa-
metne mreže i sigurnost naše distribu-
tivne mreže – kazala je ministarka ener-
getike i rudarstva.

Budućoj vladi ostaje rešavanje reforme javnih preduzeća i članstvo u STO

Uprkos svemu, Vlada Srbije ostvarila
je dobre ekonomske rezultate, a to je
rast u 2021. godini između 7,4 i 7,6 odsto,
naročito imajući u vidu da je ekonomski
pad u 2020. godini bio samo 0,9 odsto, is-
takla je premijerka Ana Brnabić u svom
obraćanju poslednjeg dana Kopaonik
biznis foruma. Kao jedan od ključnih
rezultata vlade ona je istakla i to što je
naša ekonomija, koja je bila bazirana
na radno intenzivnim investicijama, za-
koračila u transformaciju ka ekonomiji
zasnovanoj na znanju i inovacijama.

- Sve ovo što smo uradili u smislu ino-
vacija, tehnologije, uradili smo da bismo

MALI: UPRKOS KRIZI, KAPITALNE INVESTICIJE KLJUČNE

Svoje izlaganje na otvaranju 29. Kopaonik biznis foruma imao je i ministar finansija
Siniša Mali, koji je govorio o izazovima koji su postavljeni pred ceo svet zbog novo-
nastale geopolitičke situacije i istakao da će Srbija da nastavi da vodi odgovornu
fiskalnu i monetarnu politiku, da prati situaciju iz dana u dan, i da reaguje čim
bude bilo potrebe za tim.

- Svet u kome danas živimo nije svet koji smo poznavali pre dve godine – rekao je
ministar i naglasio da je Srbija pokazala koliko snage ima da se nosi sa krizom i da
su pored investicija sačuvana radna mesta, kao i da u našoj zemlji nije bilo crnih
scenarija masovnih otpuštanja i zatvaranja fabrika.

Prema njegovim rečima, budžetom je ove godine za kapitalne investicije izdvojeno
485,8 milijardi dinara, odnosno 7,3 odsto BDP.

bili prepoznati ne kao zemlja jeftine radne snage već kao zemlja pametnih, inovativnih i talentovanih ljudi. Uprkos svim krizama, mi smo završili sa IKT sektorom, koji ima ukupni izvoz od preko 1,8 milijardi evra, sa suficitom iznad 1,3 milijarde evra – kazala je predsednica vlade i dodala da je još jedan dobar

rezultat postignuta vladavina prava i ustavni amandmani.

Prema njenim rečima, problemi koji bi trebalo da budu “na radaru” buduće vlade, pre svega, se tiču članstva u Svetskoj trgovinskoj organizaciji i reforme javnih preduzeća, a kao najvažnije pitanje nameće se energetska tranzicija.

Kako je navela, članstvo u Svetskoj trgovinskoj organizaciji je jako važno za konkurentnost i zaštitu naše privrede od raznih uticaja. Kao drugu važnu stvar ona je navela reformu javnih preduzeća jer naša konkurentnost i produktivnost mnogo zavise od toga. Energetska tranzicija za premijerku je “velika jednačina sa nekoliko nepoznatih”.

- Mnogo zemalja sada razmišlja o tome da li je bolje da budemo samostalniji i da imamo naše termoelektrane nego da zavisimo od uvoza energenata koji su ključni za našu privredu i našu proizvodnju.

BANKARSKI SEKTOR STABILAN

Bankarski sektor u Srbiji je stabilan i ima jednu od najvećih kapitalnih adekvatnosti u Evropi. Banke su veoma likvidne, kao i Narodna banka Srbije, koja je spremna da pomogne, i iz te perspektive klijenti, štediše i poslovni partneri apsolutno nemaju razloga za brigu, rekli su predstavnici finansijskih institucija i banaka na panelu o finansijskom sistemu drugog dana Kopaonik biznis foruma. Oni su istakli da je kurs dinara stabilan, a nivo deviznih rezervi i spoljnotrgovinski deficit, koji je nizak, pokazuju da nema bojazni oko eventualne devalvacije koja se pominjala u javnosti proteklih dana.

- Finansijski i bankarski sektor su stabilni i građani ne treba da brinu, nema razloga da trče u menjačnice i kupuju evre – rekao je Slavko Carić, predsednik Izvršnog odbora Erste banke.

Vlastimir Vuković, predsednik Izvršnog odbora Komercijalne banke, NLB Group, rekao je da od početka 2022. godine ova banka beleži rast depozita i dobre poslovne rezultate.

- Komercijalna banka kao sistemska banka ima dve milijarde evra depozita stanovništvu, vrlo je stabilna, visoko kapitalizovana i u ova vremena neizvesnosti sigurno smo jedan od stubova. Sledećeg meseca, 29. aprila postajemo NLB Komercijalna banka i još jači ulazimo u naredni period. Tako ćemo od maja moći da nudimo još bolje usluge i servise klijentima – istakao je Vuković.

Ovogodišnji forum okupio 1.250 učesnika

Ovogodišnji Kopaonik biznis forum okupio je 1.250 učesnika, a samo u prva tri dana skup je online pratilo oko 6.000 gledalaca. Tokom četiri dana održano je 33 panela na kojima je govorilo oko 200 učesnika, eminentnih stručnjaka iz zemlje i sveta.

Kako je najavio predsednik Saveza ekonomista Srbije Aleksandar Vlahović, naredni, jubilarni, 30. Kopaonik biznis forum biće održan na istom mestu, od 5. do 8. marta 2023. godine.

 MARIJA JOVANOVIĆ

DA LI NAFTNOJ INDUSTRIJI SRBIJE PRETI IZNUĐENA NACIONALIZACIJA?

Aktuelni događaju u Ukrajini višestruko se reflektuju na globalne ekonomske tokove i ne zaobilaze ni Srbiju. Pre izbijanja sukoba već je postojala nemala energetska kriza uzrokovana naglim skokom potražnje za energentima, nakon sveopšteg reotvaranja vodećih svetskih ekonomija tokom 2021. godine, i istovremene nemogućnosti da se energenti isporučuju ili njihova proizvodnja uveća brzo (pre svega naftnih derivata, usled prestanka proizvodnje). Cena nafte je i bez sukoba Rusije i Ukrajine dogurala do 90 dolara za barel, a početak istog je samo uneo još više nervoze na tržište energenata, pa je cena već 7. marta bila na oko 115 dolara po barelu.

U momentu pisanja ovog teksta nema naznaka ni odlučne želje da se sankcije Rusiji prošire i na energetske sektor, jer bi u uslovima već povišenih cena nafte to nesumnjivo izazvalo velike poremećaje, s obzirom na udeo koji Rusija ima u globalnoj proizvodnji, te bi se cena prema nekim nagađanjima mogla vinuti i do 200 dolara za barel. To bi de fakto izazvalo novi talas opipljive inflacije u SAD i EU, ali i u ostatku sveta.

Ovo pitanje je od velike važnosti i za našu zemlju, imajući u vidu da NIS, naša ključna i jedina integrisana naftna kompanija, jeste u većinskom vlasništvu Gazprom Nefta. Ukoliko bi se u jednom trenutku sankcije uvele i ruskom naftnom sektoru, postavljamo logično pitanje – koja je pozicija NIS u svemu tome, tačnije koje su posledice po njegovo poslovanje i snabdevanje domaćeg tržišta derivatima?

Teorijski, NIS ne mora kupovati rusku naftu i on to u velikoj meri ni sada ne radi (prema poslednjem objavljenom ugovoru kompanija kupuje velike količine nafte tipa „kirkuk“ koja dolazi iz Iraka). Deo nafte koja se prerađuje u

Pančevu dolazi i iz Rusije. Međutim, da li će zbog činjenice da ima većinsko vlasništvo Gazprom Nefta NIS uopšte moći da pristupi tržištima ukoliko dođe do direktnog udara i sankcija ruskim naftnim kompanijama? Domaća proizvodnja nafte nije dovoljna i 80 odsto količina potrebne sirove nafte se uvozi. U pitanje bi verovatno bio doveden i njegov plasman na tržišta Rumunije i Bugarske i, što je još važnije, možda i koncesije koje ima u Rumuniji (već ima natpisa u domaćim medijima da bi se koncesije mogle izgubiti). To za sobom povlači i pitanje daljih investicija kompanije, verovatno i status nedavnog ugovora za privatizaciju Petrohemije.

Razvoj ovakve situacije ne bi bio povoljan po rusku stranu i nije isključeno da bi se mogla doneti i odluka o izlasku iz vlasništva, što bi sa druge strane značilo da bi se kompanija lako mogla vratiti u državno vlasništvo Srbije. Time bi NIS praktično bio ponovo nacionalizovan, silom prilika, i morao bi se tražiti novi strateški partner. Akcije NIS već duže vremena su favorile i nisu imale značajnije uvećanje vrednosti, bez obzira na to što kompaniji trenutno odgovara skok cena sirove nafte (pošto više od 50 odsto profita dolazi iz segmenta proizvodnje), da bi poslednjih dana trgovina bila intenzivirana uz evidentno opipljivo gubljenje na vrednosti. Najverovatnije je domaće tržište, iako prilično neefikasno, počelo ozbiljno da percipira ove faktore rizika i deo ulagača očito želi da izađe iz vlasništva NIS i po nižim cenama.

U međuvremenu kompanija nastavlja da posluje normalno. Donekle joj ne pogoduje ograničavanje cena derivata u dužem roku, jer to automatski u uslovima rastuće cene sirove nafte redukuje profitabilnost rafinerijskog biznisa i neutrališe delom pozitivne efekte koje sada beleži segment proizvodnje.

**Vladan
Pavlović**
Ilirika

Kretanje cene akcija NIS-a u poslednjih 12 meseci

(Izvor: BELEX.rs)

SNEŽANA ČOKEŠA PR

AGENCIJA ZA
RAČUNOVODSTVENE
POSLOVE

RAČUNOVODSTVO
KNJIGOVODSTVO
REVIZIJA
PORESKO SAVETOVANJE

Pančićeve 4
11000 Beograd, Stari Grad
062 601 012, 064 111 3245
snezanacokesa@hotmail.com

Brodomarket

Maksima Gorkog 73
26000 Pančevo
063/8638577
s.lazarov@brodomarket.com
www.brodomarket.com

PROJEKTOVANJE U
BRODOGRADNJI

IZRADA ČAMACA I
PLOVNIH OBJEKATA

PRODAJA I UGRADNJA
BRODSKE OPREME

PRODAJA
GRAĐEVINSKOG
MATERIJALA

Janošikova 10 21211 Kisač
061/2230372 060/6692920
vjeraceman80@gmail.com

NA MUCI SE POZNAJU JUNACI

V većinu ljudi ka bitcoinu privuče mogućnost brze zarade. Gledajući istorijsko kretanje cene, deluje im da je bilo izuzetno lako obogatiti se uz odgovarajući tajming kupovine i prodaje. Naravno, u praksi stvari umeju dosta drugačije da izgledaju. Jednom kada se uđe, najjači je poriv da se kupuje bude baš kad je cena najviša i euforija na vrhuncu, dok pad cene uglavnom uzrokuje paničnu prodaju baš u najgorem trenutku. Novajlije se tu retko odmah snađu.

Neki posle gubitaka i razočaranja kompletno napuste ceo kripto ekosistem misleći da je problem u tržištu, a ne u njihovoj naivnosti i brzopletosti. Drugi ostanu, pa se ili izvešte u trgovanju ili počnu da rudare ili se zaljube u tehnologiju ili nauče da budu strpljivi ili nađi neki svoj put u ovoj industriji. Ipak, mnogima, neretko i pravim veteranima koji su već godinama tu, prečesto promaknu najbitnije karakteristike bitcoina.

Nažalost, ponekad su potrebne teške situacije da bi se prave vrednosti nečega shvatile. Ne kaže se uzalud: „Na muci se poznaju junaci“. U poslednjih mesec-dva svedoci smo događaja za koje smo mislili, ili smo se barem nadali, da nisu mogući. Najpre protesti u Kanadi i reakcija „demokratske“ vlasti, koja je bila tako oštra da je se ni najveći diktatori ne bi postideli. Zatim i nešto mnogo gore, a to je rat u Ukrajini.

Ne ulazeći u to ko je za šta kriv, jer dovoljno se njih tom tematikom bavi, činjenica da je su neki Kanađani, Rusi i Ukrajinci praktično preko noći postali odsečeni od finansijskog sistema od kojeg u nekoj meri zavise. U Kanadi je vlada nepodobnima zamrzavala bankovne račune, Rusima su uglavnom spolja „isekli“ mnoge novčane tokove na način da, kao što to obično i biva, najviše trpe građani koji ništa nikome nisu skrivali,

a šta tek reći za Ukrajinke koji su, bez dileme, najgore prošli.

Neki često kažu da bitcoin nema upotrebnu vrednost i da služi samo za špekulacije. Međutim, u situaciji kada je račun u banci zamrznut zbog učešća u protestima nije loše imati neku vrednost koju je nemoguće zamrznuti, a vrlo lako se može unovčiti po potrebi. Kada više ne rade PayPal, VISA, MasterCard, SWIFT... a imate poslovnog partnera koji treba nešto da vam uplati ili rođaka koji treba da vam pošalje novac, dosta je koristan novac koji niko ne može da zaustavi i za čije korišćenje ničija dozvola nije potrebna. Na kraju, ako padaju bombe i treba da bežite glavom bez obzira, imati imovinu koja je u digitalnom obliku i koja ide svuda sa vama, a ne mora da se nosi, je zlata vredno. Ili možda bolje reći „digitalnog zlata (kako neki zovu bitcoin) vredno“.

Najbitnije karakteristike bitcoina mnogima promiču, jer srećom mnogi nisu bili u situaciji da im te njegove karakteristike budu bitne. Te karakteristike su neotuđivost, dostupnost i otpornost na sve vrste cenzure. Nikada u istoriji nismo imali mogućnost da novac ili neku drugu vrednost sa par klikova prenesemo na drugi kraj sveta, a da ne moramo nikoga da pitamo za dozvolu da to uradimo. I dok god standardni kanali rade, teško razumemo pravu vrednost koju ta mogućnost pruža.

„Problem je što je cena mnogo volatilna, pa je zato neupotrebljiv za bilo šta ozbiljno“, često se može čuti. Da, problem je dok ne dođete u situaciju da možete sa sobom poneti nešto ili ništa. Problem je dok niste suočeni sa izborom da novac pošaljete tako ili nikako. Onda nekoliko procenata promene cene na dnevnom nivou ne znači ništa jer rešavate problem koji nikako drugačije ne možete rešiti. I postaje nebitno da li ste ga kupili u savršenom trenutku ili ste možda mogli i bolje da prođete.

**Aleksandar
Matanović**

vlasnik kripto
menjačnice ECD

DUKI-JOCA PLUS

KOMPLETNE KNJIGOVODSTVENE USLUGE

Kralja Petra I bb
19220 Donji Milanovac

061/6121269
ddukiplus@gmail.com

ELINDA

Magnetna Polja 6
24000 Subotica
063/8129998
elinda.subotica@gmail.com

POSTAVLJANJE ELEKTRIČNIH INSTALACIJA
OPREMANJE PAMETNIH KUĆA
UGRADNJA KLIMA UREĐAJA
UGRADNJA SOLARNIH PANELE I SISTEMA

Gepard

Trg Lazara Nešića 10
24000 Subotica
064/53 035 02
gepardsped@bisinter.net

Međunarodni transport
Špedicija
Logistika

NEZAUSTAVLJIV RAST ELEKTRONSKE TRGOVINE U SRBIJI

Elektronska trgovina u Srbiji je nastavila da beleži odlične rezultate, što se potvrdilo u najnovijem izveštaju Narodne banke Srbije. Poslednjih nekoliko godina nižemo rekorde i ispisujemo istoriju. Nastavili smo trend iz prethodne godine i napravili neke zaista impresivne rezultate. Da li ste znali da je broj realizovanih transakcija putem interneta, plaćenih karticama, prvi put prešao 30 miliona? Miliona, da! A to su samo porudžbine plaćene karticama!

Zakružili smo rezultate iz 2021. godine i sa vama delimo analizu koja je urađena na osnovu izveštaja Narodne banke Srbije. Na osnovu ovog izveštaja možemo da steknemo utisak o vrednosti i veličini domaćeg tržišta elektronske trgovine.

Internet trgovina konačno pokazuje jasan trend rasta, u nadi da će u narednim godinama uvećavati svoj udeo u ukupnoj trgovini.

Napomena: U izveštaju o kome govorimo izvučeni su isključivo rezultati za kupovinu robe i usluga preko interneta plaćenih karticom u periodu od 2013. do 2021. godine.

Ukoliko posmatrate podatke koji slede izolovano, pojedinačno po godinama, pritom ne sagledavši širu sliku, možete dobiti pogrešne pretpostavke i doneti pogrešne zaključke. Dodatno, smatram da je prezentovanje statistika vezanih za internet trgovinu u najmanju ruku nezahvalno, jer nije moguće obuhvatiti podatke o svim transakcijama, koje nisu registrovane elektronskim putem. Na primer, promet koji je ostvaren prilikom plaćanja pouzecom (što je i dalje većina transakcija kreiranih putem interneta) ne ulazi u ovaj izveštaj.

Prema podacima Narodne banke Srbije, nakon ogromnog rasta koji smo imali prošle godine, broj dinarskih transakcija plaćenih karticom putem interneta nastavlja da se uvećava. Ukoliko uporedimo 2020. i 2021. godinu, broj dinarskih transakcija plaćanja karticom putem interneta se u 2021. uvećao za 59,58 odsto. Takođe, vrednost dinarskih transakcija plaćanja karticom putem interneta se uvećala za 72,03 odsto.

Što se tiče ostalih valuta, rast broja transakcija u 2021. godini je zabeležen u evrima (+36,71 odsto), dolarima (+39,08 odsto), britanskim funtama (+5,65 odsto) i u švajcarskom franku (+25,77 odsto).

Broj realizovanih transakcija putem interneta, plaćenih karticama, prvi put je prešao 30 miliona, što je preko 1,6 miliona transakcija više nego prošle

godine! Ukupna vrednost realizovanih transakcija, plaćenih karticom putem interneta u odnosu na 2020. godinu ima skok od 75,77 odsto, što nas dovodi do cifre od 797 miliona evra. Prosečna vrednost transakcije napravljene putem interneta u dinarima u toku 2021. godine iznosi 2.449,18 dinara, dok u valuti evro iznosi 48,22 evra.

Učešće potrošnje domaćih platnih kartica na internetu vidno se povećava od 2018. godine. A prognoze koje smo imali za 2020. godinu, odnosno za 2021. su se ispunile. Vrednost porudžbina plaćenih karticama u domaćoj valuti i dalje prelazi vrednost porudžbina plaćenih karticama u ostalim valutama zbirno. Sa druge strane, treba imati u vidu da je broj porudžbina putem interneta, plaćenih dinarima, bio značajno veći od broja porudžbina u svim ostalim valutama zbirno u 2021. godini.

U prošloj godini ostvareno je i 22,6 miliona transakcija kupovine roba i usluga plaćenih karticama u valuti dinar. Pored toga, zabeleženo je 8,2 miliona transakcija kupovine roba i usluga plaćenih karticama u inostranim valutama, od čega je 4,4 miliona transakcija u kojima je prodaja izvršena u valuti evro, zatim 3,6 miliona transakcija u kojima je prodaja izvršena u valuti dolar, odnosno 173.000 transakcija u ostalim stranim valutama.

Potrošnja na domaćim internet prodavnicama 2021. godine je učestvovala sa 59,17 odsto.

Rast elektronske trgovine je prouzrokovao veliku potražnju za kvalifikovanim kadrovima. Ovo nije nimalo čudno, s obzirom na to da se u poslednje dve godine otvorio veliki broj novih online prodavnica. Aktivno ulaganje u edukaciju, kako svojih kupaca, tako i zaposlenih, se isplati. Jer, samo kontinuiranom edukacijom možemo održati i nastaviti ovaj trend.

Do ovog trenutka, više od 90 kompanija je uključeno u redovnu edukaciju E-Commerce Akademije sa više od 350 polaznika. E-Commerce asocijacija Srbije će nastojati da i u budućnosti konstantno unapređuje sadržaj i kvalitet svojih predavanja kroz nove lekcije i predavače.

Ono o čemu smo pričali poslednjih pet i više godina se ostvarilo, ali sada je na nama velika odgovornost da novonastalu situaciju iskoristimo na najbolji mogući način. Iz tog razloga, uvereni smo da ključ leži u kontinuiranoj edukaciji celokupnog tržišta, prvenstveno nas samih, naših kolega, ali i privrede i kupaca.

Ivan Tanasković

član Upravnog odbora E-commerce asocijacije Srbije

ИЗОЛАТЕРСКА РАДЊА **ИВА-ИЗОЛАЦИЈА**

ХИДРОИЗОЛАЦИОНИ И
ПОДОПОЛАГАЧКИ РАДОВИ

Радоја Дакића 66 17501 Врање

064/2837412

sirmicivica@mts.rs

Jug Bogdanova 20/3, 18400 Prokuplje

069 123 34 43 vipinterijer@gmail.com

AMF KNAUF
GIPSARSKI I MOLERSKI RADOVI

KEZUN 2011

Sindelićeva 29
14000 Valjevo

014/222 902

069/263 06 53

ana.milosevic@kezun.rs

KOMPLETAN
TEHNIČKI PREGLED
I REGISTRACIJA VOZILA
BEZ ODLASKA U MUP

SVE VRSTE OSIGURANJA

INOVACIJE ĆE BITI OSNOV DALJEG RAZVOJA ŠTARKA I U SLEDEĆIH 100 GODINA

TOKOM DVE PRETHODNE GODINE, UPRKOS NEIZVESNOSTI RAZVOJA PANDEMIJE I NIZU IZAZOVA PRED NAMA, NASTAVILI SMO SA SVIM PLANIRANIM INVESTICIJAMA, MEĐU KOJIMA SE ISTIČU ULAGANJA U TEHNOLOGIJU U ATLANTIC ŠTARKU. STVARAMO DINAMIČNO OKRUŽENJE KOJE SE BRZO PRILAGOĐAVA PROMENAMA NA TRŽIŠTU I OČEKIVANJIMA POTROŠAČA, SA ŽELJOM DA BUDEMO DRUGAČIJI, KREATIVNI, DA INSPIRIŠEMO INOVATIVNOST I DA NAŠIM BRENDovima OTVORIMO NOVE PERSPEKTIVE

U ovoj godini obeležavamo 100 godina proizvodnje čokolade, dok Smoki slavi svojih prvih 50 godina, pa su i ovi tako značajni jubileji povod da naše potrošače obradujemo sa još mnogo sjajnih iznenađenja. Uprkos svim izazovima koje je donela pandemija korona virusa, a sada i aktuelna situacija u Ukrajini, uspeali smo da zadržimo stabilnost poslovanja, nastavimo sa planiranim investicijama i prošlu godinu završimo sa istorijski najvišim prihodima, otkriva Marko Njavro, generalni direktor Atlantic Štarka, koji u sistemu Atlantica posluje kao Strateško poslovno područje Slatko i slano.

On u razgovoru za Biznis.rs govori o postignutim rezultatima i brojnim inovacijama u prethodnom periodu, poslovanju u veoma izazovnom okruženju, očekivanjima i predstojećim aktivnostima kompanije.

Pandemija korona virusa je mnogima poremetila poslovanje i naterala ih na drugačije modele rada. Ipak, nedavno objavljeni podaci pokazuju da je Atlantic Grupa u 2021. godini zabeležila rekordne rezultate. Kako je vaša kompanija poslovala u proterle dve pandemijske godine?

- Poslovanje Atlantic Grupe nije bilo pošteđeno posledica uticaja kriznog vremena koje je zahvatilo čitav svet, ali je, uprkos ekonomskim poremećajima i poteškoćama u globalnim lancima nabavke, u proterle dve godine ipak ispoljilo visok nivo stabilnosti i još jednom smo pokazali da naši timovi pravovremeno reaguju na trendove, adekvatno se prilagođavaju i uspešno prolaze kroz krizu.

Tako smo jubilarnu 30. godinu poslovanja Atlantic Grupe zaključili sa istorijski najvišim prihodima grupe, gde rast beleže svi poslovni segmenti, zahvaljujući, između ostalog, značajnim marketinškim i kapitalnim ulaganjima, ali i boljoj epidemiološkoj situaciji na svim tržištima, kao i značajno boljoj turističkoj sezoni u Hrvatskoj u odnosu na 2020.

I dalje ostajemo izuzetno stabilna kompanija, ipak uz nešto niži nivo očekivane profitabilnosti ove godine u odnosu na prethodne, zbog pritiska promenljivosti globalnih tokova, ali i nesmanjenih ulaganja u razvoj poslovanja i u ljude.

Kolike su posledice korona krize i u čemu se najviše ogledaju? Na kojim tržištima su najvidljivije?

- Suočili smo se sa otežanim prevozom roba (repromaterijala i gotovih proizvoda), a zatim sa inflacijom i povećanjem cena sirovina i repromaterijala, usluga i energenata. Ta kriza se sada produbljuje zbog aktuelne situacije u Ukrajini. Međutim, zaista brzo smo prilagodili svoje poslovanje uslovima koji su bili na snazi poslednje dve godine, a jedan od najznačajnijih rezultata brze reakcije i fleksibilnosti kompanije je primena svih mera zaštite od samog početka pandemije i bezbednost zaposlenih na najvišem mogućem nivou, kao i odlično organizovana distribucija uprkos svim izazovima. Kao rezultat brzog prilagođavanja i promenjenim potrošačkim navikama, ali takođe i planskoj nabavci, čime smo maksimalno odgodili inflatorni udar, Štark je u prošloj godini zabeležio rast prihoda od prodaje na gotovo svim regionalnim tržištima, pri čemu najznačajniji rast beleže tržišta

Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore. Gledano po kategorijama, dvocifreni rast beleže flips pod brendom Smoki, Bananica (ujedno i najbrži rastući brend u 2021. godini) i Prima štapići. Prodaja je 1,4 odsto veća i od prodaje ostvarene u 2019.

Tokom dve prethodne godine, uprkos neizvesnosti razvoja pandemije i nizu izazova pred nama, nastavili smo sa svim planiranim investicijama, među kojima se ističu ulaganja u tehnologiju u Atlantic Štarku. Prošle godine smo pustili u rad najsavremeniju liniju za proizvodnju čokolade i sklopili partnerstvo sa Barry Callebaut, vodećim svetskim proizvođačem visokokvalitetnih proizvoda od čokolade i kaka, čime smo unapredili proizvodnju i kvalitet etabliranog portfolija Atlantic Grupe u asortimanu čokolada, čija tradicija u Srbiji datira još od 1922.

A šta se promenilo u proteklih više od deset godina, otkako je Atlantic Grupa kupila Soko Štark? Konkurencija u konditorskoj industriji je sve veća.

- Promenilo se mnogo toga. Nakon jedne od najuspešnijih akvizicija Atlantic Grupe, 2010. godine, sinergija unutar velikog poslovnog sistema omogućila je otvaranje novih tržišta, jaču distribuciju, bolju pozicioniranost i plasman – što je osnov daljeg razvoja Štarka i Grupe u celini. Ulaganje u već renomirane brendove, među kojima neki imaju regionalni, pa čak i globalni potencijal, doprinelo je ostvarenju dodatne vrednosti i poslovnih planova. Danas, u 100. jubilarnoj godini svog postojanja Štark zapošljava oko 1.000 radnika i proizvodi oko 27.000 tona konditorskih proizvoda, od čega trenutno približno 35 odsto plasira na tržišta

van Srbije i beleži rast prodaje i dobre poslovne rezultate uprkos vrlo nepovoljnim uslovima u mikro i makroekonomskom okruženju. Zahvaljujući investicijama od preko 30 miliona evra u automatizaciju pakovanja i modernizaciju proizvodnje u poslednjih 10 godina godina, povećali smo kapacitete i obezbedili najviši stepen zaštite zdravstvene ispravnosti proizvoda, ali i zaštite životne sredine.

Navedena i planirana ulaganja ne samo u razvoj poslovanja već i u etablirane brendove Štarka, govore u prilog prednosti Atlantic Grupe strategiji održivog razvoja i u direktnom su odnosu sa zadržavanjem i razvojem tržišnih pozicija, zadržavanjem radnih mesta i očuvanjem standarda zaposlenih, što je u današnje vreme krize i te kako značajan doprinos. Planira se i širenje asortimana, možda i

u neke druge kategorije, ali prvenstveno unapređujemo naše core brendove. U sektoru čokolade generator uspeha su naravno Najlepše želje, kao što je to Smoki u slanom programu, a keks i vafel kategorije treba dalje razvijati. Treba im osvežiti portfolio i podsetiti potrošače na prepoznatljiv kvalitet, ali i pratiti svetske trendove, u smislu zdrave hrane i integralnih, prirodnih sastojaka.

Smoki, Bananica, Najlepše želje samo su neki od omiljenih brendova svih generacija. Kako će teći dalji razvoj ovih, ali i svih ostalih brendova iz vašeg bogatog portfolija? Da li su u planu neki novi proizvodi (ili ukusi), s obzirom na to da ste uoči pandemije otvorili u Štarku laboratoriju za istraživanje i razvoj?

- Gotovo svi brendovi u okviru Štarkovog programu nastali su posle Drugog svetskog rata i u tom smislu oni nose taj duh višedecenijske tradicije i emociju koja nas podseća na naše i odrastanje naše dece. To poverenje potrošača gradilo se godinama, istrajnim radom, ali i inoviranjem, razvijanjem ponude, smelošću da se bude drugačiji i da se ide korak ispred. Danas sa novim generacijama Štark to stečeno poverenje svojih potrošača ne želi i ne sme da izneveri i zato konstantno osluškuje njihove potrebe i razvojni tim ima za cilj da, uz maksimalna poboljšanja postojećeg asortimana, izađe u susret realnim željama naših kupaca, kada je u pitanju razvoj novih proizvoda. Razvojni deo u okviru svakog programa sprovodi se kao redovna aktivnost i praktično stalno se traga za unapređenjima. Ostvare-

omogućava da mnogo brže reagujemo. Danas, a verujem da će tako biti i u budućnosti, pobeđuju oni koji imaju snažan portfolio koji može da zadovolji potrebe različitih potrošača u različitim trenucima konzumacije što Atlantic Štark dobro zna.

Briga o zdravlju i jačanju imuniteta je sada samo još dodatno pojačana, a aktivan način života kao trend uticaće na mnoge promene u vezi sa ishranom. U konditorskoj industriji to znači da potrošači sve češće pažljivo čitaju deklaracije sa željom da se okrenu prirodnim sirovinama sa poreklom, manjim sadržajem šećera ili prirodnim zaslađivačima, uz visok sadržaj proteina, pa i vitaminskih dodataka. Brendovi će morati da se fokusiraju na zanimljive i inovativne pristupe komunikaciji kako bi uverili potrošače da donose pravu odluku o kupovini. Međutim, da bi ublažili svoj svakodnevni stres potrošači će se ipak povremeno nagraditi onim što vole, iako to nije možda baš najzdravije. Okrenuće se nostalgičnim ili egzotičnim ukusima koji im bude nova iskustva.

Naravno da mi u Štarku već imamo odgovor na sve ovo što smo naveli. Još pre nekoliko godina opredelili smo se za razvoj zdravijih kategorija proizvoda, postepeno smo zamenili veštačke arome prirodnim, koristimo prirodne boje i uveli smo nehidrogenizovane biljne masnoće umesto hidrogenizovanih masti.

Na primer, Smoki je već godinama u top 10 najprepoznatljivijih brendova jugoistočne Evrope, proizvodi se od prirodnih sirovina kao što su kukuruzni griz, kikiriki, biljna mast, sojino brašno i so, bez dodavanja bilo kakvih aditiva, arome ili pojačivača ukusa. Takođe, prilagođavajući se očekivanjima vrhunskog iskustva naših potrošača, u ovoj godini pripremamo mnoga autentična iznenađenja.

Kakvi su planovi kompanije za naredni period? Da li možemo uskoro očekivati neka nova ulaganja ili ulazak na nova tržišta?

- Ako samo navedem činjenice da je iza Štarkovih najstarijih brendova gotovo stogodišnja tradicija, da trenutno imamo oko 100 miliona evra godišnjeg obrta, da je naš asortiman u šest proizvodnih kategorija, da imamo osam MEX brendova i samo u prošloj godini ulaganje u novu, najsavremeniju liniju čokolade od 8,5 miliona evra, jasno je o kakvim respektabilnim brendovima govorimo, što je, naravno, svojevremeno prepoznala i Atlantic Grupa. Ta Štarkova tradicija i kvalitet su odlična osnova koju ćemo ubuduće, novim projektima, intenzivno nadograđivati atributima kao što su inovativnost, uspešnost, poverenje novih generacija. To svakako nije lako, ali ulažemo u tehnologiju i razvoj, i stvaramo dinamično okruženje koje se brzo prilagođava promenama na tržištu i očekivanjima potrošača, sa željom da budemo drugačiji, da budemo kreativni, da inspirišemo inovativnost i da našim brendovima otvorimo nove perspektive. Štarkovi core brendovi i širenje njihovog portfolija je očigledan primer da kreativnost vodi prema novim perspektivama, pogotovo kada inovirate već dobro poznate brendove.

Dakle, naši planovi su i pored svih izazova prilično ambiciozni, ispunjeni vrlo zanimljivim projektima i podrazumevaju nastavak značajnih ulaganja u tehnologiju, brendove i sve naše ljude. Intenzivno pripremamo i projekte novog rasta, nastavljamo da jačamo i unapređujemo naše vodeće pozicije čokolade i flipsa, ali isto tako ćemo razvijati i kategorije keksa i vafle na jedan inovativniji način, sa generalnom idejom da unapređujemo potrošačko iskustvo naših brendova širom regiona.

 MARKO ANDREJIĆ

nju rekordnih rezultata u prošloj godini sigurno su doprinele intenzivne razvojne i marketinške aktivnosti na lansiranju novih ukusa, redizajnu ili repozicioniranju brendova.

Koliko su se želje i navike potrošača menjale poslednjih godina? Da li vas pogađa sve prisutniji trend takozvane zdrave ishrane koja podrazumeva manje grickalica, slatkiša...?

- Činjenica je da se, verovatno brže nego ikada, preferencije potrošača stalno menjaju. Postoje naravno tradicionalni, lojalni potrošači, ali sve je više onih koji su otvoreni za promene i, da tako kažem, manje lojalni. Ali, zato danas imamo i neuporedivo više informacija o potrošačima i tržištima s kojima posluujemo, što nam

KANALI PRODAJE SVE RAZNOVRSNJI

- Razvijajući našu maloprodaju rukovodili smo se idejom da Štarkove prodavnice budu odraz naših brendova i želja potrošača i da na taj način gradimo direktnu odnos sa potrošačima, razvijajući respektabilan imidž Štarkovih brendova. Mrežu trenutno čini 13 prodavnica u Beogradu, jedna u Novom Sadu i jedna u Nišu, sa željom daljeg širenja na teritoriji Srbije kroz direktni ili franšizni tip poslovanja. Kako će sve to dalje teći - videćemo, jer očito živimo neku našu novu realnost, koja nam nameće i nova rešenja, pa i u delu maloprodaje koja se takođe prilagođava sveopštoj digitalizaciji i dostupnosti u online prodaji - ističe Marko Njavro.

FOTO: MAXPIXEL.NET

TRADICIONALNOM „UTOČIŠTU“ KAPITALA SVE VIŠE PRIBEGAVAJU I GRAĐANI NAŠE ZEMLJE

ZLATO JE SVE ŠTO SIJA, POGOTOVU ZA VREME KRIZE

CENA ZLATA JE POČETKOM MARTA ZABELEŽILA NOVI ISTORIJSKI MAKSIMUM, ŠTO POKAZUJE DA INTERESOVANJE ZA NJEGA RASTE U KRIZNIM SITUACIJAMA. OVOG PUTA ZA INVESTICIONO ZLATO U FIZIČKOM OBLIKU ILI KROZ HARTIJE OD VREDNOSTI KOJE IMAJU POKRIĆE U OVOM PLEMITOM METALU SVE VIŠE SU ZAINTERESOVANI I TAKOZVANI MALI INVESTITORI, ODNOSNO FIZIČKA LICA KOJA NEMAJU UČEŠĆA U POSLOVANJU VELIKIH INVESTICIONIH FONDOVA. JEDINI PROBLEM MOGLE BI DA PREDSTAVLJAJU EVENTUALNE NESTAŠICE

Tema štednje u kriznim vremenima, nažalost, ne prestaje da bude aktuelna već pune dve godine. Pandemija korona virusa se prelila u krizu snabdevanja, ali sve njih je zasenio napad ruskih snaga na Ukrajinu 24. februara i sukob koji prei da poremeti doslovce sve globalne industrije, od kojih neke već beleže snažan rast cena.

Kada su ovakvi, globalni poremećaji u pitanju, veliki investicioni fondovi i fizička lica podjednako gledaju kako da višak svog novca prebace u sigurnije oblike

imovine. Verovatno najpoznatiji oblik imovine kojem čovečanstvo vekovima pribegava kada su ratna stanja u pitanju je – zlato.

Kretanje vrednosti ovog plemenitog metala pokazuje istorijske pravilnosti tokom kriznih perioda. Prodaje se u obliku takozvanih investicionih ingota, odnosno poluga različite veličine i težine – od jednog kilograma, pa do pločica od jednog grama. Alternativa su dukati koji se proizvode od iste vrste zlata, najfinije čistoće od 995/1000 pa navise.

Ovakvo zlato u Srbiji se može kupiti ili naručiti kod velikog broja ovlašćenih zlatara, a na njega se ne plaća PDV. Pored toga, nekoliko većih zlatara koje nude ovakvu vrstu „robe“ u našoj zemlji potencijalne kupce prilično dobro izveštavaju o cenama zlata u realnom vremenu na svojim platformama, uz opciju posebne dostave i komunikacije sa prodavcima za kupovinu većih količina.

Situacija u Ukrajini dovela do rekordne vrednosti

Kako je rat u Ukrajini počeo da besni, investitori i menadžeri upravljanja aktivom širom svetskih finansijskih centara počeli su da projektuju šta bi posledice ovog sukoba mogle da znače za ekonomije u Sjedinjenim Američkim Državama i inostranstvu, koje su već radile na ublažavanju inflacije u „postpandemij-skom“ ciklusu, a rezultujuće fluktuacije su generisale veoma širok kurs za spot cene zlata.

Činilo se da je loš tretman tržišta akcija koji je dominirao početkom tog perioda rezultat sumornog raspoloženja investitora, jer je delovalo da postoje višestruki rastući negativni rizici koji se samo povećavaju kako se sukob u Evropi odugovlači. Jaka averzija prema riziku koja je spustila berzanska tržišta bila je, prema

KRETANJE CENE ZLATA U POSLEDNJIH ŠEST MESECI

očekivanjima, blagodet za zlato, zbog čega su cene preskočile “psihološku granicu” od 2.000 dolara za uncu. U jednom trenutku je postignut i istorijski rekord,

ZLATNE REZERVE NARODNE BANKE SRBIJE

Prema podacima koje je u izveštaju o deviznim i zlatnim rezervama naše zemlje na konferenciji za novinare saopštila guvernerka Jorgovanka Tabaković, Narodna banka Srbije u ovom trenutku raspolaže sa 37,5 tona zlatnih rezervi. Ta je količina, prema njenim rečima, znatno uvećana tokom prethodne decenije, a pored toga je sve zlato u vlasništvu naše zemlje vraćeno iz inostranstva i nalazi se u trezorima centralne banke. U pitanju su rezerve čija je vrednost veća od dve milijarde evra.

Iz NBS je saopšteno da će i u narednim godinama biti nastavljeno sa kupovinom zlata, shodno tržišnim prilikama. Prema listi Svetskog saveta za zlato, Srbija raspolaže ubeđljivo najvećim zlatnim rezervama od svih zemalja Zapadnog Balkana, a druga po ovom rangiranju je Severna Makedonija, sa približno sedam tona.

sa vrednošću od 2.078,8 dolara po unci 8. marta, ali je u narednim danima ipak došlo do korekcije, najviše zahvaljujući povoljnim ekonomskim pokazateljima i najavama američke banke Federalnih rezervi.

Strah od „stagflacije“ u američkoj ekonomiji – nepoželjno stanje u kojem inflacija ostaje visoka dok ekonomski rast opada – čini se da upravlja ponašanjima velikih investitora sa zapada, a prenese no i na kupovne poteze sve većeg broja malih investitora, piše GoldPrice.

S tim u vezi, poslednji istinski period stagflacije američka privreda doživela je tokom energetske krize sedamdesetih godina 20. veka, a ovih dana energetsko tržište ponovo je na prvom mestu, posebno nakon što su SAD i Velika Britanija objavile zabranu uvoza ruske nafte.

Prosečan godišnji povrat na ulaganje osam odsto

Zlato tradicionalno predstavlja sigurno utočište velikim investitorima, ali ga poslednjih godina sve više otkrivaju i mali ulagači na našim prostorima.

Kako je u ranijem razgovoru za Biznis.rs objasnio izvršni direktor prodaje i marketinga u najvećem hrvatskom trgovcu plemenitim metalima Auro Domus Group Davor Žic, „ako se uzme u obzir

poslednjih 50 godina, zlato ima prosečan godišnji povraćaj od osam odsto. Kao i ostale sirovine, na nivou berzanskog trgovanja i ono reaguje na fundamentalne promene na tržištu, ali sporije od akcija”.

Nakon maksimalne vrednosti dostignute u avgustu 2020. godine od 2.074,88 dolara po unci, u jeku prve godine pandemije korona virusa, cena je počela da pada i prilično dugo oscilirala oko nivoa od 1.900 dolara po unci. Značajna korekcija cene zlata posle avgusta 2020. godine može da se objasni ubiranjem profita većih investitora, a delimično je odgovorna i upravo ona situacija koja je zlato dovela do visoke cene – pandemija korona virusa i njen uticaj na ekonomiju.

No, ukrajinska kriza označila je početak još jednog uspona i postavljanja novog rekorda. Prema podacima kojima raspolaže Goldprice, u trenutku pisanja ovog teksta cena investicionog zlata iznosila je 1.929,9 dolara po unci, pošto je samo u jednom danu pala sa 2.014,73 dolara za uncu. To pokazuje da i zlato, poput akcija koje su inače percipirane kao znatno volatilnije, beleži periode velikih kolebanja. Razlog za taj pad leži, pre svega, u pokušajima pregovora ruske i ukrajinske strane.

- Vrednost zlata je porasla oko deset odsto od početka novih geopolitičkih tenzija, a taj rast bi bio još i veći da nije

FOTO: PXAGAY

došlo do jačanja kursa američkog dolara, koji se takođe u neizvesnim okolnostima smatra kao sigurno utočište. Od ostalih svetskih valuta, sličan rejting imaju još švajcarski franak i japanski jen – naglašava u razgovoru za Biznis.rs Nenad Gujaničić, šef brokerskog odeljenja novosadskog investicionog društva Momentum Securities.

Naš sagovornik dodaje i da su kriptovalute kod mnogih investitora percipirane kao „digitalno zlato“, pa je dosta imovine nakon pandemije otišlo i na ovo tržište.

- Proteklih dana je zabeležen veliki rast bitcoina na konto otežanih uslova u obavljanju transakcija sa Rusijom – komentariše Gujaničić. Ovaj trend je pokrenuo tržište kriptovaluta koje je od početka godine bile u stagnaciji.

Nestašica na pomolu?

Kako piše na portalu zlatare Gold, prodaja investicionog zlata u ekstremnim situacijama, kakva je bila pandemija 2020. godine, osetno se razlikuje od prodaje u normalnim okolnostima. U tom periodu, najveći evropski koncern za proizvodnju

zlata Argor Heraeus redukovao je proizvodne procese na minimum. Usled toga, na globalnom tržištu je nastupila velika nestašica fizičkog zlata, pa u jednom trenutku nije bilo moguće „kupiti ni gram zlata“. U takvim okolnostima, nabavka najvećeg broja investicionih formata bila je otežana.

Prodaja investicionog zlata koje se fizički isporučuje kupcu dijametralno se razlikuje od prodaje investicionog zlata u formi digitalnog zapisa koji je registrovan na nekom berzanskom serveru. Prilikom takve kupovine, kupac ne dobija zlato, već samo potvrdu o izvršenoj kupovini hartija od vrednosti koje imaju pokriće u zlatu.

Pritom, prodajna cena zlata koje se fizički isporučuje kupcu uvek je dva-tri procenta veća od njegove spot cene. U normalnim okolnostima, razlika se kreće do pet odsto, a u tom procentu sadržani su troškovi proizvodnje, obaveznog osiguranja isporuke i geografskog položaja. Međutim, u periodima ekstremnih poremećaja, kriza, nestašica, monetarnih turbulencija i sličnih nepogoda, taj procenat se nužno uvećava, objašnjavaju u Goldu.

- Među kupcima u Srbiji se interesovanje za investiciono zlato očigledno povećalo od kraja februara, kada su počeli sukobi u Ukrajini. Mnogo su veći obimi tražnje, naručivanja i realizacije – kažu za Biznis.rs iz beogradske kompanije Zlatni standard, koja se bavi trgovinom investicionim zlatom.

Kako nam je potvrđeno, kupovinu zlata mogu da izvrše podjednako i fizička i pravna lica, a i jedni i drugi zapravo žele time da na legalan način uliju svoja dinarska sredstva u neku sigurniju aktivu. Ovih dana, međutim, broj fizičkih lica koja kupuju zlato se naglo povećao.

Investiciono zlato se nabavlja iz zapadne Evrope.

- Uglavnom radimo direktno, bez posrednika, sa reputabilnim livnicama iz Nemačke i Švajcarske koje se nalaze na LBMA listi. U pitanju je 24-karatno zlato finoće 9999/10000, i naš savet je da svi potencijalni klijenti koji žele na ovaj način da prebace svoju gotovinu prvo provere da li prodavci nude zlato od ovakvih proizvođača – napominju u Zlatnom standardu.

 MARKO MILADINOVIĆ

Gundulićev Venac 5
11000 Beograd

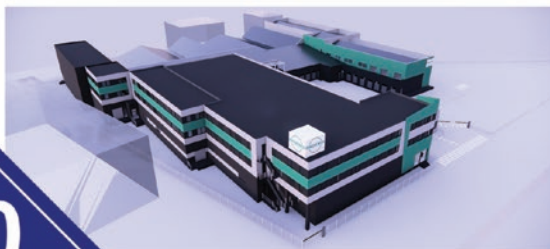

**PROJEKTOVANJE
MEGA PLUS DOO**

projektovanje
legalizacija
nadzor

**30
GODINA**

SA VAMA U STRUCI

063/539 090 063/15 555 16 011/322 32 06
www.megaplus.rs office@megaplus.rs

RADING

Rajka Pantelića 6
15300 Loznica, Lozničko Polje
064/8568172
radisicvoj@mts.rs

IZGRADNJA I PRODAJA STANOVA

DIGITALNI TOKENI KAO NAJPRAKTIČNIJI NAČIN ZA PRENOS IMOVINE

KRIPTOVALUTE U SVETLU SUKOBA IZMEĐU RUSIJE I UKRAJINE

SLANJE, ODNOSNO PRIMANJE KRIPTOVALUTA NE MOŽE BITI ZABRANJENO JER NIJE U PITANJU BANKA ILI NEKA DRUGA FINANSIJSKA INSTITUCIJA. TO PRUŽA NEOPHODNU SLOBODU KOJA JE IZ DANA U DAN SVE VIŠE LIMITIRANA ZBOG RATNOG STANJA

Vojni sukob Rusije i Ukrajine uzdrmao je globalnu ekonomiju, a pored analiza, nagađanja i vesti koje stižu sa svih strana, ishod ostaje nepredvidiv. Sve što imamo su činjenice, a i one se, nažalost, menjaju iz dana u dan.

Sankcije nametnute Rusiji navele su istočnoevropsku naciju da uzvрати kontrasantcijama, pa se su se države Evropske unije našle u svojevrsnom klinču između odluka Severnoatlantskog saveza (NATO) i potrebe za ruskim gasom. Rezultat toga je dalji rast inflacije koja od pandemije korona virusa poprilično udara po džepu sve one kojima je još uvek potrebno grejanje, benzin, a kako izgleda, i hrana.

Centralne banke kao jedino rešenje vide podizanje kamatnih stopa, pa berzanskim investitorima varira raspoloženje, a sa njim i akcije brojnih kompanija. I dok sistem na koji smo navikli pokušava da nazre na horizontu bilo kakav znak stabilnosti, na centralizovanim i decentralizovanim kripto berzama volatilitet postaje sve veća.

Prošlog novembra svedočili smo istorijskom rastu vrednosti bitcoina do skoro 69.000 dolara, a neki eksperti su očekivali da će cena najpoznatije kriptovalute nastaviti uzlaznom linijom, te da će ove godine dostići 100.000 dolara. Međutim, u drugoj polovini januara sve kriptovalute zabeležile su ekstremni pad vrednosti. Tako se cena bitcoina spustila na oko 38.000 dolara, a vrednost ethera pala je sa rekordnih 4.800 na 2.809 dolara. Naravno, treba uzeti u obzir da je nestabilnost odlika kripto tržišta još od njegovog začeća, te da cene digitalnih tokena variraju na dnevnom nivou. Istog dana kada sa ruske trupe ušle u Ukrajinu, kripto

tržište je izgubilo više od 600 milijardi dolara.

S druge strane, za Ukrajinu su prikupljane donacije u vidu kriptovaluta u iznosu od skoro 100 miliona dolara, a ministar za digitalnu transformaciju u ovoj zemlji Aleks Bornjakov je tom prilikom izjavio da "Ukrajina unapređuje tehnologiju u borbi za slobodu", napominjući da je to ekonomski preokret i da predsednik Volodimir Zelenski podržava viziju ministarstva. Imajući sve to u vidu, postavlja se pitanje na koje načine kriptovalute mogu biti oruđe rata. Takođe, šta to znači za kripto menjačnice i berze?

- Kriptovalute, prvenstveno bitcoin, kreirane su upravo kao rezultat kriznih vremena i situacija u kojima su banke i države imale nepovoljan tretman prema korisnicima ili donosile odluke u svoju korist, a na štetu drugih. Kriptovalute omogućavaju direktan transfer novca

FOTO: UNSPLASH

NFT KAO SREDSTVO ZA FINANSIRANJE VOJSKE

Zamenik premijera Ukrajine Mihailo Fedorov najavio je početkom marta na svom Twitter nalogu da će vlada predstaviti nezamenljivi token, odnosno NFT, koji će koristiti za prikupljanje sredstava kojima će biti finansirana vojska. Ministar Bornjakov rekao je da je u pripremi kolekcija NFT-ova koja će biti nešto poput "muzeja" rusko-ukrajinskog rata, dodajući da su donacije u kriptovalutama bile od velike pomoći pri kupovini opreme za vojnike.

Kako kaže Mirković, ovaj potez kripto eksperti okarakterisali su kao "spoj inovativnog i korisnog".

- NFT je u velikom trendu i razvija se kao zasebna grana kripto industrije. Mnogi preferiraju NFT tokene više nego standardne kriptovalute, a u prilog tom izboru može ići i veća funkcionalnost NFT tokena, koji se može posmatrati kao vrsta ordena ili potvrde o pomoći. Kripto zajednica podržala je i ovaj vid prikupljanja donacija sa objašnjenjem 'radi se o ujedinjenju radi spasavanja života' – navodi on.

U prilog tome svedoči i donacija Crypto Punk NFT-a, koja se procenjuje na 230.000 dolara. Listi NFT donatora priključili su se i čuveni bokser Vitalij Kličko sa tokenom Vandalz for Ukraine i platforma Forza Ikonia sa kolekcijom Stand With Ukraine, a pažnju su privukli i ArtWaRks Ukraine NFT-ovi, UkraineDAO i Waone Interesni Kaziki, NFT kolekcija u kojoj se nalaze digitalizovana dela poznatog ukrajinskog slikara Vladimira Manzosa Waona.

između dva lica, organizacije ili dve države. Slanje, odnosno primanje kriptovaluta ne može biti zabranjeno jer nije u pitanju banka ili neka druga finansijska institucija. To pruža neophodnu slobodu koja je iz dana u dan sve više limitirana zbog ratnog stanja – kaže menadžer masmedija u kripto menjačnici ECD Igor Mirković.

On navodi da je u slučaju Ukrajine konkretna upotreba kriptovaluta bila vezana za prikupljanje donacija. Preciznije, Vlada Ukrajine je na svojim mrežama podelila kripto adrese na koje svi koji žele mogu da pošalju kriptovalute i pomognu u ovako teškom trenutku, navodi on, potvrđujući da je na te adrese pristiglo je više od 100 miliona dolara.

- Veliki broj stanovnika je izbegao iz države, a kriptovalute su bile najpraktič-

niji i najsigurniji način za prenos imovine. Neograničena vrednost kriptovaluta poput, na primer, bitcoina može se čuvati u novčaniku ne većem od USB stika i ne podleže finansijskim blokadama kojima se zaraćene strane služe. Takođe, nestabilan kurs nacionalnih valuta i veliki pad vrednosti rublje kao posledicu je izazvao strah kod ljudi i potrebu da svoju imovinu pretvore u drugi oblik. Kriptovalute su statistički bile najbolja opcija za čuvanje kapitala godinama unazad. Zbog toga su i u ovom slučaju bile izbor mnogih – objašnjava Mirković.

Zbog sumnje da bi Rusija pod sankcijama mogla da u digitalnim tokenima nađe finansijsku potporu za dalje vojne operacije, zapadne vlade počele su da vrše pritisak na kripto berze širom sveta sa ciljem da svim ruskim korisnici-

ma bude zabranjen pristup. Coinbase, Kraken i Binance pokušavaju da održe balans, pa su sa njihovih platformi isključeni samo pojedinci registrovani u Rusiji koji su učestvovali u ilegalnim aktivnostima. Direktor kompanije Binance Čangpeng Džao nedavno je rekao da bi sankcije usmerene ka svim ruskim korisnicima bile neetički potez, ali ta izjava nije ublažila pritiske. A šta bi se desilo kada bi kripto berze podlegle pritiscima?

- Centralizovane kripto berze dužne su da svoje poslovanje organizuju prema zakonima država u kojima operišu. Iako je stav kripto zajednice protiv rata i oružanih sukoba, većina menjačnica ističe kako ljudi, odnosno prosečni korisnici, sa ruskim državljanstvom ne treba da trpe takve posledice. Pod pri-

FOTO: UNSPLASH

tiskom i uslovljene mogućim zabranama poslovanja, berze ne uspevaju da zaštite svoje korisnike iz Rusije, tako da već možemo videti određene limite i selektivnu dostupnost usluga ruskim rezidentima. Sredstva ruskih korisnika su sigurna, ali je njihova dostupnost za povlačenje vrlo upitna. Iz tih razloga javlja se izuzetno veliki odliv kriptovaluta sa centralizovanih berzi na privatne novčanike i rast obima transakcija na decentralizovanim berzama koje kripto pruža – kaže Mirković.

Kriptovalute uzdrmane ratom

Bitcoin, koji se sve više doživljava kao "alternativa za zlato", zabeležio je značajan pad 24. februara, a na tom putu pratili su ga i ether, dogecoin, shiba inu, kao i mnoge manje valute poput solane, terre, stellara, cardana... Tako se neminovno nameću pitanja koliko su ulagači u ovoj situaciji zainteresovani za kriptovalute i koje među njima od početka su-

koba u Ukrajini beleže najveće razlike u trgovanju.

Mirković kaže da je nestabilnost upravo jedna od osobina bitcoina koja najviše privlači ulagače, jer oni koriste oscilacije u ceni u potrazi za povoljnim trenutkom za kupovinu.

- Na dan početka sukoba cene najvećih kriptovaluta zabeležile su pad na najniže vrednosti u protekle dve godine. Ipak, taj jednokratni pad bio je praćen rastom vrednosti kako je potražnja za bitcoinom porasla zbog sankcija koje su usledile, ali i drugih faktora koji su uticali na to.

Alternativne kriptovalute beleže daleko veći rast od bitcoina. Veliki broj altcoina iz sektora decentralizovanih finansija je uspeo da duplira svoju vrednost od početka sukoba, a kao primer možemo istaći Anchor Protocol, koji omogućava kreditne pozajmice na Terra blokčejnu sa skokom od preko 200 odsto ili metis token koji nastoji da postane jedno od vodećih rešenja za unapređenje ethereuma i koji je porastao za 100 odsto.

- Interesantno je istaći da se primećuje povećan obim trgovine kriptovalutama monera i zcash. Ovi tokeni su dizajnirani da čuvaju privatnost korisnika i ne otkrivaju detalje transakcije, tako da su odlični za postizanje maksimalne anonimnosti, koja je mnogima potrebna u kriznim vremenima - objašnjava Igor Mirković.

Kako piše Reuters, u poslednje tri nedelje februara trgovci rizičnim kapitalom su u kripto prostor uložili oko četiri milijarde dolara. Od početka krize kripto sredstva su ostvarila bolje rezultate u odnosu na tradicionalna sredstva rizičnog kapitala, pa je tako vrednost bitcoina u februaru porasla za 12,2 odsto, a ether je zabeležio rast od 8,8 odsto. Nakon pada koji su zabeležile prvog dana sukoba, obe kriptovalute su se oporavile – bitcoin 14,5 odsto, a ether 13,5 odsto. Kako stvari stoje, i velike i male kriptovalute su na uzlaznoj putanji, a ostaje da se vidi da li će se na njoj i zadržati.

MARIJA KRSMANOVIĆ

LIVENJE ALUMINIJUMA
PARKOVSKI PROGRAM
LIVENJE REMENICA

Ratina 340, 36212 Kraljevo, Ratina · 069/ 612 538 · livnicadmkranje@gmail.com

Ćuprijska 7. 34000 Kragujevac
060 0144 114 - KONSTRUKCIJE
066 393 555 - RENTIRANJE
office@scorepro.rs, www.scorepro.rs

- Rent a car
- Izdavanje i prodaja profesionalnih građevinskih skela, alata i opreme
- Proizvodnja profesionalnih košarkaških konstrukcija
- Opremanje sportskih hala i škola

Bitoljska 16/a, 11030 Beograd, Čukarica
063/ 426 668, 069/ 42 66 681
www.drazen.kpizlog.rs
www.poloavnabelatehnika.com
info@polovnabelatehnika.com

POLOVNA BELA TEHNIKA

Velik izbor aparata poznatih brendova
(LG, Sony, Gorenje, Samsung, Bosch i drugih)

NEGATIVNI EFEKTI KRIZE I ZASIĆENJE TRŽIŠTA JOŠ UVEK SE NE OSEĆAJU

PUNE RUKE POSLA ZA DOMAĆE ARHITEKTE

NAJNOVIJI STATISTIČKI PODACI POKAZUJU DA TRAŽNJA ZA NEKRETNINAMA ZA STANOVANJE, ALI I RAZLIČITE POSLOVNE NAMENE, U SRBIJI I DALJE NE JENJAVA, UPRKOS SPOLJNIM PRITISCIMA I SVE VIŠIM CENAMA. NAPROTIV, IZDAJE SE SVE VIŠE GRAĐEVINSKIH DOZVOLA, A ARHITEKTONSKO-PROJEKTA PREDUZEĆA BELEŽE USPEŠNE REZULTATE

Nagli rast domaće građevinske industrije u prethodnih nekoliko godina ostavio je pozitivan uticaj i na poslovanje arhitektonsko-projektnih biroa. Do te mere, zapravo, da dve godine pandemije nisu bitnije omele njihove ostvarene finansijske rezultate.

Naprotiv, neke od najuspešnijih mikro firmi u ovoj delatnosti proširile su obim svog biznisa i najverovatnije će presko-

aktuelnih kriza snabdevanja, energenata i zbivanja u Ukrajini, sigurno će se odraziti i na ovu oblast, no najverovatnije sa zakasnelim efektima.

- Rast građevinske industrije je prilično uticao na ekspanziju i u projektovanju. Koliko znam, među kolegama i konkurencijom svi su u periodu poslednje dve godine imali posla. Mnogo se više gradi nego što je to bio slučaj pre nekoli-

objekte koji su već izgrađeni, jer je tržišna situacija još uvek povoljna za takvu odluku, u smislu cena i konkurentnosti u odnosu na Evropu – objašnjava Isailović.

Još uvek se mnogo gradi i ima dosta posla i ove godine, uprkos pretećim krizama. Isailović procenjuje da će i tokom sledeće godine biti slična potražnja. Prema njegovim rečima, aktuelno stanje

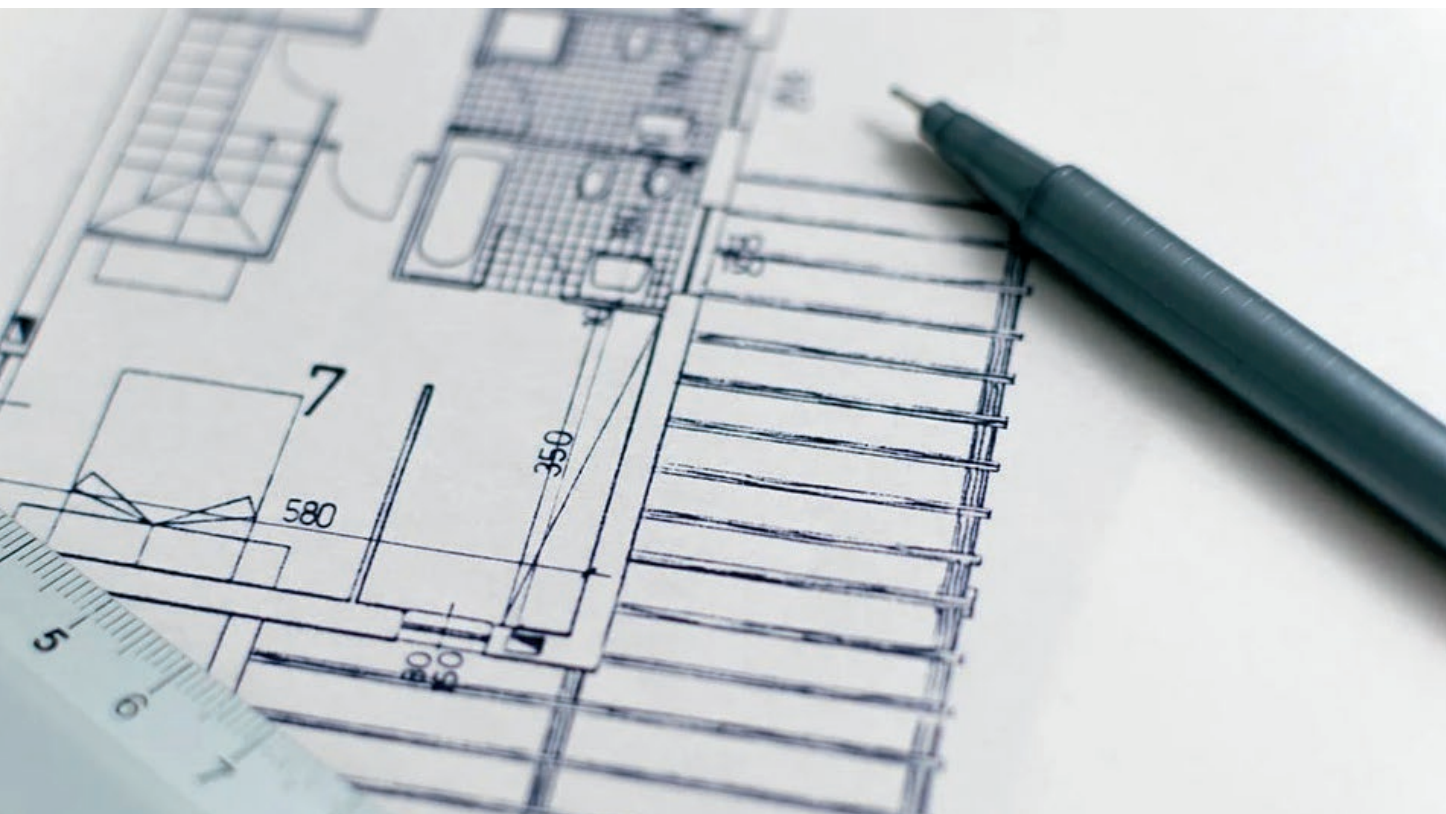

FOTO: PIXABAY

čiti jednu lestvicu u veličini preduzeća po važećem zakonskom normiranju, što kroz zapošljavanje novih radnika, što zahvaljujući prikazanoj dobiti. Mikro preduzeća su i najbrojnija u ovoj delatnosti, što je i razumljivo. Relativno je mali broj velikih projektnih biroa, ali može se reći da i oni “dele sudbinu” čitavog sektora, to jest da su poslovali sa uspehom u minulom periodu.

S druge strane, negativne posledice

ko godina – ističe u razgovoru za Biznis.rs direktor preduzeća Urban Project iz Stare Pazove Darko Isailović.

Kako kaže naš sagovornik, mnogo se ulaže u poslovne objekte, kao što su veliki skladišni centri, što predstavlja i glavni fokus njegovog biznisa.

- Postoji velika potreba za zakupom takvih prostora, pre svega od strane inostranih kompanija koje ne žele da rizikuju i grade svoje nego radije iznajmljuju

prouzrokovalo je da su cene materijala poskupele, pa su i cene nekretnina u ponudi dosta više, i to po celoj Srbiji - kako poslovnih, tako i stambenih objekata.

- Sve je za 30-50 odsto skuplje nego pre tri-četiri godine. U Staroj Pazovi je kvadrat ranije koštao 850 evra plus PDV, a sada je oko 1.250 evra. Između ostalog, zato što naš grad blizu i Beograđanima i Novosađanima. I sve se prodaje, i traži se još. Interesovanje je ogromno. Samo

moj projektni biro je prošle godine projektovao oko 20.000 kvadratnih metara, a Stara Pazova je malo mesto, sa oko 20.000 stanovnika – kaže direktor Urban Projecta.

Nevezano za situaciju u Ukrajini ili onu koja ima veze sa lancima snabdevanja i koja je još ranije podigla cene, ranija predviđanja su govorila da će ovaj trend tražnje trajati još nekoliko godina, odnosno da će se on u jednom trenutku prirodno zasititi. U međuvremenu, mikro arhitektonske i inženjerske firme nastavljaju da beleže dobre rezultate, a one među njima koje su ostvarile najviše

seci, što govori u prilog tome da građevinska industrija u Srbiji još uvek ne pokazuje znake umora. U brojevima, to je ukupno 1.702 nove dozvole samo u jednom mesecu, od čega je 78,8 procenata dodeljeno za izgradnju stambenih i poslovnih zgrada, a preostali deo za druge vrste objekata. Od predviđene vrednosti novogradnje, najviše će se realizovati u glavnom gradu naše zemlje – oko 37,5 odsto.

Ta poslednja činjenica potkrepljuje Isailovićovo mišljenje da se tražnja u Beogradu “preliva” u koncentričnim krugovima kako se dalje odmiče od centra prestonice.

investitora će biti odgovarajuća, a takav “tržišni momenat” on i njegove kolege moraju da iskoriste. Svi žele da iskoriste pozitivan talas.

Zelena agenda je takođe pokretač gradnje

Kompanija Tim Elpro iz Beograda bavi se projektima u elektro-energetici, pa je u specifičnoj poziciji jer njeno poslovanje ne zavisi isključivo od stanja građevinskog, već i od energetskog sektora. Srećom, u tom segmentu takođe se dešava povećanje investiranja, kroz obnovu stare infrastrukture i ulaganja u sisteme koji potpadaju pod takozvanu zelenu agendu, kojoj naša zemlja svakako mora da pristupi u većem obimu.

- Zelena agenda direktno gura naše poslovanje. Pored toga, podižemo i opremamo i objekte javne namene, kao što su nekoliko bolnica i škola koje su obnovljene zarad uštede energije. Indirektno je i ukupan porast građevinarstva uticao na naše poslovanje jer, recimo, svaki novi tržišni centar ili sportski objekat koji se izgradi mora da ima sopstvenu trafo stanicu ili distributivni razvod – objašnjava direktorka Jovanka Lacmanović.

Kada je reč o strahovanjima zbog globalnih nepovoljnih zbivanja, njen kolega u upravi firme Branko Veselić smatra da će, što više sadašnja situacija potraje, utoliko gore biti posledice, ali da se one neće odmah osetiti.

- Generalno može doći do smanjivanja investicija, verovatnije u srednjoročnom periodu. I evropske zemlje će smanjiti ulaganja, ući će se u blagu recesiju, pa ostaje da se vidi razmera negativnog efekta – napominje Veselić.

Logična je pretpostavka da će, stoga, materijali dodatno poskupeti, zbog kontrole uvoza i izvoza i sankcija Rusiji. Do sada je uvek važilo da slične tendencije istorijski prati i poskupljenje nekretnina, pa nema razloga da tako ne bude i ovaj put. Kako će u takvim uslovima reagovati samo tržište, kome su već više puta (neuspešno) predviđali usporavanje?

- Tržište je kao balon, još uvek se naduvava, ali u nekom trenutku će pući, i to je sasvim normalno. Ipak, za očekivati je da u narednom srednjem roku i dalje rastu cene, a da se tražnja održi i narednih par godina – zaključuje Darko Isailović.

 MARKO MILADINOVIĆ

Mikro preduzeća koja se bave arhitektonskim i inženjerskim delatnostima

POZICIJA	IME KOMPANIJE	UKUPNI PRIHODI U 2020. GODINI (U DINARIMA)
1	AQUATICA D.O.O. ŠIMANOVCI	183.657.008
2	LOG DESIGN DOO	162.720.000
3	Burdock consultancy doo Beograd-Vračar	138.394.000
4	FINA TEHNO LED DOO BEOGRAD	128.258.000
5	PIN centar d.o.o. Beograd	123.072.000
6	NOVASTON PROJECT MANAGEMENT-NPM doo	117.957.000
7	INECON d.o.o.	116.712.000
8	ENERGODESIGN DOO BEOGRAD	108.816.000
9	GXP EXPERT DOO VRŠAC	105.286.000
10	FTI DOO ČAČAK	100.650.000
11	OCEAN PRO MARINE ENGINEERS	98.508.000
12	CMD CONS ENGINEERING DOO BEOGRAD	95.650.000
13	d.o.o. KANEKO TEH NOVI SAD	91.600.000
14	SKOPOS DOO BEOGRAD	86.033.000
15	FLOW PLUS, PREDUZEĆE ZA PROJEKTOVANJE, INŽENJERING I KONSALTING DOO, BEOGRAD (ZEMUN)	82.548.000
16	KOS-INTEL DOO BEOGRAD	81.971.000
17	DELTA CLEANROOM DOO BEOGRAD	81.085.000
18	DELTA PREVING DOO BEOGRAD (VOŽDOVAC)	80.789.000
19	BIRO PLUS DOO VRŠAC	80.773.000
20	CENTEL DOO	79.645.000

* izvor: CompanyWall podaci za 2020. godinu

prihode prema poslednjim dostupnim finansijskim izveštajima, izlistane su u našoj tabeli 99 najuspešnijih.

Najtraženiji “krug oko Beograda”

Prema poslednjim podacima Republičkog zavoda za statistiku, u januaru ove godine izdato je 15 odsto više novih građevinskih dozvola nego pre dvanaest me-

- Možda se stanovi, skladišni prostori i zemljište prodaju u mestima kao što je Stara Pazova zato što je njihova cena još uvek prilično niska za nekog ko živi u Beogradu, pa može brzo da se doveze na posao. Trend tražnje doveo je do toga da su u istom procentu porasle cene kvadrata na sličnoj udaljenosti oko Beograda – kaže Isailović, i dodaje da dok god postoji takvo interesovanje i ponuda

AUTOMOBILI NISU NAJVEĆI ZAGAĐIVAČI VAZDUHA

NOVA TEHNOLOGIJA SMANJUJE KOLIČINU IZDUVNIH GASOVA I ČUVA MOTOR

ELEKTRIČNA VOZILA SU VRLO SPORO I SKUPO REŠENJE KOJIM SE SAMO IZMEŠTA ZAGAĐENJE. DONEDAVNO SE KROZ MEDIJE PROVLAČILA PRIČA O ZABRANI PROIZVODNJE MOTORA SA UNUTRAŠNjim SAGOREVANJEM OD 2030. GODINE. SADA SE VEĆ SPOMINJE 2035. GODINA

Vreme u kome živimo je specifično i po tome što je zagađenost vazduha sve veća, a istovremeno se o smanjenju štetnih gasova sve više priča. Zagađenje se neće smanjiti samo po sebi, a svako od nas na neki način može da utiče i da doprinese poboljšanju kvaliteta vazduha.

Neretko se čuje da automobili, uopšte vozila koja koriste benzin ili dizel gorivo, posebno doprinose lošem kvalitetu vazduha. Bez obzira na to da li vozite „benzinca“ ili „dizelaša“ postoji solucija da smanjite količinu izduvnih gasova iz vozila i na taj način date doprinos očuvanju životne sredine. Ta solucija zove se H2E tehnologija.

O čemu se radi i zbog čega je bitna dekarbonizacija motora, kako se primenjuje ovo rešenje i koliko ono košta, za

Biznis.rs govori Robert Žolcer, COO firme H2E Dekarbonizacija.

- H2E je patentirana tehnologija proizvodnje vodonik i/ili kiseonik gasa elektrolizom vode. Specifičnost je ponovljiv kvalitet proizvoda elektrolize prilagođenog potrebama potrošača. Ponovljivost je ključna kako bi se uopšte mogli pronaći i kasnije primeniti optimalni parametri za, na primer, sve tipove i vrste motora sa unutrašnjim sagorevanjem (SUS). Na bazi ove tehnologije je razvijen sistem koji se sastoji od hardvera i softvera namenski razvijenih za primenu vodonika i kiseonika u motorima sa unutrašnjim sagorevanjem. Nakon 10 godina istraživanja i razvoja tehnologije možemo reći da bez H2E nije moguće izvući maksimum iz dekarbonizacije SUS motora – objašnjava Žolcer.

Najnapredniji sistem za čišćenje SUS motora

Prema njegovim rečima, to znači da H2E tehnologija nema konkurenciju i da je tehnološki najnapredniji sistem za čišćenje SUS motora. Naš sagovornik ističe da je H2E mnogo više od brendiranog naziva za gas dobijen elektrolizom vode i da predstavlja veliko znanje, iskustvo i višegodišnji rad interdisciplinarnih stručnjaka pretočen u potpuno novu tehnologiju aditiviranja bilo kog sagorevanja vodonik i kiseonik gasom.

- Naš osnivač Vojin Močević zainteresovao se za primenu vodonika kao najjačeg poznatog goriva još kao student. Tokom specijalističkih studija pokazao je veliko interesovanje za primenu vodonika u transportu. Na tu temu odbranio

je specijalistički rad kojim skreće pažnju kolega i profesora na ovu zanimljivu temu. Nakon studija, a u saradnji sa kolegama sa drugih departmana ispituje i proučava rad elektrolizera kao električnog potrošača i primenu elektrolizom proizvedenog gasa kao aditiva za poboljšanje sagorevanja goriva, sa fokusom na motore SUS. Proučavajući postojeće stanje tehnike uređaja za proizvodnju vodonik i kiseonik gasa uviđa grešku u konstrukcijama i postupku napajanja elektrolize i dobija ideju kako na najefikasniji način napajati elektrolizer sa ciljem dobijanja ponovljivog kvaliteta proizvoda elektrolize – podseća Robert Žolcer.

On napominje da ova ideja kroz osam godina istraživanja i razvoja prerasta u patentom zaštićenu tehnologiju sa velikim potencijalom primene. S obzirom na specifičnost razvoja i široko područje primene same inovacije na tržištu Evropske unije, Vojin 2018. godine osniva H2E System d.o.o. sa sedištem u Vukovaru.

- Na istraživanju i razvoju H2E tehnologije sa velikim entuzijazmom intenzivno je radilo 20 talentovanih inženjera i tehničara – uz veliku podršku naučne zajednice i brojnih eksperata kojima smo se obraćali za pomoć u različitim fazama. Naš cilj nije bio profit, već da dokažemo da smo sposobni od nule razviti nešto novo. Kasnije smo shvatili da je to zapravo kompletno nova tehnologija, i to sa ogromnim potencijalom, iz koje može nastati čitava lepeza novih, gotovo revolucionarnih proizvoda. Razvoj smo finansirali vlastitim sredstvima, a kada bi istih ponestalo, radili bismo i razvoj za druge, ali samo inovativne projekte za auto-industriju – ističe Žolcer i dodaje da ukupne troškove nikad nisu precizno sabrali, ali da je dovoljna pomisao da su radni sat svojih inženjera, kada bi radili outsourcing, naplaćivali oko 50 evra.

- Kad to pomnožimo sa 20.000 inženjerskih radnih sati dolazimo do cifre od koje zaboli glava. Veliki su i troškovi opreme, repromaterijala i komponenta, poslovnog prostora, marketinga, sertifikacija, konsultanta i drugih spoljnih saradnika. Sama zaštita patenta na međunarodnom nivou košta više desetina hiljada evra – izvodi računicu naš sagovornik.

Robert Žolcer / Foto: Igor Đokić, Kin Flash Studio

„Resetovanje“ vozila na fabričke vrednosti

A šta vozači i njihovi automobili dobijaju korišćenjem H2E tehnologije?

- H2E je patentirana, dokazana i bezbedna tehnologija kojom se razlažu naslage ugljenika bez rastavljanja motora. Smanjenjem naslaga u cilindru i izduvnoj grani motora vraća se potrošnja goriva, izgubljena snaga i emisija izduvnih gasova prema fabričkim vrednostima. Manjom emisijom gasova i čestica sprečava se dalje nakupljanje gareži u katalizatoru, DPF filteru, EGR-u, turbini. Svakodnevna upotreba vozila neminovno dovodi do postupnog nakupljanja naslaga ugljenika/gareži u komori za sagorevanje i izduvnoj grani motora. Kao što održavate motor vozila zamenom ulja i filtera, dopunjavate klima uređaj, čistite usisnu granu i slično, tako je poželjno održavati kompresioni prostor i izduvni sistem. Održavanjem cilindra i izduvnog sistema olakšava se izmena radne materije, odnosno protok smeše vazduha, goriva i izduvnih gasova. Lakši protok smeše prepoznaje se kroz bolji odziv na gas, manje izduvne gasove, mirniji rad motora, kao i manju potrošnju goriva – navodi najznačajnije benefite Žolcer.

Proces dekarbonizacije motora izgleda tako što se H2E gas dovodi u usis vazduha motora. Tačni parametri motora vozila se unose u aplikaciju, koja proračunava preciznu količinu gasa koji je neophodan, kao i vreme koje je potrebno za najbolje rezultate čišćenja

– za svaki pojedinačni specifični motor na kom se tretman vrši.

Šta je veći ekološki problem od CO2?

Naš sagovornik smatra da, globalno posmatrano, automobili nisu najveći problem što se tiče zagađenja, posebno CO2 koji, kako kaže, „sam po sebi i nije toliko štetan gas“. Prema njihovim istraživanjima, postoji nekoliko velikih problema koji se guraju pod tepih.

- Najpre, tu je efikasnost sagorevanja koje vremenom kod svih motora automobila opada. Odnosno, rast CO2 od 10 odsto znači porast potrošnje goriva od 10 procenata i to je finansijski efekat na potrošača koji se zanemaruje prilikom kupovine i projekcija troškova eksploatacije. Još veći problem je što, barem kada su u pitanju automobili, rast CO2/km znači daleko veći porast HC, CO, NOx, SO2, benzena, ksilena, tulena, i drugih kancerogenih gasova kao i PM 2.5, PM 10 čestica koje su nosioci mnogih štetnih materija koje svi unosimo u organizam. Doslovno se radi o gasovima koji su gotovo nemerljivi na novom motoru, a nakon nekog vremena postaju i deset puta veći. H2E tehnologija služi upravo održavanju ili povratku da tako kažemo “fabričke efikasnosti” sagorevanja, a time i smanjenju CO2 i potrošnje za 5 do 15 odsto, i što je još značajnije, smanjenju štetnih izduvnih gasova i čestica za 50 do 99 odsto – kaže Robert Žolcer.

On se slaže da automobili u gradovima svakako imaju ogroman i direktan uticaj

IZVOR: H2E DEKARBONIZACIJA

H2E DEKARBONIZACIJA SMANJUJE I DO 75 ODSTO IZDUVNIH GASOVA

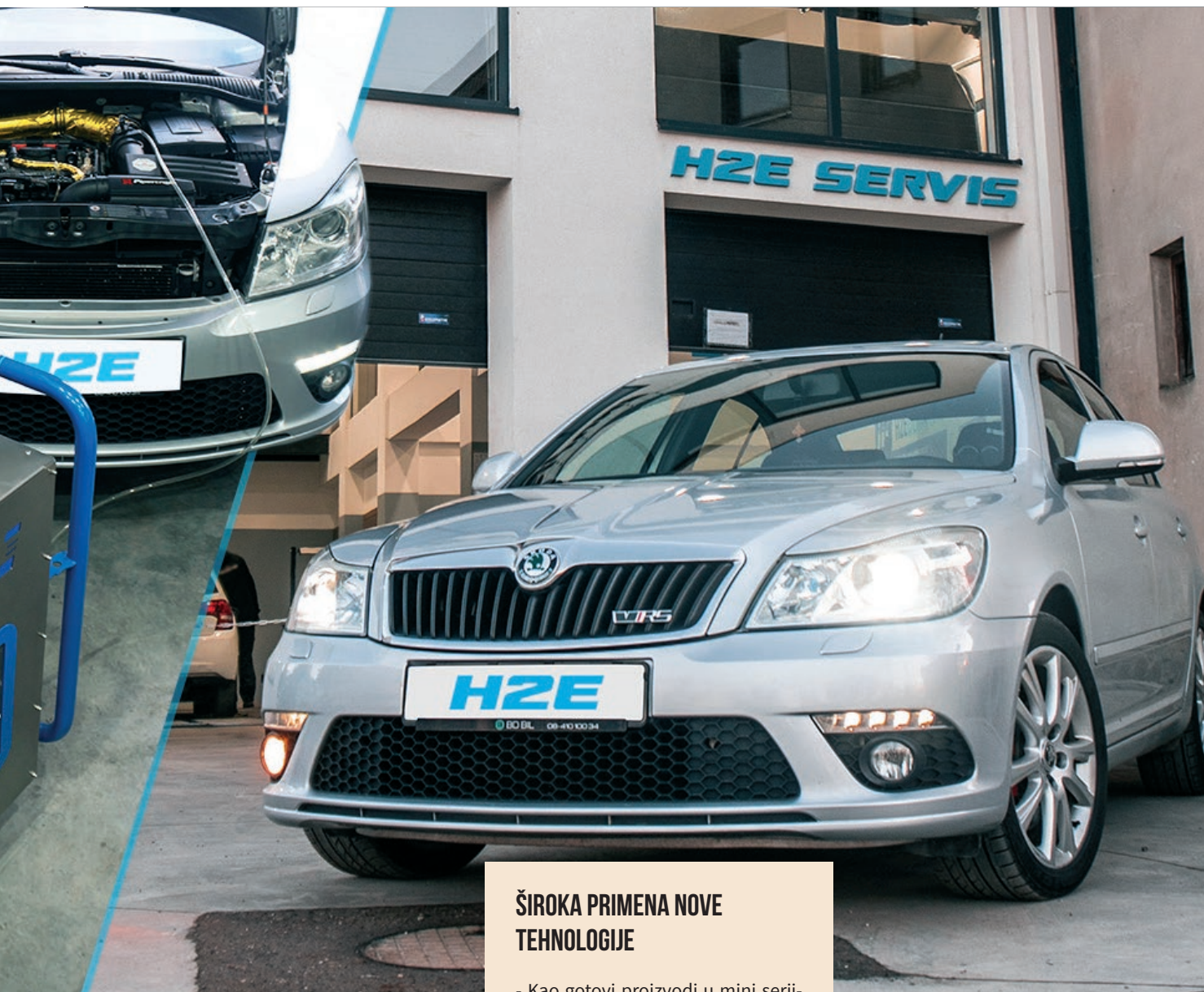
Efikasnost H2E dekarbonizacije naučno je dokazana od strane relevantnih institucija kroz prosečno smanjenje izduvnih gasova od 75 odsto kod benzinskih i 60 procenata kod dizel motora. Unutar bezbednog opsega (trajanje postupka, količina i kvalitet gasa) mašina određuje najoptimalnije parametre kako bi se izvukao maksimum iz dekarbonizacije motora.

- Dokazano smanjenje emisije izduvnih gasova nakon jednog tretmana znači garantovan prolazak na tehničkom pregledu po novom pravilniku. Najkvalitetniji postupak dekarbonizacije motora H2E® gasom garantuje najbolje i najdugovečnije efekte. Ulaganje je višestruko isplativo kroz manje troškove eksploatacije vozila. Tretman traje najviše jedan sat. Precizno vreme se određuje spram povratnih informacija sa drugih sličnih vozila, kako bi unutar bezbednih parametara patentiran postupak H2E dekarbonizacije bio što kvalitetniji. H2E dekarbonizacija poseduje sertifikat o uticaju na ispravnost motora SUS kojim se garantuje bezbednost po sve delove motornog sklopa. Prilikom svakog tretmana primenjuje se patentirana, dokazana i bezbedna tehnologija proizvodnje optimalne količine i kvaliteta gasa za bilo koji SUS motor – objašnjava Robert Žolcer.

na ljudski organizam, ali smatra da je značaj H2E veliki jer sve subvencije za nabavku novih vozila i zabrane dizel motora u užem centru samo u državama sa najvišim standardom u skorijem periodu mogu doneti neki rezultat, dok je H2E najelegantnije i najjednostavnije instant rešenje primenjivo na nivou gradova.

- Subvencije u vidu besplatnog parkinga bile bi dovoljne, za razliku od električnih vozila za koja svi izdvajamo enormna sredstva. Lako je izračunati da bi se, umesto subvencije jednog luksuznog električnog vozila, pomoću H2E tehnologije moglo smanjiti zagađenje na više hiljada vozila – zaključuje naš sagovornik.

Robert Žolcer kaže da su planovi H2E Dekarbonizacije da otvara nova tržišta, pronalazi nove distributere sa kojima bi

ŠIROKA PRIMENA NOVE TEHNOLOGIJE

- Kao gotovi proizvodi u mini serijskoj proizvodnji postoje uređaji/ industrijske mašine koje se primenjuju za povremeno tretiranje ili konstantno aditiviranje SUS motora, a pošto su modularne vrlo brzo ih možemo prilagoditi zahtevima klijenta od malih individualnih ložišta do gradskih toplana i termoelektrana. Naša patentirana tehnologija proizvodnje vodonik i kiseonik gasa ponovljivog kvaliteta generalno, osim na sagorevanje goriva, primenjiva je na životinjskim i biljnim organizmima, pa čak i u inhalaciji ljudi. Proizvesti vodonik i kiseonik elektrolizom vode nije neka nauka, ali optimizovati količinu i kvalitet gasa pri konstantnom aditiviranju, plus učestalost tretiranja i režim rada potrošača kod povremenog tretiranja, je suludo bez primene H2E patenta – ističe Robert Žolcer.

komercijalizovali postojeće proizvode, nastavi sa istraživanjem razvojem.

- U tome i jesmo najbolji, a licence za patent i tehnologiju bismo ustupili velikim kompanijama. Svesni svoje veličine znamo da za života ne možemo sami da ostvarimo ni delić potencijala tehnologije bez saradnje sa velikima. Ali ne opterećujemo se previše sa tim jer uspešno guramo i sami na tržištu i više smo nego zadovoljni do sada postignutim.

S obzirom na to da će se u budućnosti sve više voziti električna vozila, postavlja se pitanje da li tu ima mesta za H2E? Naš sagovornik ističe da je H2E tehnologija primenjiva u vrlo kratkom roku na sva postojeća vozila osim električnih.

- Električna vozila su vrlo sporo i skupo rešenje kojim se samo izmešta zagađenje. Donedavno se kroz medije

provlačila priča o zabrani proizvodnje motora SUS od 2030 godine, a sada se već spominje 2035. godina. Kako se taj datum bude približavao, tako će se verovatno i odlagati. Sa druge strane, postoje ogromna tržišta na kojima se još uvek prodaju vozila sa motorima bez katalizatora i DPF-ova i drugih rešenja za smanjenje izduvnih gasova. Sve i da se 2035. zabrani proizvodnja motora sa unutrašnjim sagorevanjem u Evropskoj uniji, ti poslednji motori biće u eksploataciji barem još petnaestak godina, tako da će posla za nas biti bar do 2050. godine što se tiče automobila. Automobili su samo deo potencijalnog tržišta jer, kao što smo ranije spomenuli, H2E tehnologija primenjiva je na bilo kom sagorevanju goriva – zaključuje Robert Žolcer.

 MILJAN PAUNOVIĆ

FOND ZA INOVACIONU DELATNOST OBEZBEDIO MENTORSKU PODRŠKU I
BESPOVRATNO FINANSIRANJE

U PRVOM CIKLUSU KATAPULT AKCELERATORA 19 STARTAPA U POTRAZI ZA INVESTICIJAMA

**OVO NIJE PROGRAM PROJEKTOG FINANSIRANJA, REČ JE O STARTAPIMA KOJI
IMAJU SVOJ PROIZVOD, A VEĆINA IZABRANIH IMA I SVOJU PRODAJU. NJIMA JE
NEOPHODNA PODRŠKA ZA DALJE SKALIRANJE, JER JE TO OSNOVA ZA POVEĆANJE
NJIHOVE VREDNOSTI. SAMO TAKO MOGU ZAINTERESOVATI INVESTITORA DA ULAŽE
U NJIHOVO POSLOVANJE**

Fond za inovacionu delatnost pokrenuo je Katapult – program akceleracije namenjen inovativnim preduzećima, orijentisanim na rast u ranim fazama razvoja, koji im daje podršku i sredstva potrebna za realizaciju ideja. Katapult je deo Projekta akceleracije inovacija i podsticanja rasta preduzetništva u Republici Srbiji (SAIGE) koji se nadovezuje na deceniju uspešne saradnje Vlade Republike Srbije, Evropske unije i Svetske banke, posvećen jačanju inovativnog preduzetništva i naučnih istraživanja.

Prvih 19 startapa koji su izabrani za učešće u akceleratoru zvanično počinju program 28. marta.

Sredstva za realizaciju Katapult programa obezbeđena su na osnovu zajedničkog ulaganja Republike Srbije (Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja) kroz zajam i tehničku podršku Svetske banke u iznosu od 7,7 miliona evra i bespovratne finansijske podrške Evropske unije u iznosu od 10 miliona evra.

- Program Katapult razvijen je u saradnji sa Svetskom bankom i Evropskom unijom, praktično imamo dva projekta koja se realizuju paralelno. Kroz prvi projekat saradnje sa Svetskom bankom počeli smo još pre godinu i po dana sa dizajnom akceleratora, razgovorima sa različitim stejkholderima i startapima. Inače, Fond za

inovacionu delatnost ima dobar pregled čitave zajednice jer finansira startape od 2011. godine, kada je pokrenut Program ranog razvoja za preduzeća u inicijalnoj fazi. Tada je startup scena bila manje-više nepostojeća, a zatim je počela da se razvija, tako danas imamo jedan veliki startup digitalni ekosistem koji postaje ozbiljan faktor u srpskoj ekonomiji – kaže u razgovoru za Biznis.rs Mlađan Stojanović, menadžer programa Katapult akceleratora.

On navodi da je Fond nakon pokretanja finansijske podrške za startape u ranoj fazi razvoja došao do zaključka da je svim tim startapima, nakon završetka projektnog ciklusa i dalje potrebna podrška za dalji razvoj. Iz tog razloga, kreiran je program akceleracije, koji će praktično biti veza između startapa i investitora, koji ne pružaju finansijsku pomoć nego ulažu u kapital tih preduzeća.

- Katapult akcelerator se oslanja na najbolju svetsku praksu sa jedne strane, a sa druge nudi bespovratno finansiranje. Takođe, program akceleracije upotpunjen je sa veoma jakom komponentom iskusne mentorske podrške. Kriterijumi za odabir učesnika u program akceleracije je jasno su definisani strogim kriterijumima. U prvom ciklusu za podnošenje prijava izabrali smo 19 najkvalitetnijih startapa – objašnjava Stojanović.

Katapult podržava i servisira startape koji su u potrazi za investitorom u kratkom vremenskom periodu. Ovo nije program projektnog finansiranja, reč je

Anja Varničić, UrbiGo

SPECIJALNE PONUDE OD KORPORATIVNIH PARTNERA

- Našim odabranim startapovima korporativni partneri nude specijalne ponude. Pored mentorske podrške i finansiranja uspostavili smo kontakt i napravili sporazume sa velikim kompanijama poput Amazona i Googla. Takođe, sa Microsoftom smo u završnoj fazi pregovora, kao i sa nekim servisima za bolju organizaciju prodaje i odnosa sa kupcima na globalnom nivou. Od strane naših partnera, obezbedili smo specijalne popuste i neke besplatne usluge za startape koje budemo izabrali, a vrednost servisa je od 10.000 do 150.000 evra – navodi Mlađan Stojanović.

FOTO: B2BEE

Tim kompanije B2Bee

o startupima koji imaju svoj proizvod, a većina izabranih ima i svoju prodaju. Njima je neophodna podrška za dalje skaliranje, jer je to osnova za povećanje njihove vrednosti. Samo tako mogu zainteresovati investitora da ulaže u njihovo poslovanje.

- Investitori u ovoj fazi ulažu u vrlo rizične biznise, koji ako se pokažu uspešnim mogu da im vrate uloženo i po deset i više puta. Naravno, to se ne dešava sa svima nego tek sa svakim desetim startupom. Zato investitori najčešće ulažu u portfolio startapa, kako bi minimizirali rizik, a naš program je kreiran tako da daje bespovratnu finansijsku podršku, obezbeđujući bolju likvidnost startupima, a sa druge strane smanjuje rizik investitora tako što omogućava da sa istom količinom raspoloživog kapitala uloži u veći broj startapa – ističe menadžer Katapulta.

Dupliranje investicije

Program se sastoji od intenzivne mentorske podrške u trajanju od tri meseca, a nakon toga startapi imaju još devet meseci da prikupe kvalifikovanu investiciju kako bi "otključali" grant koji nudi Fond za inovacionu delatnost. Svaki startup može da računa na visinu granta koji će izjednačiti investiciju koja dolazi od prihvatljivog investitora.

- Dakle, startup se prijavljuje putem javnog poziva. Nakon odobrene prijave ulazi u mentorski program, a posle 3-4 meseca može podići investiciju od 200.000 evra. Fond na ovaj iznos može dodati još 200.000 evra u vidu bespovratnih sredstava. Na samom početku, posle potpisivanja ugovora, startupima je na raspolaganju iznos finansiranja do 20.000 ili 50.000 evra, a ostatak se isplaćuje nakon potpisivanja investicionog ugovora – navodi Mladen Stojanović.

On ističe da je Katapult okupio jedan impresivan pul mentora, grupu ljudi sa velikim iskustvom u polju delovanja tehnoloških kompanija. Mentori Katapulta su međunarodni i lokalni eksperti, kao i naši već dobro poznati preduzetnici. Stojanović smatra da će preduzeća koja su ušla u prvi krug programa imati značajnu podršku od strane mentora, čak možda i veću od finansijske.

- Poziv za učešće u programu akceleracije objavljen je 15. oktobra prošle godine, a pre mesec dana završen je proces selekcije. Putem javnog poziva, pristiglo je 150 prijava. U užu izbor je ušlo 38 preduzeća koji su imala priliku da se predstave i uživo, a konačnom odlukom komisije odabrano je 19 startapa za koje smatramo da su u najboljoj prilici da u narednih godinu dana privuku investicije. Program

akceleracije zvanično počinje 28. marta, a u narednih 12 meseci startapi treba da podnesu prijavu za koinvestirajući grant – naglašava Stojanović.

Što se tiče tehnologija koje su zastupljene, on kaže da ne postoji sektor koji dominira. Po tri startapa se bave blokčejnom i veštačkom inteligencijom, a ima i gejminga.

Podjednako važna mentorska i finansijska podrška

Luka Radovanović, suosnivač startapa B2Bee, koji je među odabranima u prvom krugu Katapulta, kaže da su očekivanja velika i da je podjednako važna i mentorska i finansijska podrška.

- Očekujemo da kroz mrežu mentora steknemo nove poslovne, pa i strateške partnere, da u saradnji sa njima redefinišemo svoj biznis model i da se pripremimo za izlazak na nova tržišta, uz unapređenje konkurentnosti naših proizvoda. Razgovaraćemo sa mentorima i o fandrezingu pošto smo mi već podigli dve investicije, u neku ruku smo već profitabilni i sada se spremamo za treću investiciju – navodi Radovanović u razgovoru za Biznis.rs.

On podseća da B2Bee već ima svoju prodaju i klijente, i kompanija je donekle

samoodrživa, ali želi još brže da raste i zato su se i prijavili za učešće u Katapult akceleratoru. Planiraju izlazak na nova tržišta, i do kraja godine pojavljivanje u Sjedinjenim Američkim Državama.

- Već smo uveliko u razgovorima sa novim potencijalnim investitorima. Razgovaramo sa tri fonda rizičnog kapitala (Venture Capital fond – VC) iz Evrope i Amerike i praktično smo nadomak dogovora. Ostalo je da usaglasimo neke detalje. To nam je još jedan korak do investicije serije A, koju očekujemo za otprilike godinu i po dana – ističe Luka Radovanović.

Inače, B2Bee se bavi automatizacijom poslovnih procesa u prodaji, u čemu primenjuje veštačku inteligenciju, omogućava napredne izveštaje i unapređuje kompleksne poslovne procese. Pokazalo se da njihove aplikacije već u prvoj godini primene donose rast prodaje od 30 do 50 odsto.

Još jedan od startapa koji je izabran za učešće u prvom krugu Katapult akceleratora je kompanija UrbiGo koja kreira pametne bašte u kojima korisnici mogu da gaje omiljene biljke u svojim stanovima. Anja Varničić, generalni direktor (CEO) i suosnivač kompanije kaže da trenutno aktivno traže investiciju za dalji razvoj proizvoda i skaliranje na tržište EU, pa im podrška Katapulta u okviru koinvestirajućeg granta jako znači.

- Kroz tri meseca akceleratora očekujemo da unapredimo naše poslovanje kroz intenzivan rad sa odabranim mentorima u okviru programa. Katapult okuplja bazu kvalitetnih ljudi i verujemo da njihovo iskustvo može da nam pomogne da mnoge stvari uradimo brže i bolje – ocenjuje Varničić u razgovoru za Biznis.rs.

Ona dodaje da više od 500 korisnika koristi UrbiGo u Srbiji i regionu, a u ovoj godini plan im je da se prošire na odabrana tržišta u Evropskoj uniji, i da svoj proizvod donesu milionima drugih smart home korisnika.

Veliko interesovanje i kod startapa i kod investitora

Prema rečima Mladana Stojanovića, Katapult je izazvao veliko interesovanje kako kod startapa, tako i kod investitora. Fond za inovacionu delatnost trenutno ima kontakte sa više od 20 investitora koji su specijalizovani za ulaganje u startape. Reč je i o fizičkim licima i poslovnim an-

Mladen Stojanović,
menadžer programa
Katapult akceleratora

FOTO: FOND ZA INOVACIONU DELATNOST

đelima, kao i o institucionalnim fondovima rizičnog kapitala koji su veoma zainteresovani za ulaganje.

- S tim u vezi raspisali smo i poziv za osnivanje fondova preduzetničkog kapitala. Pokretanjem novog programa podrške „Serbia Ventures“, Fond želi da podstakne privatne investitore da ulažu u startap preduzeća sa visokim potencijalom za rast. Privatnim investitorima sa udruženim sredstvima, izgrađenim poslovnim veštinama i stečenim investicionim iskustvom nudi se zajedničko ulaganje do pet

miliona evra za osnivanje fonda preduzetničkog kapitala, gde bi Fond imao ulogu manjinskog partnera, a detaljne predloge dugoročnih investicionih strategija učesnici javnog poziva mogu podneti online putem portala Fonda za inovacionu delatnost do 15. juna - navodi Stojanović i napominje da Fond za inovacionu delatnost ima na raspolaganju 15 miliona evra i da očekuje da suinvestira sa bar tri fonda i tako mobiliše 30-60 miliona evra za finansiranje startapa u narednih deset godina.

Jedan od ciljeva je da se poboljša pristup kapitalu i kada se govori o Strategiji za razvoj digitalnog ekosistema, koja je usvojena prošle godine, Katapult je deo akcionog plana za poboljšanje kvaliteta startapa. S druge strane, kroz finansiranje koje omogućava Fond za inovacionu delatnost ima bolji pristup kapitalu i to eksternom kapitalu, koji dolazi u vidu investicija.

- Lično sam bio zaista impresioniran kvalitetom startapa koje smo imali priliku da vidimo u ovom pozivu, naročito izabranih. Naši startapi nam već sada javljaju da imaju zainteresovane investitore koji su nestrpljivi da se čitav proces pokrene. Cilj je da do 2024. godine podržimo više od 100 startapa i da svima njima damo šansu da prikupe dodatna sredstva u vidu investicija, a da mi to podržimo kroz dodatno finansiranje. Uveren sam da će naši naponi dati vidljive rezultate. – zaključuje Mladen Stojanović.

U FOKUSU BIZNIS MODEL STARTAPA

- Ono što je fokus u mentorskom radu je analiza biznis modela startapa, odnosno načina na koji oni zarađuju. Ako je orijentisan na međunarodno tržište startap može lakše da skalira i da se dalje razvija. Obično svi počinju sa srpskim ili ex-YU tržištem, a ideja je da svi skaliraju globalno, jer jedino na taj način investicija od 300.000 ili 400.000 evra može da se udesetostruči za godinu dana. Za naš program izdvojeno je oko 18 miliona evra do kraja 2024. godine. Ukoliko se Katapult pokaže kao dobar model za razvoj startapa, očekujemo dodatna ulaganja u program. – ističe Stojanović.

MARKO ANDREJIĆ

GRANTISTI STARTECH PROGRAMA U OBLASTI VOĆARSTVA

INOVATIVNO REŠENJE ZA ODRŽIVO VINOGRADARSTVO

PLATFORMA AUTOMATSKI PRIKUPLJA MERENJA KLIMATSKIH PARAMETARA U JEDINSTVEN DNEVNIK, DOSTUPAN PREKO MOBILNE APLIKACIJE, I PRORAČUNAVA GLAVNE VINOGRADARSKJE INDEKSE KOJI POMAŽU DA SE DONOSE BOLJE ODLUKE. KAO REZULTAT DOBIJAJU SE TAČNIJA PREDVIĐANJA, A MOGU I DA SE UOČE VARIJACIJE U OKVIRU VINOGRADA I NA Taj NAČIN OBRATI VIŠE PAŽNJE NA PROBLEMATIČNE DELOVE

Vinogradari i voćari suočavaju se sa nizom izazova kako bi proizveli što kvalitetnije voće svake godine. Upravo prepoznavši njihove potrebe, grupa inženjera okupila se i osmislila skup digitalnih alata koji olakšava praćenje najvažnijih parametara svake mikrolokacije u vinogradu.

Tako je nastala platforma Winessense, koja koristi kompleksne matematičke modele kako bi analizirala prikupljene podatke i procenila pravu pretnju bolesti, čime pomaže u organizaciji aktivnosti u vinogradu tokom cele sezone.

- Naša platforma automatski prikuplja merenja klimatskih parametara u jedinstven dnevnik, dostupan preko mobilne aplikacije, i proračunava glavne vinogradarske indekse koji vinogradarima pomažu da donose bolje odluke. Kao rezultat dobijaju se daleko tačnija predviđanja najvažnijih oboljenja, a mogu i da se uoče varijacije u okviru vinograda i na taj način obrati više pažnje na problematične delove – objašnjava za Biznis.rs direktor kompanije Atfield Technologies Vukašin Pejović.

Prema njegovim rečima, ljudi koji se bave vinogradarstvom naglasili su im da u ekosistemu u kom se uzgaja vinova loza postoji dosta detalja koji su nepredvidivi, a ponekad i neobjašnjivi, i da bi im značilo da razumeju sve što mogu o tome šta se dešava u zasadima.

Stoga su osmislili novu generaciju meteoroloških senzora za vinogradarstvo koja se bazira na merenjima iz špalira (iz redova vinograda) i omogućava razumevanje mikroklimatskih razlika koje oduvek postoje.

- Posebno su bili zabrinuti za pojačanu dinamiku vremenskih prilika u poslednjoj deceniji. Upravo analizirajući podatke koji su posledica tih razlika, i koji su prilično karakteristični za svaki vinograd, došli smo u poziciju da možemo da predvidimo i ocenimo verovatnoću izbijanja gljivičnih infekcija, zatim brzinu prirasta biljke, kao i aromatski potencijal određene mikrolokacije – ističe naš sagovornik.

Vinogradari na taj način, uz Winessense, iz sezone u sezonu poboljšavaju kvalitet i rod grožđa u svim svojim vinogradima, prateći najvažnije parametre sa terena i aktivno upravljajući rizicima.

- Mi u kompaniji znamo da u vinogradarstvu ima mesta za raznovrsne

pristupe i da to nije samo posao, već da zahteva strast i posvećenost. Vinogradari obožavaju svoje vinograde – tako smo i mi isti takav odnos utkali i u naš proizvod – naglasio je Pejović.

Od ideje do realizacije

Atfield Technologies su 2017. godine osnovali inženjeri sa višedecenijskim iskustvom u razvoju rešenja za različite industrije. Kompanija je usredsređena je na razvoj tehnologija koje omogućavaju efikasan uzgoj kvalitetnih višegodišnjih biljnih kultura.

- Tri godine kasnije, kada smo imali prvog kupca, izbacili smo i prvu generaciju proizvoda, a ove godine izbacujemo drugu generaciju. Imamo 11 zaposlenih, sa različitim znanjima koja su nam potrebna u poslovanju. Realizovali smo ideju uz sjajan tim ljudi koji na njoj rade poslednje dve godine, svakodnevno, uz dugotrajne radne nedelje. Proizvod smo „lansirali“ tokom vanrednog stanja, usred pandemije korona virusa, pa iako je bilo planirano da prvi proizvodi odmah idu na tri kontinenta, to je moralo da bude odloženo. Samim tim, fokus je bio na tržište Srbije, gde je i većina načih kupaca – naveo je direktor kompanije iz Bečaja.

Kako dodaje, u međuvremenu su se vratili na svoje originalne planove, pa je prvi kupac u Sjedinjenim Američkim Državama počeo da koristi njihov proi-

zvod ovog januara, a takođe se od aprila očekuje i prvi kupac u Velikoj Britaniji.

- Ostvareni su i kontakti na tržištu Bosne i Hercegovine, te se i tu nadamo prvim komercijalnim rezultatima. Prvi rezultati u našem poslovanju došli su posle oko 18 meseci. Međutim, kako vinogradarstvo ima godišnji ciklus, tako i mi svake sezone imamo nove izazove, pre svega iz perspektive poboljšanja koje želimo da realizujemo. Promene su skoro pa svakodnevne, a u odnosu na poče-

tak, svi parametri plana su sigurno na svojoj drugoj ili trećoj verziji. Naime, dosta eksperimenata, pre svega, na biznis nivou, i dalje je u toku, i očekujemo da će i oni uticati na promene, a sve ciljano ka efikasnijem i lakšem širenju poslovanja – otkriva Vukašin Pejović.

Uskoro nova runda finansiranja

Od skorijih uspeha iz ove firme mogu da se pohvale StarTech grantom od 50.000 dolara, koji su dobili prošle godine u Lotu 3, namenjenom podršci mikro, malim i srednjim preduzećima za razvoj inovacija i/ili digitalne transformacije uz izlazak na strano tržište.

- Uglavnom smo se finansirali iz sopstvenih sredstava, a značajno su nam pomogla i sredstva Fonda za inovacionu delatnost. Sada nam veoma znače sredstva StarTech programa. U skorijoj budućnosti ćemo ući u novu rundu finansiranja kompanije, i to je prepreka koja je tek pred nama. Većina konkurenata se bavi merenjem meteoroloških parametara, koji su sami po sebi izuzetno važni za različite discipline. No, mi smo trenutno jedini koji sva merenja vrše direktno u vinogradima i uz to smo softverski omogućili potpuno intuitivno sagledavanje razlika bez potreba da se detaljno gledaju izmerene vrednosti podataka – objašnjava naš sagovornik.

JULIJANA VINCAN

LOKALNE INOVACIJE SA GLOBALNIM DOMETOM

Iako se i u kompaniji Atfield Technologies svakodnevno suočavaju sa nizom poslovnih izazova, kako kaže Vukašin Pejović, uz odličan tim i intenzivnu internu i eksternu komunikaciju većina njih je savladiva. - Sami počeci, kada smo skoro svi zajedno u timu morali veoma brzo i izuzetno intenzivno da učimo o vinogradarstvu, bio je posebno izazovan. Sadu su izazovi više u domenu toga kako neke korake u radu organizovati još efikasnije i efektnije. Mislimo da je moguće da lokalne inovacije imaju globalni domašaj i nadamo se da ćemo svi zajedno stvoriti kulturu eksperimentisanja i podrške sa ciljem vrhunskih postignuća u različitim granama industrije – zaključuje naš sagovornik.

OD ENTUZIJASTA DO UDRUŽENJA SA 100 AKTIVNIH ČLANOVA

UMREŽAVANJE, EDUKACIJA I PODRŠKA TRI STUBA ZA DALJI RAZVOJ MLADIH PREDUZETNIKA

UDRUŽENJE MLADIH PRIVREDNIKA SRBIJE VEĆ VIŠE OD GODINU DANA SVAKOG MESECA ORGANIZUJE REDOVNA OKUPLJANJA ČLANOVA, NETWORKING DOGAĐAJE, ALI I NEFORMALNA DRUŽENJA. NE ZAPOSTAVLJAJU NI EDUKACIJE, SEMINARE I TRENINGE, ALI SU FOKUS POMERILI KA KREIRANJU ZAJEDNICE U OKVIRU KOJE MLADI PREDUZETNICI MOGU UPOZNATI BUDUĆE POSLOVNE SARADNIKE, PARTNERE, I NA KRAJU, PRIJATELJE

Dvadeset mladih preduzetnika okupilo se 2013. godine sa glavnim ciljem da jedni drugima pruže podršku i da zajedno rade na stvaranju podsticajnog okruženja za pokretanje poslovanja. Tako je nastalo Udruženje mladih privrednika Srbije (UMPS), platforma koja je prethodnih godina postala jedan od sinonima za preduzetništvo, saradnju i zajednički rad na unapređenju poslovnog okruženja u našoj zemlji.

U prethodnoj godini značajno su se intenzivirale aktivnosti vezane za udruženje i njegove članove i UMPS je polako prešlo u narednu fazu svog razvojnog puta. Naime, ova poslovna asocijacija nastoji da mlade preduzetnike ohrabri i podrži u pokretanju i razvoju sopstvenog biznisa, i to kroz kreiranje boljeg

POZITIVAN PRISTUP ŽIVOTU, POSLU, SARADNJI...

Na pitanje kako ocenjuje trenutnu poslovnu klimu u Srbiji, Milica Radulović odgovara da članovi UMPS nastoje da apsolutno svemu pristupaju pozitivno, kako poslu, tako i životu, komunikaciji, saradnji, pogledu na svet oko nas.

- Sigurni smo da shodno uticaju globalnih dešavanja u prethodnim godinama nije najsajnija situacija u svim industrijama, ali iz ugla mladih privrednika smatramo da nikada nije bilo bolje biti živ i radno sposoban. Novi načini za umrežavanje i edukaciju omogućili su nam da zaista svi mogu da se opробaju i uz zdrav pristup i podršku iz okruženja kreiraju mikrokompaniju koja radi, posluje i raste – ističe naša sagovornica.

poslovnog okruženja, pružanje informacija i znanja, umrežavanje i podsticanje saradnje.

- Udrugaenje je svoju aktivnost započelo sa 20 entuzijastičnih mladih privrednika, a sada smo blizu broja od 100 aktivnih članova. Svakog meseca, pridružuje se pet do deset novih i dodatno nam se povećava aktivnost i podrška koja dolazi od alumni mreže članova. Članovi udruženja dolaze iz različitih industrija, a njihove kompanije su u različitim fazama

UDRUŽENJE JE SVOJU AKTIVNOST ZAPOČELO SA 20 ENTUZIJASTIČNIH MLADIH PRIVREDNIKA, A SADA JE BLIZU BROJA OD 100 AKTIVNIH ČLANOVA. SVAKOG MESECA, PRIDRUŽUJE SE PET DO DESET NOVIH I DODATNO SE POVEĆAVA AKTIVNOST I PODRŠKA KOJA DOLAZI OD ALUMNI MREŽE ČLANOVA. ČLANOVI UDRUŽENJA DOLAZE IZ RAZLIČITIH INDUSTRIJA, A NJIHOVE KOMPANIJE SU U RAZLIČITIM FAZAMA RAZVOJA, ŠTO STVARA NEOGRANIČEN PROSTOR ZA POVEZIVANJE I RAZMENU

ma razvoja, što stvara neograničen prostor za povezivanje i razmenu – kaže u razgovoru za Biznis.rs predsednik Udruženja mladih privrednika Srbije Nikola Vuković i dodaje da su posebno ponosni na saradnje koje nastanu između članova UMPS.

- Nekoliko puta smo bili svedoci da se dve male kompanije udruže u jednu ili da zajedničkim snagama tržištu ponude proizvod ili uslugu – naglašava naš sagovornik.

Vuković navodi da je udruženje u prethodnim godinama testiralo više različitih modela, što kroz projekte, što kroz neke interne aktivnosti. Nakon dužeg razmišljanja i kroz razgovore sa članovima konačno su došli do odgovora na pitanje šta je to najpotrebnije mladim preduzetnicima, a odgovor je – umrežavanje!

- I tako već više od godinu dana svakog meseca organizujemo redovna okupljanja članova, networking događaje, ali i neformalna druženja kao što su večere za članove, zajednička putovanja, planinarenja i slično. Naravno, ne zapostavljamo edukacije, seminare i treninge, samo smo fokus preokrenuli na kreiranje zajednice u okviru koje mladi preduzetnici mogu upoznati buduće poslovne saradnike, partnere, i na kraju, prijatelje – ističe Nikola Vuković.

Milica Radulović, izvršni koordinator Udruženja mladih privrednika Srbije, napominje da imaju jako lepu saradnju i kontakt sa mnogim institucijama i organizacijama iz nevladinog sektora. Takođe, izuzetno im je značajna saradnja sa privredom, u okviru koje nastoje da kompanije uključe u aktivnosti udruženja kroz pakete korporativnog članstva

koji obuhvataju veliki broj komunikacionih, edukativnih i razvojnih aktivnosti.

- Prvenstveno želimo aktivirati mlade menadžere iz velikih kompanija da se upoznaju sa mladim preduzetnicima, razmenjuju iskustva, poglede i na mestu preseka kreiraju divne projekte. Dugo-

ročno, želimo da se bavimo inicijativom u okviru koje bi termin "mladi preduzetnik" bio prepoznat u zakonodavstvu Republike Srbije, sa propratnim olakšicama koje bi omogućile lakši početak i razvoj svakoj mladoj osobi u biznisu – kaže Radulović u razgovoru za Biznis.rs.

Nikola Vuković dodaje da su upravo zato odlučili da umrežavanje, edukacija i podrška budu tri stuba na kojima će se dalje razvijati Udruženje mladih privrednika Srbije. On smatra da ne postoji jedinstven odgovor na pitanje koji je glavni izazov sa kojim se danas suočavaju mladi privrednici. Prema njegovim rečima, svaki individualni primer, shodno nizu faktora, ima svoje probleme sa kojima se suočava.

- Rekli bismo da je u bazi svega nedostatak informacija, podrške iz okruženja, iskustva i donekle komplikovana administracija u našoj zemlji. Uživamo u situacijama kada na našim redovnim mesečnim događajima dva člana, sa dve potpuno različite početne pozicije, iz različitih industrija, shvate kako mogu naučiti jedan od drugog. U osnovi sve je donekle slično, samo je potrebno da dovoljno pažljivo slušamo i naučimo kako

da primenjujemo iskustva drugih u svojim biznisima. Verujemo da bi to što se spontano dešava na našim događajima moglo da se nazove „iskustvena edukacija“ – ocenjuje Vuković.

Kada je reč o planovima UMPS u narednom periodu, on kaže da „nikada ne možete ciljati previše visoko“, ali se u udruženju trude da budu stabilno obema nogama na zemlji. Broj članova raste iz dana u dan i glavni cilj im je da nastave sa ovakvim pozitivnim trendovima.

- U toku 2022. godine želimo da uvećamo broj naših redovnih aktivnosti, ali i da se posvetimo njihovoj decentralizaciji. Članovi udruženja dolaze iz različitih gradova i želimo da naša mreža bude jaka u čitavoj Srbiji. Zato se i mi kao tim UMPS moramo dodatno posvetiti ovoj ideji, ostvariti partnerstva i sa lokalnim organizacijama podrške. Uvereni smo da će nam i nova energija koju svaki član sa sobom donosi biti inspiracija za nove planove i ciljeve – zaključuje Nikola Vuković i premijerno najavljuje da je u pripremi prva konferencija za mlade preduzetnike u zemlji.

 MARKO ANDREJIĆ

FOTO: PIXABAY

„NAJBRŽI CIRKUS NA SVETU“ NA JESEN U BEOGRADU

Beograd će 17. septembra biti domaćin manifestacije „F1 Show Run“, povodom obeležavanja godišnjice jedine Grand Prix trke održane u prestonici Srbije, daleke 1939. godine. Planirano je da se simboličnim prolaskom od Studentskog trga do Terazija našem glavnom gradu predstavi „najbrži cirkus na svetu“.

Formula će publici biti dostupna na Trgu republike, gde će ljudi moći da vide ekipu, mehaničare, kako se menjaju pneumatici, kako sve funkcioniše iz prve ruke.

Posle Dalasa, Tokija, Meksiko Sitija, Belfasta, Kopenhaga, Džede i mnogih drugih svetskih lokacija, i na ulicama Beograda osetiće se duh Formule 1, zahvaljujući Red Bull Racing Team-u, ekipi za koju vozi aktuelni šampion Formule 1 Maks Ferstapen.

Upravo u 2022. godini, u kojoj Holanđanin brani titulu, jedan Red Bull Racing bolid kroz revijalni program i performanse voziće legendarni britanski vozač Dejvid Kultard, pobednik 13 trka Formule 1, koji se čak 62 puta u karijeri popeo na pobedničko postolje.

Kultard, čije su se trke pratile od 1994. do 2008. godine, kada se zvanično penzionisao, voziće bolid Formule 1 ulicama Beograda i to će biti samo jedan deo bogatog programa – nemačka ekipa Red Bull Drift Brothers prirediće drift šou, motociklistička uloga pripada Litvancu Arunasu Gibiježi, specijalisti za „stunt ride“, akrobatiku vožnju.

Bolid Sebastijana Fetela iz šampionske 2011. godine biće viđen u akciji na ulicama Beograda, a u narednim mesecima biće objavljeni satnica, kompletan program i svi detalji važni za posetioce spektakla.

A pre 83 godine, Beograd je 1939. bio domaćin tada prestižne trke koja je bila preteča Formule 1. Takmičenje je osnovano u Francuskoj 1906. godine i bilo je prvo koje je nosilo takvu oznaku, ali u isto vreme su vožena slična takmičenja i u ostalim državama – pre svega Italiji, Belgiji, SAD i Kubi. Trku koja je išla oko Kalemegdana pratilo je 80.000 posetilaca.

Trasu na kojoj će se čuti škripa guma šampionskog bolida čini sledeća ruta – Studentski trg, Vasina ulica, Trg republike – Kolarčeva ulica – Terazije i nazad, u ukupnoj dužini od 2.000 metara.

DA LI ELEKTRIČNE MREŽE MOGU DA PODRŽE SVE VEĆI BROJ E-AUTOMOBILA?

Sve je više električnih automobila na ulicama širom sveta i, osim pitanja gde napuniti bateriju vozila, počinje da se postavlja i pitanje kako odgovoriti na potrebe za dodatnim kapacitetima električne energije.

Naime, cena nafte ubrzano raste na globalnom nivou, usled rata u Ukrajini. Cena električne energije je imala jedan veliki skok u drugoj polovini prošle godine, ali i sada je sve neizvesno zbog krize. U Srbiji je cena struje zamrznuta do sredine godine, mada kod nas još uvek i nije zaživela pomama za e-vozilima.

E-automobilizovana revolucija je u jeku i elektrifikacija je glavni pokretač dekarbonizovane ekonomije, piše Eurelectric.org, i dodaje da njihova nova studija otkriva da će električna mreža ostati stabilna uprkos eksponencijalnom rastu tržišta električnih vozila i visokim ambicijama za elektrifikaciju.

Potrebno je uraditi pravovremeno planiranje infrastrukture za punjenje i koordinaciju između vlasti, elektroprivrede, mreže i operatera punjača, i to bio bio najveći uspeh. Trenutno ima 3,3 miliona e-vozila u Evropi, a očekuje se da ih bude 130 miliona do 2035. godine. Do tada je potrebno instalirati 65 miliona punjača da bi korisnici bili zadovoljni. Od toga će 85 odsto punjača biti privatnih/stambenih, dok će četiri odsto njih biti na javnim auto-putevima, navodi se u ovoj studiji.

Predsednik organizacije Eurelectric Žan-Bernard Levi rekao je da je

elektrifikacija nepovratan proces u drumskom saobraćaju.

- Predstojeći izazov je ubrzanje uvođenja infrastrukture kako bi se odgovorilo na rastuće potrebe za punjenjem, istovremeno osiguravajući optimalno korišćenje električne mreže – istakao je Levi.

Nekontrolisano punjenje moglo bi da preoptereći lokalne električne mreže, i to u slučaju kada bi bilo priključeno samo 50 odsto vozila od ukupnog broja, ističu stručnjaci. Zbog toga je potrebno da se digitalizuje električna mreža i da se uvedu takozvani inteligentni punjači, baterije većih kapaciteta kao izvori skladištenja energije, i da se na taj način ublaži kratkoročna velika potražnja. Problemi bi mogli biti veći u periodima godine kada je smanjena proizvodnja električne energije.

U praksi bi to značilo da se mora redefinisati energetska politika Evrope, jer prema ovoj studiji solarni izvor energije ne bi bio dovoljan da podmiri potrebe električnih vozila u nekom budućem periodu.

Studija se fokusirala na očekivani porast prodaje električnih vozila širom Evrope (EU 27 članica, plus Norveška, Švajcarska i Velika Britanija) i infrastrukturu za punjenje koja je potrebna da bi se to podržalo.

Prema propisima EU (Fit for 55 package), a u cilju smanjenja emisije štetnih gasova, na svakih 60 kilometara auto-puta do 2025. godine trebalo bi da bude instalirano 300 kW punjača, odnosno dva puta po 150 kW, a do 2030. godine cilj je 600 kW – to jest četiri punjača po 150 kW. Takođe, na svakih 120 km potrebno je imati punionicu za vozila koja koriste vodonične gorivne ćelije.

**STOLARIJA
ŠEPŠINAC DOO
SELEVAC**

PVC STOLARIJA

PROZORI VRATA ROLETNE
ROLO GARAŽNA VRATA KOMARNICI
ALUMINIJUMSKE OKAPNICE
ZEBRA ZAVESE UNUTRAŠNJE DASKE

Selevac BB
11407 Smederevska Palanka
064/3857920
stolarijasepsinac@gmail.com

S.O.S.
ZA VAŠ DOM

AGENCIJA ZA ČIŠĆENJE
STANOVA I OBJEKATA

Braće Nikolić 47
11271 Beograd, Surčin

061/4018333
060/3018333

secerkovicsvetlana@gmail.com
soszavasdom123@gmail.com
www.ciscenjestana.com

 URLAN
GAS PETROL
BRUS

Cara Lazara 12
37220 Brus

037/3826772
062/251025
snezanan33@gmail.com

MPC
PROPERTIES